

Ministerstwo
Aktywów Państwowych

Znaczenie spółek Skarbu Państwa dla **POLSKI**

Dlaczego nie warto ich wyprzedawać?

RAPORT

Spis treści

I.	Słowo wstępne.....	1
II.	Kluczowe fakty	2
III.	Podsumowanie.....	3
IV.	Znaczenie spółek Skarbu Państwa dla gospodarki	5
	1. Państwowe spółki w Europie.....	5
	2. Narodowe skarby w Polsce	10
	3. Nakłady inwestycyjne.....	13
	4. Nieuzasadnione ataki na spółki Skarbu Państwa	16
	5. Współpraca z sektorem prywatnym	19
	6. Wykorzystywanie synergii pomiędzy spółkami Skarbu Państwa	20
	7. Ekspansja zagraniczna.....	20
	8. Podatki i inne kontrybucje spółek Skarbu Państwa	24
V.	Spółki Skarbu Państwa wspierają Polskę i Polaków	26
	1. Pomoc Polakom w czasie pandemii COVID-19	26
	2. Ochrona polskiej granicy.....	27
	3. Pomoc Ukrainie i ukraińskim uchodźcom	27
	4. Interwencyjny import i dystrybucja węgla w sezonie grzewczym 2022/2023	28
	5. Rozbudowa infrastruktury gazowej i dywersyfikacja źródeł importu gazu	30
	6. Dywersyfikacja źródeł importu ropy naftowej	31
	7. Rozwój krajowego potencjału przemysłu zbrojeniowego.....	32
	8. Rozwój e-usług.....	34
VI.	Prywatyzacja i jej skutki gospodarcze	35
	1. Negatywne skutki prywatyzacji.....	35
	2. Przykłady nieprawidłowości przy prywatyzacjach w Polsce z lat 90 i początku XXI w.	40
	▶ Zakłady Produkcji Papieru i Celulozy w Kwidzynie	40
	▶ Cementownie	41
	▶ Huta Warszawa	41
	▶ Polskie Huty Stali S.A	41
	▶ Narodowe Fundusze Inwestycyjne	41
	▶ Bank Śląski	42
	▶ Cukrownie.....	42
	▶ Media	42
	▶ Telekomunikacja Polska S.A.....	43
	▶ PZU S.A.	43
	▶ Pekao S.A.	43

3. Prywatyzacje w czasie rządów PO-PSL	44
Transakcje zbycia akcji/udziałów nad którymi Skarb Państwa posiadał pośrednio kontrolę oraz w wyniku transakcji Skarb Państwa taką kontrolę utracił	44
5 największych wartościowo prywatyzacji	45
Nieprawidłowości stwierdzone przez NIK	46
Inne przykłady wątpliwych prywatyzacji, wyprzedaży majątku narodowego	48
Zapowiedź powrotu fali wyprzedaży majątku narodowego	49
VII. Działania rządu w latach 2016 – 2023	50
1. Zatrzymane prywatyzacje po 2015 r.	50
▶ Grupa Lotos	50
▶ PLL LOT S.A.	51
▶ Krajowa Spółka Cukrowa	51
▶ Spółki z grupy PKP, tj. PKP Cargo, PKP InterCity	51
2. Repolonizacja sprywatyzowanych spółek Skarbu Państwa	52
3. Nowe standardy wynagradzania zarządów spółek Skarbu Państwa	55
4. Stworzenie silnego koncernu multienergetycznego	60
5. Konsolidacja spółek z branży rolno-spożywczej	61
6. Wzmocnienie przemysłu farmaceutycznego	62
VIII. Zakończenie	64

I. Słowo wstępne

W ostatnich miesiącach ma miejsce intensywne medialne, której celem jest podważenie zaufania do spółek z udziałem Skarbu Państwa w oczach polskiego społeczeństwa. Pojawiają się nieuzasadnione zarzuty, że to podmioty źle zarządzane, nieefektywne lub osiągają nieuzasadniony zysk kosztem klientów. Choć zarzuty te nie wytrzymują konfrontacji z elementarnymi faktami, powtarzane są z zaskakującym uporem. Towarzyszą temu zachęty do wyprzedaży majątku narodowego. Polską gospodarkę może zatem czekać swoista prywatyzacyjna „terapia szokowa” bis. W jej ramach państwo ma się wyzbywać kluczowych aktywów, ich nabywcami mają zaś być zagraniczni inwestorzy, którzy nie wiedząc czemu, mają lepiej zarządzać tym majątkiem. Przypomnijmy, mówimy o spółkach Skarbu Państwa, które działają w kluczowych dla bezpieczeństwa państwa sektorach gospodarki, takich jak: energetyka, finanse, eksploatacja surowców czy transport. W opinii naszych politycznych oponentów, lepiej by w tych obszarach dominował zagraniczny niż polski kapitał. Kiedyś za bezcen wyprzedawano państwowe cukrownie, cementownie, wielką chemię, czy rodzimą telekomunikację. Teraz ofiarą tego samego procederu paść mogą koncerny zaliczane do czempionów polskiej gospodarki, firmy nierzadko budujące już też swoją międzynarodową pozycję na rynkach światowych. Pozbycie się tych aktywów to potężne uderzenie w same fundamenty bezpieczeństwa polskiego państwa, a tym samym zagrożenie dla jego obywateli. Tymczasem własność strategicznego majątku to jeden z warunków wolności.

Ostatnie miesiące potwierdziły to jeszcze dobitniej. To dzięki zaangażowaniu spółek z udziałem Skarbu Państwa najpierw udało się przejść przez pandemię, a następnie przez bezprecedensowy kryzys energetyczny. To dzięki spółkom z udziałem Skarbu Państwa udało się zapewnić milionom Polaków węgiel po preferencyjnych cenach. Przypomnijmy, że rok temu przekonywano, że to się nie uda, że węgla zabraknie a polskie rodziny będą marznąć. Rzeczywistość pokazała, że było zupełnie inaczej. Państwowe spółki stanęły na wysokości zadania, zapewniając polskiej gospodarce i obywatelom odporność na wstrząsy wynikające z rosyjskiej inwazji na Ukrainę.

Budowa energetycznej niezależności bez spółek Skarbu Państwa byłaby praktycznie niemożliwa. Czy ci, którzy teraz atakują te podmioty, zarzucają im złe zarządzanie i nieefektywność mają tego świadomość, czy wiedzą w ogóle o czym mówią? Tu nie chodzi o polityczne interesy czy korzyści tej czy innej formacji.

Tu chodzi o strategiczny interes państwa, którego zabezpieczenie jest obowiązkiem rządu. Kto tego nie rozumie, zwyczajnie nie ma podstawowych kompetencji do sprawowania władzy.

Chcemy, aby Polacy wiedzieli jak ważne dla naszej gospodarki i dla zapewnienia bezpieczeństwa naszemu państwu są spółki z udziałem Skarbu Państwa. Dlatego przygotowaliśmy specjalny raport, w którym zawarte są kluczowe informacje na ten temat. To istotne, by dyskusja publiczna opierała się na faktach, nie zaś na niepopartych niczym opiniach wynikających z braku podstawowej wiedzy. Nie możemy pozwolić, by Polaków wprowadzano w błąd, podając im nieprawdziwe informacje.

Raport, który oddajemy do Państwa rąk jest oparty na danych i analizach, dzięki którym możliwe będzie zrozumienie rzeczywistej roli, jaką pełnią spółki z udziałem Skarbu Państwa i w konsekwencji jak groźna mogłaby być ich wyprzedaż.

II. Kluczowe fakty

Łączna kwota podatków zapłaconych z tytułu CIT, VAT i podatku akcyzowego przez wybrane spółki¹
w okresie 2008 – 2022 r. wyniosła:

760 mld zł

Kwota zapłaconych podatków²
w latach 2008 – 2015 vs: 2016 – 2023

**303,7 mld zł vs
456,3 mld zł**

Nakłady inwestycyjne wybranych spółek Skarbu Państwa³
w latach 2008 – 2015 vs 2016 – I połowa 2023:

**200,8 mld zł vs
285,3 mld zł**

Zatrudnienie w spółkach Skarbu Państwa
w 2021 r.:

510,5 tys. osób

Liczba dokonanych transakcji zbycia udziałów/akcji Skarbu Państwa w okresie rządów PO-PSL:

1233

Łączna wartość transakcji zbycia udziałów/akcji w okresie rządów PO-PSL:

59,8 mld zł

Wskaźnik wypłaty dywidendy
dla okresów 2008 – 2015 vs 2016 – 2023:

52,8% vs 33,7%

Indeksy grupujące spółki Skarbu Państwa (MAPwideTR, MAPdirectTR)⁴
w okresie 15.11.2019 r.⁵ do 29.09.2023 r. przyniosły zwrot lepszy od WIG20TR o ponad:

10 pkt proc.

¹ Grupa Azoty S.A., Polski Holding Nieruchomości S.A., Polska Grupa Górnicza S.A., Powszechny Zakład Ubezpieczeń S.A., PKP CARGO S.A., PKO BANK POLSKI S.A., PGE Polska Grupa Energetyczna S.A., Jastrzębska Spółka Węglowa S.A., Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie S.A., Grupa Kapitałowa PGZ S.A., Grupa Kapitałowa ENEA, Grupa Kapitałowa TAURON, Grupa PKN ORLEN, Grupa LOTOS, Grupa PGNiG, Ruch S.A., POLSKA PRESS Sp. z o.o., Energa S.A., Bank Polska Kasa Opieki S.A., Alior Bank S.A.

² CIT, VAT, podatek akcyzowy.

³ Nakłady inwestycyjne PGE, Tauron, Enea, Orlen, JSW, KGHM, Grupa Azoty, PKO BP, PZU, GPW, Pekao, Energa, ZCH Police, ZA Puławy, Alior, PHN, PKP Cargo, Lotos, PGNiG w latach 2008- 1H 2022 r., z podziałem na dwa ośmioletnie okresy 2008-2015 oraz 2016-1H2022 (przy czym dla PKP Cargo przyjęto okres 2010-2015 (6 lat), jako okres porównawczy do okresu 2016-1H 2023 (7 i pół roku), z uwagi na brak wcześniejszych danych, a dla Lotos i PGNiG przyjęto okres 2016-2021 (6 lat), jako okres porównawczy do okresu 2008-2015 (8 lat), z uwagi na przejście przez Orlen i zdjęcie tych spółek z GPW w 2022 r.

⁴ MAPwideTR: Indeks w wersji dochodowej obejmuje wszystkie SSP z udziałem Skarbu Państwa oraz ich spółki zależne notowane na GPW (z udziałem lub bez bezpośredniego udziału Skarbu Państwa) – ważony łączną kapitalizacją; MAPdirectTR: Indeks w wersji dochodowej obejmuje wszystkie SSP z bezpośrednim udziałem Skarbu Państwa – ważony kapitalizacją udziału Skarbu Państwa. Indeksy przygotowuje GPW Benchmark.

⁵ Data powstania MAP.

III. Podsumowanie

Spółki z udziałem państwa nie stanowią w Europie wyjątku. W wielu krajach europejskich w istotnych branżach funkcjonują spółki państwowe, w szczególności w Europie kontynentalnej. Jedną z przyczyn takiego stanu rzeczy jest troska o długoterminowe interesy narodowe reprezentowane w takich sektorach jak obronność, energetyka, telekomunikacja, lotnictwo, transport czy infrastruktura. Przy czym warto zauważyć, że każdy z tych sektorów ma powiązania z przemysłem obronnym lub bezpieczeństwem publicznym. Takie stanowisko jest przedstawiane nie tylko przez poszczególne europejskie rządy, ale również przez podmioty międzynarodowe jak OECD czy Komisja Europejska.

Spółki Skarbu Państwa odgrywają w Polsce kluczową rolę z punktu widzenia gospodarki i budżetu państwa. W 2021 r. **w 669 SSP zatrudnienie znajdowało ponad pół miliona pracowników**. W 2022 r. nakłady inwestycyjne tylko 19⁶ wybranych spółek wyniosły 45,2 mld zł. Z kolei w okresie 2016 – I połowa 2023 r. wyniosły 285,3 mld zł i były wyższe o 84,5 mld zł w stosunku do lat 2008 – 2015, pomimo krótszego horyzontu czasowego⁷.

W okresie od powstania MAP tj. 15 listopada 2019 r. do 29 września 2023 r. większość spółek z udziałem Skarbu Państwa lub spółek kontrolowanych przez spółki z udziałem Skarbu Państwa odnotowała wzrost wartości rynkowej. Największe wzrosty odnotowały: Orlen (+24,1 mld zł, +55,1%), Tauron (+3,0 mld zł, +91,4%), KGHM (+3,4 mld zł, +17,8%), Alior Bank (+2,8 mld zł, +72,0%), JSW (+2,8 mld zł, +116,2%). Indeksy grupujące spółki Skarbu Państwa (MAPwideTR, MAPdirectTR)⁸ również odnotowały wzrosty (odpowiednio +4,3%, +4,4%) i wypadły korzystnie na przykład na tle indeksu dochodowego (Total Return) WIG20, grupującego największe i najbardziej płynne spółki z GPW, który w tym okresie odnotował stratę -6,2%.

SSP to także ważny element systemu bezpieczeństwa państwa.

W szczególności w czasie różnorodnych kryzysów. Spółki wspierały bowiem Polskę i Polaków w czasie pandemii (budowa szpitali tymczasowych, zakup sprzętu medycznego, transport Polaków mających problemy z powrotem do kraju - #LOTdoDomu), ataków hybrydowych na polską granicę (Węglkokoks i Polimex Mostostal zaangażowane były w budowę zapory na granicy z Białorusią), kryzysu energetycznego (interwencyjny import i dystrybucja węgla, rozbudowa infrastruktury gazowej i naftowej – terminale LNG, gazociąg Baltic Pipe) wybuch wojny w Ukrainie (liczne darowizny finansowe, wsparcie rzeczowe dla uchodźców i Ukrainy).

⁶ Nakłady inwestycyjne PGE, Tauron, Enea, Orlen, JSW, KGHM, Grupa Azoty, PKO BP, PZU, GPW, Pekao, Energa, ZCH Police, ZA Puławy, Alior, PHN, PKP Cargo, Lotos, PGNiG w latach 2008- 1H 2022 r., z podziałem na dwa ośmioletnie okresy 2008-2015 oraz 2016-1H2022 (przy czym dla PKP Cargo przyjęto okres 2010-2015 (6 lat), jako okres porównawczy do okresu 2016-1H 2023 (7 i pół roku), z uwagi na brak wcześniejszych danych, a dla Lotos i PGNiG przyjęto okres 2016-2021 (6 lat), jako okres porównawczy do okresu 2008-2015 (8 lat), z uwagi na przejęcie przez Orlen i zdjęcie tych spółek z GPW w 2022 r

⁷ Dane dla lat 2008-2015 obejmują okres pełnych 8 lat, z kolei w przypadku lat 2016 – 1 półrocze 2023 r. dostępne dane obejmują okres tj. 7 lat i 6 miesięcy.

⁸ **MAPwideTR**: Indeks w wersji dochodowej obejmuje wszystkie SSP z udziałem Skarbu Państwa oraz ich spółki zależne notowane na GPW (z udziałem lub bez bezpośredniego udziału Skarbu Państwa) – ważony łączną kapitalizacją; **MAPdirectTR**: Indeks w wersji dochodowej obejmuje wszystkie SSP z bezpośrednim udziałem Skarbu Państwa – ważony kapitalizacją udziału Skarbu Państwa. Indeksy przygotowuje GPW Benchmark.

Spółki Skarbu Państwa pełnią także niezwykle ważną rolę w rozwoju polskiego przemysłu zbrojeniowego. Sektora tak istotnego z punktu widzenia wydarzeń geopolitycznych w ostatnich latach. Dzięki innowacyjności i wielokrotnemu zwiększeniu nakładów inwestycyjnych w latach 2016-2023, krajowy przemysł zbrojeniowy może poszczycić się takimi produktami jak armatohaubica Krab, Nowy Bojowy Pływający Wóz Piechoty Borsuk, moździerz samobieżny M120 Rak, karabinek MSBS Grot, czy też zestawy przeciwlotnicze Pilica oraz Piorun. Produkty te budzą coraz większe zainteresowanie także zagranicą. Powyższe projekty pod wieloma względami czynią Polskę krajem bezpieczniejszym i budują odporność polskiej gospodarki w okresie nieprzewidywalnych i gwałtownych wstrząsów.

Uwzględniając powyższe, **prywatyzacja podmiotów o takim znaczeniu dla Polski i Polaków rodzi uzasadniony sprzeciw.** Tym bardziej, że nauka i doświadczenia Polski, ale także wielu innych krajów wskazują na wiele ułomności procesów prywatyzacyjnych. Wśród najważniejszych można wymienić ograniczenie możliwości rozwojowych krajowych podmiotów, zmniejszenie poziomu przedsiębiorczości, transfer zysków za granicę, uszczuplenie wpływów budżetowych w związku z unikaniem opodatkowania, zmniejszenie nakładów inwestycyjnych czy też likwidację przejętych zakładów celem ograniczenia konkurencji. W wielu przypadkach prywatyzacje zamiast do dobrobytu prowadziły do zubożenia i bezrobocia oraz wzbogacenia najbogatszych kosztem słabszych.

Wyprzedaż majątku to także liczne patologie, które występowały w czasie procesów prywatyzacyjnych. W tym zakresie warto zwrócić uwagę na raporty Najwyższej Izby Kontroli opracowane na przestrzeni wielu lat. Obraz wyłaniający się z tych dokumentów jest porażający. W wielu bowiem z nich NIK wskazywała na rażące zaniedbania i nieprawidłowości, obejmujące m.in. sprzedaż majątku po zaniżonych cenach (tak w przypadku Ciech S.A., Fabryka Łączników Radom S.A., przedsiębiorstwa handlu chemikaliami „Chemia” w Warszawie, Kopalni Węgla Brunatnego Adamów S.A., Zakładów Górniczo-Hutniczych Bolesław S.A.) czy też niepełne zabezpieczenie interesów państwa (PKSy, spółki z grupy PKP takie jak: PKP Energetyka, TK Telekom, PKP Informatyka). Często Izba podkreślała nierzetelność oraz niewłaściwe przygotowanie i prowadzenie procesów prywatyzacyjnych. Kontrola NIK dotyczyła małego odsetka przeprowadzonych procesów prywatyzacyjnych. **W okresie od 15 listopada 2007 r. do 16 listopada 2015 r. przeprowadzono co najmniej 1233 transakcji zbycia udziałów lub akcji** w spółkach Skarbu Państwa **na kwotę 59,8 mld zł.**

Podejście względem prywatyzacji zmieniło się po 2015 r. Zatrzymane zostały bowiem plany dotyczące sprzedaży PLL LOT S.A., Lotos S.A., holdingu cukrowego, PKP Cargo czy też PKP InterCity.

Jednocześnie **po 2015 r. przywrócona została kontrola Skarbu Państwa** nad Bankiem Pekao S.A., spółką PKP Energetyka, Elektrownią Połaniec, Elektrownią Rybnik, 8 elektrociepłowniami w największych polskich aglomeracjach, np. w Warszawie i Trójmieście, spółką Polska Press, a także Polskimi Kolejami Liniowymi. Jednocześnie planowane są kolejne działania repolonizacyjne podmiotów gospodarczych bardzo ważnych z punktu widzenia bezpieczeństwa Polski.

Niniejszy raport pokazuje jak wielkim ryzykiem może być wyprzedaż kluczowych aktywów, jakimi są spółki z udziałem Skarbu Państwa. Dementuje także rozpowszechniane publicznie mity dotyczące jakości zarządzania tymi podmiotami czy też ich ekonomicznej efektywności.

IV. Znaczenie spółek Skarbu Państwa dla gospodarki

1. Państwowe spółki w Europie

Spółki z udziałem państwa nie stanowią w Europie wyjątku, ale wręcz regułą. W gospodarkach państw zachodnich wyróżnić można dwa modele gospodarcze z punktu widzenia udziału państwa w gospodarce: **anglosaski** (czołowi przedstawiciele to USA i Wielka Brytania) oraz **kontynentalny** (główne przykłady to Niemcy, Francja i Włochy). Kryterium podziału nie jest tu jednak udział wydatków rządowych, lecz udział państwa rozumiany jako posiadanie akcji przedsiębiorstw przez rząd centralny, samorządy czy państwowe fundusze majątkowe (sovereign wealth funds). Może ono mieć charakter zarówno trwały, jak i incydentalny (w sytuacji kryzysów gospodarczych czy innego typu zagrożeń dla stabilności ekonomicznej lub bezpieczeństwa kraju).

W części sektorów udział takich inwestorów w europejskich przedsiębiorstwach jest znaczący, tak w sensie ilościowym – wielkości pakietu w danym przedsiębiorstwie, jak i jakościowym – nadania rządowemu udziałowcowi specjalnych uprawnień, przez co bez jego zgody nie można podejmować pewnych decyzji, nawet jeśli posiada on jedynie pakiet mniejszościowy.

Utrzymywanie się takiego modelu gospodarczego w Europie wynika z kilku przyczyn. Pierwszą jest dbanie o zachowanie długofalowej perspektywy inwestycyjnej w przedsiębiorstwach. Druga to troska o długoterminowe interesy narodowe reprezentowane w takich sektorach jak obronność, energetyka, telekomunikacja, lotnictwo, transport czy infrastruktura. Przy czym warto zauważyć, że każdy z tych sektorów ma istotne powiązania z przemysłem obronnym lub bezpieczeństwem publicznym. Podobnie rzecz się ma z sektorem finansowym, który nie tylko w Europie jest uważany za strategiczny. Takie stanowisko jest przedstawiane nie tylko przez poszczególne europejskie rządy, ale również przez takie podmioty międzynarodowe jak OECD czy Komisja Europejska (State Owned

Enterprises in the EU⁹). Warto zwrócić uwagę, że w krajach Unii Europejskiej kwestia wpływu państwa na funkcjonowanie przedsiębiorstw poprzez użycie instrumentów udziałowych lub kontrolę ich obrotu nasiliła się od 2018 roku, kiedy to USA wprowadziły cła na import stali Chin, dając sygnał do zmian w obowiązującym od początku tego tysiąclecia modelu globalnego handlu. Odzwierciedleniem tego jest dokument "Strategy on China of the Government of the Federal Republic of Germany"¹⁰ z 2023 roku. Widoczne to jest nie tylko w strategii, ale i działaniach niemieckiego rządu. Dla przykładu Federalne Ministerstwo Gospodarki i Ochrony Klimatu, zablokowało w 2022 roku sprzedaż dwóch niemieckich przedsiębiorstw - Elmos i ERS Electronic GmbH in Bavaria z sektora produkcji półprzewodników zagranicznym inwestorom powiązanych kapitałowo z firmami chińskimi¹¹.

⁹ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/f6f6cf330-b731-4d53-8a75-cdd4a2799fa6>

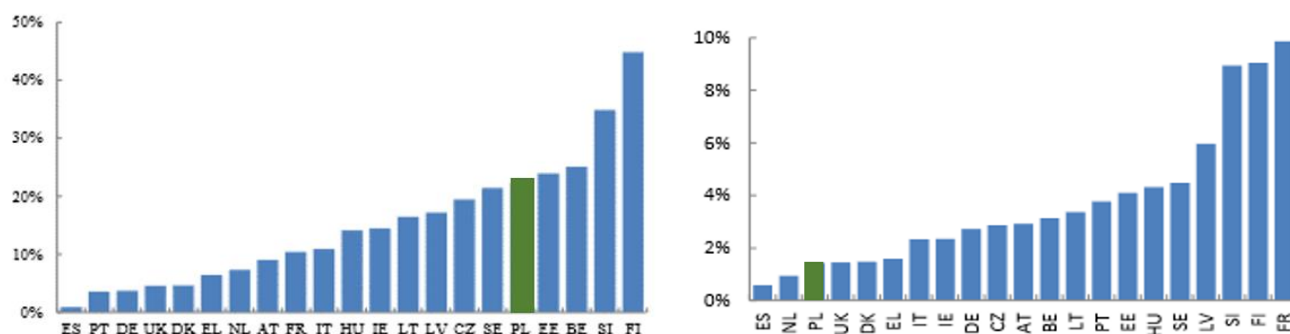
¹⁰ <https://www.auswaertiges-amt.de/en/aussenpolitik/regionaleschwerpunkte/asien/strategy-on-china/2608618>

¹¹ <https://www.whitecase.com/insight-alert/germany-prohibits-sale-two-companies-chinese-investors-fdi-scrutiny-full-swing>

Udziały wartości rynkowej kontrolowanych przez państwo przedsiębiorstw do PKB oraz ich udział w zatrudnieniu w poszczególnych krajach

Wartość rynkowa przedsiębiorstw państwowych jako % PKB

Zatrudnienie w przedsiębiorstwach państwowych jako % zatrudnienia ogółem

Źródło: European Commission, State-owned enterprises in the EU: Lessons learnt and ways forward in a post-crisis context, July 2016, s. 8.

Model kontynentalny

Cechuje się znaczącym udziałem państwa w takich sektorach jak energetyka, transport, telekomunikacja, przetwórstwo oraz ropa i gaz, a także niemałym udziałem w sektorze finansowym. Najbardziej znanym przykładem tego modelu jest Francja. Jednak wg raportu Komisji Europejskiej z 2016 roku najwyższy wskaźnik wartości rynkowej przedsiębiorstw z udziałem państwa do PKB miała Finlandia – zbliżał się on do 50%. Była to jednak konsekwencja wysokiej wartości Nokii, w której państwo fińskie miało udziały. Bardziej ogólne spojrzenie na kontynentalne statystyki zawierające ranking krajów wg stosunku aktywów z udziałem państwa do PKB pokazuje, że im mniejsza nominalnie gospodarka, tym wyższy jest wskaźnik aktywów z udziałem państwa do PKB. Z kolei raport E&Y wskazuje, że największą liczbę przedsiębiorstw państwowych w Europie mają Francja, Włochy, Niemcy, Polska i Belgia. Polska, wbrew budowanej przez niektóre media narracji, nie jest więc państwem odosobnionym w tym wymiarze, a wręcz znajduje się w grupie najistotniejszych, wiodących gospodarek UE.

Francja

Na kontynencie przedsiębiorstwa państwowe dominują w sektorach mających charakter monopolu naturalnego (energetyka, infrastruktura transportowa, część sektora finansowego).

Jednak nie są to jedyne sektory, w których jest obecny państwowy akcjonariat. W zasadzie w każdym z większych państw UE występuje liczący się udział akcjonariatu państwowego w sektorze przedsiębiorstw. Najbardziej znane z tego jest państwo francuskie. Zgodnie z raportem APE (Agence des participations de l'État) za lata 2014–2015, rząd francuski posiadał znaczące udziały nie tylko w przedsiębiorstwach energetycznych, w tym atomowych (Arvea, EDF), ale także w infrastrukturze transportowej w postaci portów lotniczych i morskich, transporcie lotniczym (Air France – KLM), przemyśle lotniczym (Airbus), finansowym (Dexia), telekomunikacyjnym (Orange), samochodowym (Renault, Citroen, Peugeot) i wielu innych.

Udziały francuskiego rządu w przedsiębiorstwach notowanych na rynkach giełdowych, raport za lata 2014-2015

Spółki giełdowe	Bezpośredni udział rządu
Aéroports de Paris	50,63%
Air France – KLM	17,58%
Airbus Group	10,94%
Areva	28,83%
CNP Assurances	1,11%
Dexia	44,40%
EDF	84,49%
GDF Suez	33,24%
Orange	13,45%
PSA Peugeot Citroen	14,13%
Renault	19,74%
Safran	18,03%
Thales	26,36%

Źródło: [https://www.economie.gouv.fr/files/files/directi ons_services/agence-participations-etat/Rapport_APE\(2\).pdf](https://www.economie.gouv.fr/files/files/directi ons_services/agence-participations-etat/Rapport_APE(2).pdf)

Warto przy tym zwrócić uwagę, że powyższa tabela jest tylko przykładem obecności państwa w przedsiębiorstwach, bowiem prezentuje jedynie bezpośredni udział francuskiego państwa na koniec 2015 roku, a nie bierze pod uwagę udziałów pośrednich poprzez np. rządowe instytucje finansowe. Dla przykładu koncern PSA, produkujący Citroeny i Peugeoty, obecnie wchodzi w skład grupy Stellantis, której udziałowcami są m.in. Bpifrance (Banque publique d'investissement – rządowy bank inwestycyjny) i Dongfeng Motor Corporation (chiński państwowy koncern samochodowy).

Niemcy

W Niemczech wśród czterech największych operatorów energetycznych (E.ON, RWE, Vattenfall i EnBW) trzech jest firmami z dominującym lub znaczącym udziałem rządu bądź krajów związkowych. W 2022 roku koncern RWE, mający największy (niemal ¼) udział w rynku energetycznym, w 14,1% należał do samorządów Nadrenii Północnej-Westfalii, zaś w 9% do Qatar Holding LLC (katarskiego państwowego funduszu majątkowego). Vattenfall cały czas pozostaje firmą należącą w 100% do szwedzkiego państwa, a w EnBW 99% udziałów ma rząd kraju Badenia-Wirtembergia. Jedyne E.ON jest firmą prywatną.

Również plany związane z promowaną przez rząd niemiecki transformacją energetyczną zakładają **remunicipalizację** sektora energetycznego i większości usług komunalnych, a także telekomunikacyjnych (w części dotyczącej infrastruktury). Zgodnie z raportem Verband Kommunal¹² Unternehmen (związku firm komunalnych) z 2023 roku w 2021 roku przedsiębiorstwa kontrolowane przez władze municypalne odpowiadały za 66,4% sprzedaży energii elektrycznej, (46,6% po uwzględnieniu rynku komercyjnego) i 59,7% sprzedaży gazu na rynku niemieckim. Warto zwrócić uwagę, że kryzys na rynku energetycznym wywołany przez konflikt Rosja-Ukraina przełożył się na zwiększenie udziału władz centralnych w niemieckim rynku energetycznym poprzez nacjonalizację przedsiębiorstwa hurtowego handlu energią i surowcami energetycznymi Uniper SE. W 2022 roku rząd niemiecki został jego jedynym właścicielem przez nabycie reszty udziałów¹³ od fińskiego państwowego przedsiębiorstwa Fortum.

Obecność inwestorów państwowych jest także widoczna w innych częściach gospodarki niemieckiej.

Najbardziej jaskrawym przykładem jest wynoszący 11,8% udział rządu Dolnej Saksonii w Volkswagen Group (drugi na świecie sprzedawca samochodów oraz siódme przedsiębiorstwo na liście Fortune 500). Udziałowiec ten ma także specjalne uprawnienia umożliwiające blokowanie pewnych decyzji pomimo posiadania pakietu mniejszościowego oraz zaledwie 20% głosów. Podobnie jak w przypadku wielu innych przedsiębiorstw europejskich, udziałowcem Volkswagena jest też wymieniony wcześniej Qatar Holding LLC.

Wśród innych przedsiębiorstw będących w posiadaniu niemieckich władz centralnych lub lokalnych można wymienić Deutsche Bahn (kolej), HaPaG-Lloyd (logistyka), Airbus (przemysł lotniczy, kosmiczny i obronny, gdzie rządy niemiecki, francuski i hiszpański posiadają łącznie 26% udziałów), KfW Bank, Commerzbank, Landesbanken, Sparkassen i Hypo Real Estate (sektor finansowy), a także browar Rothaus, pozostający w rękach rządu Badenii-Wirtembergii.

Ciekawym przypadkiem jest również przedsiębiorstwo Mercedes-Benz, w którym 9,98% głosów jest w posiadaniu państwowego chińskiego przedsiębiorstwa samochodowego BAIC Group.

¹²https://www.vku.de/fileadmin/user_upload/Verbandsseite/Publikationen/2023/VKU_ZDF_2023_EN_DS.pdf

¹³ <https://en.wikipedia.org/wiki/Uniper>

Włochy

Także Włochy są krajem o niepomijalnym udziale kapitału państwowego w przedsiębiorstwach. Dotyczy to tak spółek notowanych na rynkach publicznych, jak i spoza rynku giełdowego. W przypadku tych pierwszych udział państwa w ich kapitalizacji wynosił w 2019 roku 19,58% (zgodnie z raportem Revolution in Italian Companies Ownership Structure¹⁴).

Podobnie jak miało to miejsce we Francji czy Niemczech, państwo włoskie obecne jest w sektorze energetycznym, infrastrukturze, przemyśle obronnym, kolei, sektorze finansowym czy lotniczym i morskim.

Tak jak w przypadku innych krajów europejskich, państwo włoskie posiada znaczące udziały w przedsiębiorstwach energetycznych. Przykładowo, jest ono pośrednio i bezpośrednio posiadaczem 32,4% udziałów we włoskim producencie energii ENI oraz 23,6% koncernu Enel.

Kolejnym sektorem, w którym obecność państwa włoskiego jest widoczna są banki, gdzie posiada ono udziały w trzecim i piątym banku z pierwszej piątki pod względem wartości aktywów banków.

Państwo włoskie posiada bezpośrednio i pośrednio m.in. niemal 90% udziałów w Cassa Depositi e Prestiti.

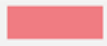

Oczywiście państwo włoskie kontroluje też zarządcę infrastruktury kolejowej RFI, telewizję Rai, porty lotnicze i morskie. Przykładem może być spółka przemysłu lotniczego i obronnego Leonardo S.p.A., w której państwo włoskie posiada 30,2% udziałów. Jedną z jej spółek zależnych jest producent helikopterów AugustaWestland, zaś przedsiębiorstwo to jest wraz z Airbusem i BAE współudziałowcem joint venture Eurofighter GmbH (producenta samolotu bojowego Eurofighter Typhoon i silników odrzutowych do tej maszyny).

¹⁴ <https://learn.diligent.com/rs/946-AVX-095/images/Italian%20Ownership%20Structure%202019.pdf>

2. Narodowe skarby w Polsce

Spółki z udziałem Skarbu Państwa to przedsiębiorstwa, których akcje lub udziały należą w całości albo części do Skarbu Państwa lub innych jednostek sektora publicznego. Charakteryzują się one różnorodnością branż, rozmiarów i wpływu na gospodarkę kraju.

Poniżej przedstawienie ogólnej charakterystyki najważniejszych spółek.

Firma	Branża	Przychody**, 2022 (mld PLN)	Zysk netto**, 2022 (mld PLN)	Udział SP
Grupa Orlen	 Przemysł paliwowy	 277,6	 33 630	 50%
Polska Grupa Energetyczna	 Energetyka	 73,4	 3 390	 61%
PZU	 Usługi finansowe	 41,9	 5 259	 34%
Totalizator sportowy	 Gry i zakłady	 39,4	 361	 100%
Tauron Polska Energia	 Energetyka	 36,3	 -134	 30%
KGHM Polska Miedź	 Górnictwo	 33,8	 4 774	 32%
Enea	 Energetyka	 30,1	 119	 52%
PKO BP	 Usługi finansowe	 26,7	 3 333	 29%
Grupa Azoty	 Przemysł chemiczny	 24,7	 584	 33%
Jastrzębska Spółka Węglowa	 Górnictwo	 20,2	 7 620	 45%
Polskie Sieci Elektroenergetyczne	 Energetyka	 17,2	 1 180	 100%
Bank Gospodarstwa Krajowego	 Usługi finansowe	 10,3	 2 162	 100%
Grupa PKP	 Transport i logistyka	 8,7	 441	 100%
Polska Grupa Górnicza	 Górnictwo	 8,1	 -3 819	 100%
PLL LOT	 Transport i logistyka	 8,0	 100	 69%
Poczta Polska	 Usługi pocztowe	 6,7	 196	 100%
Polska Grupa Zbrojeniowa	 Przemysł zbrojeniowy	 6,4	 437	 44%

Źródło: Opracowanie własne MAP.

Wartość przychodów osiągniętych przez spółki z udziałem Skarbu Państwa w 2021 r.

Spółki Skarbu
Państwa/Przedsiębiorstwa
Niefinansowe Ogółem

Wartość przychodów ogółem	703,7 mld zł	15,0%
Przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów	662,0 mld zł	14,6%
Wynik finansowy		
Wynik finansowy brutto	47,4 mld zł	15,4%
Wynik finansowy netto przedsiębiorstw	38,8 mld zł	15,1%
Aktywa		
Aktywa razem	1 124,4 mld zł	29,0%
Aktywa trwałe	729,9 mld zł	34,3%
Aktywa obrotowe	394,4 mld zł	22,5%

Kapitały

Kapitał własny	483,4 mld zł	27,0%
----------------	--------------	-------

Działalność eksportowa

Ilość spółek Skarbu Państwa prowadzących działalność eksportową	247	
Przychody ze produktów lub towarów i materiałów	93,4 mld zł	7,1%*

Źródło: Dane GUS.

*wartości odniesione do wartości eksportu ogółem

Powyższe dane wskazują na znaczenie spółek z udziałem Skarbu Państwa dla rozwoju polskiej gospodarki. O roli tych podmiotów świadczą posiadane przez nie aktywa oraz generowane przychody, także te wynikające ze sprzedaży zagranicznej. Pozwalają one osiągać SSP zyski, na czym, poprzez wpływy podatkowe, korzysta także budżet państwa, a zatem całe społeczeństwo. Uwagę zwraca również niezwykle wysoki udział w aktywach trwałych wszystkich przedsiębiorstwach niefinansowych, co stanowi dowód na ich istotną rolę w sektorach wymagających znaczących nakładów na środki trwałe.

Częstym zarzutem pod adresem spółek z udziałem Skarbu Państwa jest rzekome złe zarządzanie. Tymczasem osiągają one bardzo dobre wyniki finansowe. Korzysta na tym Skarb Państwa w formie wpływów podatkowych oraz dywidend. Zyski spółek przeznaczane są na inwestycje m.in. w projekty mające zapewnić Polsce bezpieczeństwo w tak ważnych dla państwa obszarach jak energetyka. Strategiczne podejście Skarbu Państwa do inwestycji ma kluczowy wpływ na tworzenie trwałych i dobrze wynagradzanych miejsc pracy, co jest istotnym czynnikiem wspierającym rozwój gospodarczy kraju.

Warto podkreślić, że **w 669 spółkach** z udziałem Skarbu Państwa¹⁵ na dzień 31 grudnia 2021 r. **pracowało 510,5 tys. osób**.

Najwięksi pracodawcy w Polsce w 2022 r. Firmy z udziałem państwa ----- Średnia dla dużych firm*

Firma	Branża	Zatrudnienie (tys.)
Jerónimo Martins Polska	Handel detaliczny	77,7
Poczta Polska	Transport i logistyka	71,8
Grupa PKP	Transport i Logistyka	~70**
Grupa Orlen	Paliwa, energetyka	64,5
Grupa PZU	Usługi finansowe	38,3
Polska Grupa Energetyczna	Energetyka	38,0
Dino Polska GK	Handel detaliczny	37,4
Polska Grupa Górnicza GK	Górnictwo	37,0
KGHM Polska Miedź GK	Górnictwo	33,7
Asseco Poland GK	Informatyka	32,8
Jastrzębska Spółka Węglowa	Górnictwo	30,7
PSH Lewiatan GK	Handel detaliczny	30,0
PGL Lasy Państwowe	Gospodarka leśna	25,5
Tauron Polska Energia GK	Energetyka	25,4

Źródło: Rzeczpospolita, Pont Info, Analizy Pekao

Przedsiębiorstwa zatrudniające powyżej 249 pracowników, ** na podstawie informacji Grupy PKP

¹⁵ Przedsiębiorstwa z udziałem Skarbu Państwa o liczbie pracujących 10 i więcej osób prowadzących księgi rachunkowe, z bezpośrednim i pośrednim udziałem SP powyżej 10%.

Ewentualna prywatyzacja mogłaby oznaczać przeniesienie znacznych obszarów działalności do innym miejsc, co wiązałoby się ze zwolnieniami lub redukcją wynagrodzeń. Zwolennicy prywatyzacji zdają sobie z tego sprawę, niemniej przedstawiają to jako coś pozytywnego, bo rzekomo służącego poprawie rentowności. Filozofia i podejście do pracowników w spółkach Skarbu Państwa jest jednak zupełnie inne, udaje się przy tym zachować znakomite wyniki finansowe. Spółki z udziałem Skarbu Państwa są dowodem na to, że w Polsce szacunek do pracowników i sukces biznesowy nie wykluczają się.

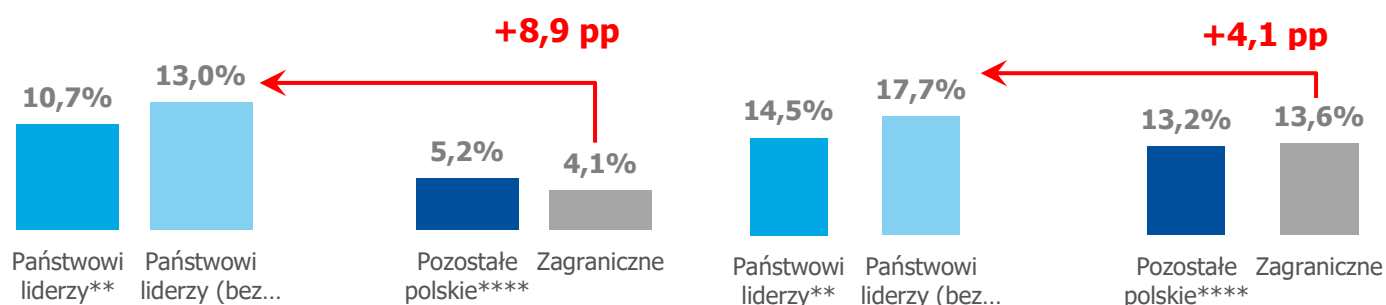
Spółki z udziałem Skarbu Państwa osiągnęły także znacznie lepsze wyniki finansowe od swoich konkurentów, w tym tych zagranicznych. Częstym argumentem na rzecz sprzedaży państwowego majątku, i to najlepiej na rzecz zagranicznych inwestorów, jest rzekoma wyższa efektywność zagranicznego kapitału. Tymczasem w Polsce, jak pokazują dane, jest zupełnie odwrotnie.

To spółki z udziałem Skarbu Państwa osiągnęły znaczne lepsze wyniki finansowe niż podmioty zagraniczne. Ich wyprzedaż byłaby zatem wyzbywaniem się aktywów generujących wysokie zyski, których następnie znaczna część trafia do państwowego budżetu lub jest inwestowana z korzyścią dla całego społeczeństwa.

Rentowność czołowych koncernów państwowych na tle innych dużych przedsiębiorstw* (2022)

Zyskowność netto

Rentowność kapitałów (ROE)

Źródło: Rzeczpospolita, Dun&Bradstreet, Ministerstwo Aktywów Państwowych, Pont Info, Analizy Pekao

* Firm o liczbie pracujących powyżej 249 osób wypełniających sprawozdania F-01

** Grupy kapitałowe o skonsolidowanych przychodach powyżej 20 mld PLN (PKN Orlen z uwzględnieniem konsolidacji z PGNiG, Grupą Lotos i Grupą Energia, PGE, KGHM, Azoty, Enea, Tauron Polska Energia, PZU, PKO BP, JSW SA)

*** bez PGE, Tauron Polska Energia i Enea

**** Zarówno przedsiębiorstwa prywatne, jak i pozostałe spółki państwowe

3. Nakłady inwestycyjne

Inwestycje gospodarcze stanowią istotny czynnik napędzający rozwój firm oraz przyczyniają się do wzrostu PKB Polski.

Ich wpływ na zwiększenie produktywności, tworzenie miejsc pracy, rozwijanie nowych technologii i poprawę konkurencyjności jest niezaprzeczalny. W związku z tym, podejmowanie działań wspierających inwestycje stanowi kluczowy element strategii rozwoju gospodarczego kraju.

Dlatego też w 2016 r. doszło do fundamentalnej zmiany w zakresie myślenia o nakładach inwestycyjnych w spółkach z udziałem Skarbu Państwa. Rozumiejąc bowiem, jak istotną rolę odgrywają inwestycje w rozwój spółek, zarządy tych podmiotów podjęły decyzje o znaczącym wzroście środków finansowych przeznaczonych na ten cel.

Ich nakłady na inwestycje wyniosły w 2022 roku 45,2 mld zł¹⁶. Taka sytuacja jest możliwa m.in. dzięki temu, że nie dochodzi do drenowania tych podmiotów z zysków przez Skarb Państwa poprzez wypłaty wysokich dywidend. Rozsądna polityka dywidendowa pozwala zatem zwiększać SSP swój potencjał poprzez inwestycje.

W okresie 2016 - I półrocze 2023 r. analizowane spółki przeznaczyły na inwestycje **285,3 mld zł, a więc o 42,1 % więcej, mimo krótszego horyzontu czasowego¹⁷, niż w okresie 2008-2015**, gdy wyniosły one 200,8 mld zł. Co oznacza, że średnie roczne wydatki na inwestycje w okresie 2016 r. - I połowa 2023 r. wyniosły **35,7 mld zł wobec 25,1 mld zł w latach 2008 - 2015**.

Najwyższe wydatki zanotowano w 2022 r. i wyniosły one 45,2 mld zł.

Z kolei najniższe nakłady poniesiono w 2009 r., gdy wyniosły one zaledwie 20,9 mld zł.

Nakłady inwestycyjne w wybranych spółkach Skarbu Państwa

SSP	Nakłady inwestycyjne (2016-1H2023)	Nakłady inwestycyjne (2008-2015)	Wzrost	Wzrost %
Orlen (z PGNiG i Lotos przed 2022)	110,5 mld zł	64,3 mld zł	46,2 mld zł	71,9%
Grupa Azoty**	13,2 mld zł	3,5 mld zł	9,7 mld zł	280,8%
PGE	46,2 mld zł	41,8 mld zł	4,5 mld zł	10,7%
Energa	18,2 mld zł	10,6 mld zł	7,6 mld zł	71,6%
KGHM	25,3 mld zł	19,0 mld zł	6,3 mld zł	33,2%

¹⁶ Nakłady inwestycyjne PGE, Tauron, Enea, Orlen, JSW, KGHM, Grupa Azoty, PKO BP, PZU, GPW, Pekao, Energa, ZCH Police, ZA Puławy, Alior, PHN, PKP Cargo, Lotos, PGNiG w latach 2008- 1H 2022 r., z podziałem na dwa ośmioletnie okresy 2008-2015 oraz 2016-1H2022 (przy czym dla PKP Cargo przyjęto okres 2010-2015 (6 lat), jako okres porównawczy do okresu 2016-1H 2023 (7 i pół roku), z uwagi na brak wcześniejszych danych, a dla Lotos i PGNiG przyjęto okres 2016-2021 (6 lat), jako okres porównawczy do okresu 2008-2015 (8 lat), z uwagi na przejście przez Orlen i zdjęcie tych spółek z GPW w 2022 r. Alior i PHN 2009-2015 (brak wcześniejszych danych).

¹⁷ Dane dla lat 2008-2015 obejmują okres pełnych 8 lat (z ww. wyjątkami), z kolei w przypadku lat 2016 – 1 połowa 2023 r. dostępne dane obejmują krótszy okres tj. 7 lat i 6 miesięcy. Suma CAPEX za 1H2023 jest niepełna, ponieważ na dzień sporządzenia raportu część spółek (PGE i Grupa Azoty) nie opublikowała jeszcze swoich wyników za 2Q2023.

Nakłady inwestycyjne w wybranych spółkach Skarbu Państwa w 2022 r.

Spółka/Grupa kapitałowa	Wartość w mld PLN		Jako % przychodów
Grupa Orlen		~19,7	7%
PKP PLK		10,4	131%
Grupa PGE		6,7	9%
Tauron Polska Energia		4,0	11%
Grupa KHM		2,9	9%
Grupa Azoty		2,7	11%
Jastrzębska Spółka Węglowa		2,7	13%
Grupa Enea		2,6	9%
Grupa PKP		2,0	23%
Polska Grupa Górnicza		1,2	15%
Polskie Sieci Energetyczne		1,2	7%

Największe ze spółek Skarbu Państwa przeznaczyły w zeszłym roku na inwestycje po kilka miliardów złotych. Rekordzista, Grupa Orlen, osiągnęła wartość inwestycji na poziomie niemal 20 mld zł.

Firmy te nie spoczywają na laurach, stawiają na rozwój i budowanie pozycji rynkowej, także w wymiarze międzynarodowym. Inwestycje te stanowią pozytywny impuls dla całej polskiej gospodarki, dzięki nim pojawiają się w niej nowoczesne technologie (by wymienić tu choćby technologie wodorowe czy reaktory SMR), stają się zatem bardziej konkurencyjne.

Inwestycje spółek Skarbu Państwa mają także zasadnicze znaczenie dla bezpieczeństwa państwa, bez ich zaangażowania, byłoby znacznie trudniej o jego zapewnienie w tak kluczowych obszarach jak energetyka, transport czy eksploatacja surowców.

Polityka inwestycyjna spółek jest skierowana na realizację celów istotnych także w wymiarze społecznym. Zagraniczny inwestor prywatny może rozkładać akcenty zupełnie inaczej.

Ambitne plany inwestycyjne spółek Skarbu Państwa obejmują projekty takie jak energetyka odnawialna, zielony wodór czy modernizacja linii kolejowych. W ten sposób budowana jest odporność całej polskiej gospodarki. W turbulentnych czasach spółki Skarbu Państwa odgrywać mogą rolę stabilizatora także w ujęciu makroekonomicznym. Dzięki ich inwestycjom Polska staje się także krajem bardziej atrakcyjnym (bo bezpieczniejszym) również dla zagranicznych inwestorów. Prywatyzacja państwowego majątku mogłaby odwrócić te priorytety. Stąd tak ważna jest kontrola państwa nad kluczowymi aktywami.

Plany inwestycyjne spółek z udziałem Skarbu Państwa

Sektor	Firma	Wartość (mld PLN)	Okres realizacji	Komentarz
Transport 	PKP PLK	~80	2023-30	Nowa edycja Krajowego Programu Kolejowego – dalsza modernizacja linii kolejowych
Energetyka 	PGE	75	2021-30	Ok. 50% nakładów na energetykę odnawialną, druga połowa na infrastrukturę sieciową i transformację ciepłownictwa (niskoemisyjne źródła kogeneracyjne).
	Tauron	48	2022-30	Blisko 50% na rozwój sieci i segment dystrybucji, 35% na OZE, pozost. środki na ciepłownictwo (dekarbonizacja, rozbudowa, modernizacja).
	Energa (w ramach Grupy Orlen)	30	2021-30	17 mld zł w segmencie dystrybucji, 12 mld zł na segment wytwarzania (głównie OZE), pozost. środki na sprzedaż i organizację.
	Enea	68	2023-42	42 mld zł na rozwój sieci dystrybucji, 14 mld zł na OZE i magazyny energii, pozost. środki na budowę i modernizację bloków gazowo-parowych oraz ciepłownictwo.
	PSE	62	2023-36	Całość kwoty przypada na segment przesyłu energii.
Chemia i paliwa 	Grupa Orlen	320	2023-30	120 mld zł na zielone inwestycje (energetyka, biopaliwa, elektromobilność, biogaz, biometan, zielony wodór), reszta na inwestycje w złoża węglowodorów, modernizację rafinerii, rozwój petrochemii i reyklingu, sieci detalicznej (głównie za granicą), innowacyjność i cyfryzację.
	Grupa Azoty	2,7	2021-30	Kwota dotyczy inwestycji w projekty „zielone” i dekarbonizacyjne.
Górnictwo 	JSW	22,4	2022-30	Przejsie głównie na produkcję węgla koksowego dla przemysłu, zabezpieczenie bazy zasobowej, modernizacja, optymalizacja, poprawa innowacyjności.

Źródło: informacje spółek (dokumenty strategiczne), Analizy Pekao.

* Większość strategii była przygotowywana przed wystąpieniem epidemii COVID-19, dlatego część planów może zostać zweryfikowana

4. Nieuzasadnione ataki na spółki Skarbu Państwa

W ostatnich miesiącach spółki Skarbu Państwa były przedmiotem ostrych ataków. Opinię publiczną próbuje się nachalnie przekonać, że jakakolwiek forma państwowej własności jest szkodliwa i niekorzystna dla gospodarki, że dobrym rozwiązaniem jest wyprzedaż narodowego majątku. Najlepiej zaś, aby ów majątek trafił w ręce zagranicznych właścicieli. Wówczas przyjdą profesjonalni menadżerowie, wzrośnie efektywność, poprawi się konkurencyjność. Pojawiają się przy tej okazji twierdzenia wątpliwe, by nie powiedzieć z gruntu fałszywe. Warto wobec tego odnieść się do faktów, bez uprzedzeń i wcześniejszych założeń, będących przejawem skrajnie niewiedzy.

Wartość firm z udziałem Skarbu Państwa w relacji do PKB jest w Polsce niższa niż w wielu krajach europejskich, wystarczy wymienić tu takie z nich jak: Finlandia, Holandia, Włochy czy Szwecja. Co warto podkreślić, państwowa własność koncentruje się często w strategicznych dla gospodarki sektorach, takich jak energetyka czy dostarczanie usług publicznych. Jest to zupełnie zrozumiałe, szczególnie jeśli weźmie się pod uwagę, że wspomniane sektory mają wymiar nie tylko ekonomiczny, ale są także związane z elementarnym bezpieczeństwem państwa. Podobnie jest w Polsce. Tymczasem próbuje się przekonywać, że nasz kraj stanowi tutaj jakiś niechlubny wyjątek i aby wyzbyć się tego piętna, niezwłocznie dojść powinno do prywatyzacji kluczowych spółek.

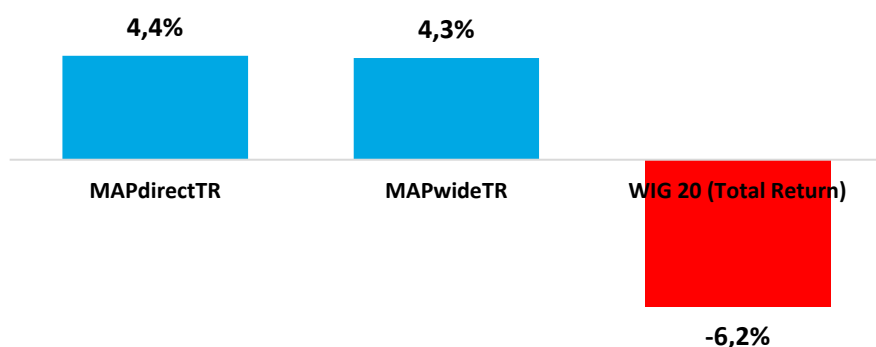
Wiele z podawanych w przestrzeni publicznej informacji zdaje się wynikać z niepełnej wiedzy dotyczącej uwarunkowań działania poszczególnych rynków i branż.

Wskazuje się np., że PKN Orlen, poprzez swoje rzekome monopolistyczne działania sprawia, że cena benzyny utrzymuje się w Polsce na zawyżonym poziomie. Fakty są jednak takie, że np. cena benzyny 95 – oktanowej jest u nas jedną z najniższych w Unii Europejskiej. Więcej od Polaków płacą nie tylko Niemcy czy Belgowie, ale także Chorwaci, Słowacy, Słowacy czy Czesi. Drożej jest także we wszystkich państwach nadbałtyckich. Nieprawdą jest także twierdzenie, że wysokie zyski Orlenu są osiągnięte dzięki sprzedaży, w domyśle po zawyżonych cenach, paliw na stacjach benzynowych w Polsce. Sprzedaż detaliczna na stacjach paliw w Polsce odpowiadała za zaledwie 1 proc. zysku operacyjnego spółki. Mamy zatem do czynienia z podawaniem do publicznej wiadomości informacji nieprawdziwych, tak aby w społecznym odbiorze firmy z udziałem Skarbu Państwa kojarzyły się negatywnie. W ten sposób próbuje się uzyskać przyzwolenie na wyprzedaż majątku narodowego, z korzyścią nie wiadomo dla kogo.

W okresie od powstania MAP tj. 15 listopada 2019 r. do 29 września 2023 r. większość spółek z udziałem Skarbu Państwa lub spółek kontrolowanych przez spółki z udziałem Skarbu Państwa odnotowała wzrost wartości rynkowej. Największe wzrosty odnotowały: Orlen (+24,1 mld zł, +55,1%), Tauron (+3,0 mld zł, +91,4%), KGHM (+3,4 mld zł, +17,8%), Alior Bank (+2,8 mld zł, +72,0%), JSW (+2,8 mld zł, +116,2%). Indeksy grupujące spółki Skarbu Państwa (MAPwideTR, MAPdirectTR)¹⁸ również odnotowały wzrosty (odpowiednio +4,3%, +4,4%) i wypadły korzystnie na przykład na tle indeksu dochodowego (Total Return) WIG20, grupującego największe i najbardziej płynne spółki z GPW, który w tym okresie odnotował stratę -6,2%.

¹⁸ **MAPwideTR**: Indeks w wersji dochodowej obejmuje wszystkie SSP z udziałem Skarbu Państwa oraz ich spółki zależne notowane na GPW (z udziałem lub bez bezpośredniego udziału Skarbu Państwa) – ważony łączną kapitalizacją; **MAPdirectTR**: Indeks w wersji dochodowej obejmuje wszystkie SSP z bezpośrednim udziałem Skarbu Państwa – ważony kapitalizacją udziału Skarbu Państwa. Indeksy przygotowuje GPW Benchmark.

Zmiana (%) w okresie 15.11.2019 - 29.09.2023

Należy wskazać, że indeksy te mają charakter dochodowy, czyli uwzględniają dochody z dywidend. SSP osiągnęły zatem dobry zwrot dla inwestorów i nie były przy tym drenowane ze środków na rozwój poprzez wypłatę nadmiernych dywidend.

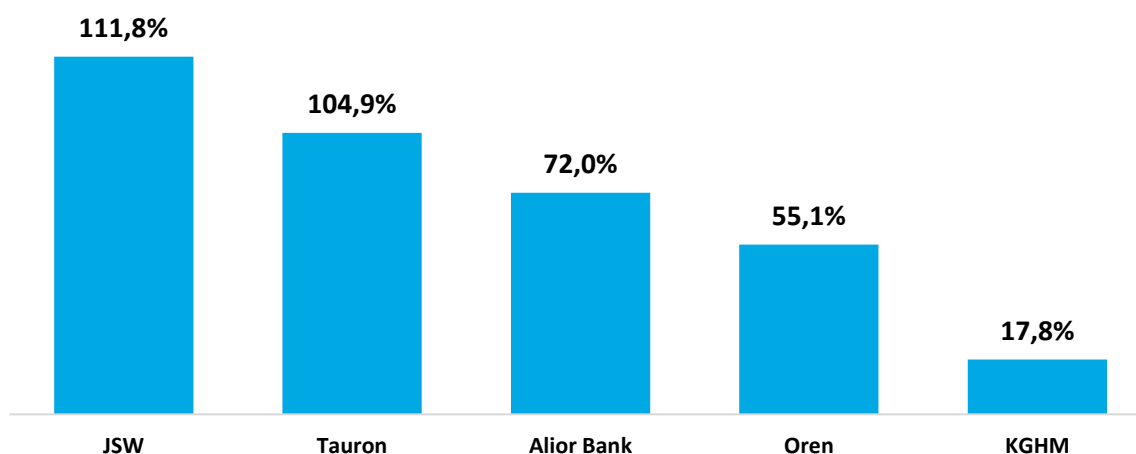
Łączny skumulowany dla spółek Skarbu Państwa wskaźnik wypłaty dywidendy dla okresów 2008-2015 oraz 2016-2023

Okres	Wskaźnik wypłaty dywidendy
2016-2023	33,7%
2008-2015	52,8%

Biorąc pod uwagę wszystkie wypłacone przez spółki Skarbu Państwa dywidendy w okresach 2008-2015 oraz 2016-2023 oraz przypisane dywidendom zyski netto w danym roku, łączny wskaźnik wypłaconych dywidend wyniósł w okresie **2008-2015 52,8%, a w okresie 2016-2023 33,7%**¹⁹.

Źródło: Refinitiv Workspace

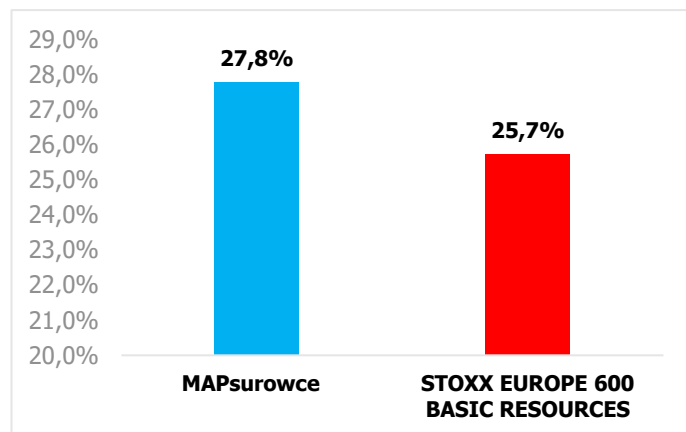
Wzrost rynkowej wartości w okresie 15.11.2019 -29.09.2023

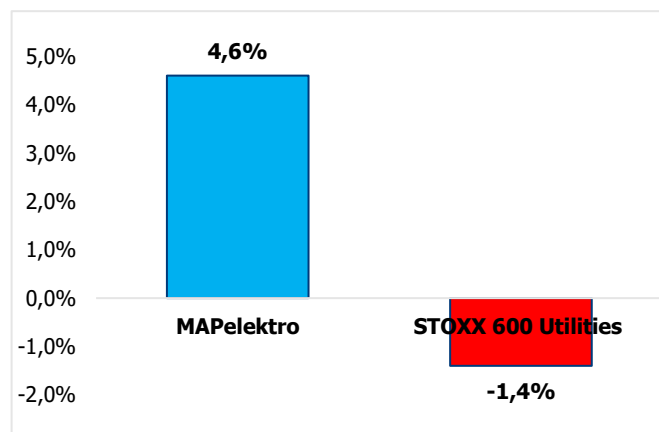
¹⁹ Suma wypłaconych dywidend w danym okresie podzielona została przez przypisaną im sumę zysków netto (dywidendy wypłacone w latach 2016-2023 są podzielone przez odpowiadające im zyski netto z lat 2015-2022, dywidendy wypłacone w latach 2008-2015 zostały podzielone przez odpowiadające im zyski z lat 2007-2014). Do obliczeń przyjęto dywidendy wypłacane przez spółki: KGHM, Pekao, Orlen, PKO BP, ZCH Police, ZA Puławy, Grupa Azoty, Enea, LW Bogdanka, PGE, PZU, Tauron, GPW, JSW, Alior, PHN, PKP Cargo, Energa, Lotos, PGNiG. Dla zapewnienia porównywalności uwzględniono wypłacane przez te spółki dywidendy także w latach (mieszczących się w obu okresach), gdy nie były one spółkami z udziałem Skarbu Państwa ani spółkami zależnymi spółek z udziałem Skarbu Państwa.

Dobrze wypadły indeksy spółek Skarbu Państwa z sektorów elektroenergetyki oraz surowcowego. Grupujące je indeksy (MAPelektro, MAPsurowce)²⁰ odnotowały wzrosty odpowiednio +1,4% oraz +27,8%. Odpowiadające im indeksy sektorowe STOXX 600 Utilities oraz STOXX 600 Basic Resources, grupujące największe spółki europejskie z tych sektorów, odnotowały wzrosty na poziomie 4,6% oraz 25,7%.

Zmiana w okresie 15.11.2015 - 29.09.2023

Zmiana (%) w okresie 15.11.2015 - 29.09.2023

Powyższe dane przeczą tezie mówiącej, że spółki z udziałem Skarbu Państwa tracą na wartości. Nie znajduje ona potwierdzenia w danych giełdowych oraz w tym, co dzieje się w poszczególnych sektorach. Dodać trzeba, że Polska gospodarka, w której istotną rolę odgrywają spółki Skarbu Państwa, była w ostatnich latach jedną z najszybciej rozwijających się w Unii Europejskiej. Skumulowany wzrost PKB w okresie 2016 – 2022 wynoszący 32% sytuuje nas na 4. miejscu wśród 27 państw członkowskich, jesteśmy na drugim miejscu pod tym względem wśród 10 największych gospodarek UE i na pierwszym jeśli chodzi o państwa naszego regionu. Rzekomego negatywnego efektu dotyczącego dynamiki PKB, związanego ze spółkami Skarbu Państwa w ogóle nie widać.

Niechęć wobec spółek Skarbu Państwa bierze się często z ideologicznych uprzedzeń, niewiedzy lub złej woli, lub może braku pomysłu i kompetencji na budowę wartości spółek publicznych. Celem jest wmówienie opinii publicznej, że korzystniej jest wyprzedać państwową własność, najlepiej zagranicznym inwestorom, niż przejąć odpowiedzialność za budowę wartości SSP.

Tymczasem odpowiedź na pytanie, czy obecność państwa w strategicznych sektorach gospodarki, szczególnie w kontekście geopolitycznym, z jakim mamy obecnie do czynienia, jest rzeczywiście szkodliwa, jak opowiadają o tym zwolennicy rychłej prywatyzacji, w świetle powyższych danych, jest zdecydowanie negatywna. Zagrożenie jakie może przynieść wyprzedaż majątku narodowego, także dla bezpieczeństwa obywateli, jest zaś ogromne.

²⁰ **MAPelektro:** Indeks w wersji cenowej obejmujący PGE, Tauron, Eneę, Enerę i Kogenerację – ważony łączną kapitalizacją;
MAPsurowce: Indeks w wersji cenowej obejmujący KGHM, JSW i LW Bogdanek – ważony łączną kapitalizacją. Indeksy przygotowuje GPW Benchmark.

5. Współpraca z sektorem prywatnym

Współpraca pomiędzy spółkami z udziałem Skarbu Państwa a sektorem prywatnym odgrywa istotną rolę w rozwoju gospodarczym i osiągnięciu strategicznych celów. W szczególności taka współpraca przynosi wartość dodaną w przypadku kooperacji w strategicznych obszarach państwa takich jak np. energetyka czy też przemysł zbrojeniowy. Takie partnerstwo pozwala na wykorzystanie powstałej synergii między spółkami i prowadzi do lepszych rezultatów. Wspólnie można bowiem osiągnąć cele, które samodzielnie byłyby o wiele trudniej zrealizować.

Przykładami takiej współpracy mogą być:

Kooperacja Polskiej Grupy Energetycznej PGE S.A. z ZE PAK S.A. oraz koreańską spółką KHNP

Celem współpracy pomiędzy spółkami jest wybudowanie **elektrowni jądrowej w Koninie (Pałnów)** w oparciu o **koreańskie reaktory APR 1400**.

W kwietniu 2023 r. powołana została wspólna spółka PGE S.A. i ZE PAK S.A. (podmiot należący do Zygmunta Solorza) pod nazwą **PGE PAK Energia Jądrowa S.A.** Natomiast już w sierpniu 2023 r. **złożony został wniosek w sprawie wydania decyzji zasadniczej dotyczącej budowy elektrowni jądrowej**. Decyzja ma stanowić wyraz akceptacji państwa dla planowanej przez wnioskodawcę inwestycji, a jej celem jest zabezpieczenie interesu publicznego pod względem wymogów polityki państwa, w tym polityki energetycznej oraz bezpieczeństwa państwa. To kluczowa decyzja, która pozwala ubiegać się o kolejne pozwolenia.

Kooperacja Orlen S.A. z Synthos Green Energy S.A.

Orlen wraz z Synthos Green Energy powołali wspólną spółkę **Orlen Synthos Green Energy (OSGE S.A.)**, której celem jest przygotowanie i komercjalizacja w Polsce technologii **mikro i małych reaktorów jądrowych**. Zakres działalności spółki ma obejmować przygotowania do budowy mikro i małych reaktorów jądrowych, a w szczególności reaktorów **BWRX-300 GE Hitachi Nuclear Energy** oraz wspieranie rozwoju rozwiązań prawnych, badanie poszczególnych lokalizacji pod kątem budowy instalacji, realizację wspólnych inwestycji, a docelowo także produkcję energii i ciepła z wykorzystaniem tych technologii na potrzeby własne, komunalne i komercyjne.

Kooperacja spółek z grupy PGZ S.A. z WB Electronics

Spółki z grupy PGZ współpracują z wieloma podmiotami z sektora prywatnego w realizacji produktów kluczowych dla polskiej armii. Przykładowo istnieje zaawansowana kooperacja z Grupą WB Electronics przy następujących wyrobach: Nowy Bojowy Pływający Wóz Piechoty BORSUK; Zdalnie Sterowny System Wieżowy (ZSSW) 30 mm; Samobieżny moździerz 120 mm RAK, czy też Samobieżna Haubica 155 mm KRAB.

Kooperacja Orlen S.A. z polskimi podwykonawcami

Jednocześnie ważnym aspektem współpracy z sektorem prywatnym jest wykorzystywanie prywatnych podmiotów jako poddostawców. Takie podejście wzmacnia polski sektor prywatny, dając możliwości rozwoju i tworzenia nowych miejsc pracy. Przykładowo na stacjach paliw ORLEN w Polsce, **aż 85% produktów pozapaliwowych zostało wytworzone w Polsce**.

6. Wykorzystywanie synergii pomiędzy spółkami Skarbu Państwa

Przedsiębiorstwa z udziałem Skarbu Państwa chętnie tworzą rozwiązania, które są nakierowane na współpracę z ogółem przedsiębiorstw. Takie inicjatywy są możliwe dzięki współpracy Spółkami Skarbu Państwa, co pozwala osiągnąć minimalną efektywną skalę, z której następnie korzysta sektor prywatny.

Dużą rolę w tym kontekście odegrało powołanie przez Ministra Aktywów Państwowych zespołu ds. programu Synergia.

Działania zespołu „Synergia” to istotny element patriotyzmu gospodarczego, będącego jednym z ważnych przejawów rozwoju dojrzałych gospodarek. Misją programu jest zbudowanie platformy dystrybucji informacji między spółkami Skarbu Państwa, która sprzyja uzyskiwaniu synergii we wszystkich możliwych dziedzinach działalności przedsiębiorstw: nawiązywaniu relacji biznesowych, wymianie doświadczeń i dobrych praktyk, inicjacji nowych projektów biznesowych, badaniach i rozwoju, marketingu i sponsoringu, działalności społecznej, edukacji managerskiej przez wyrównanie wiedzy o możliwościach jakimi dysponują spółki Skarbu Państwa w ramach swojej działalności gospodarczej.

Przykładem synergii w ramach spółek Skarbu Państwa i z sektorem prywatnym jest inicjatywa **Polski Cyfrowy Operator Logistyczny (PCOL)**. Interesariuszami PCOL są między innymi: przedsiębiorstwa publiczne i prywatne zlecające transport. GPW podpisała listy intencyjne z 17 podmiotami w sprawie utworzenia PCOL, tj. z Eneą, Exalo Drilling, Gas Trading, Grupą Azoty, Grupą Lotos, JSW, KGHM, Pekao, PKO BP, PKP, Poczta Polska, Polską Grupą Lotniczą, Polską Grupą Zbrojeniową, PHH, PZU, Totalizatorem Sportowym oraz Trans.eu Group. Polski Cyfrowy Operator Logistyczny dzięki przejmowaniu kolejnych segmentów transportu (drogowy, kolejowy, morski, lotniczy), rodzajów transportu (drobnica, całopojazdowe, kontenerowe, wagonowe) oraz rozszerzając kolejno działalność (od spedycji i przewozu towarów, dystrybucji, zarządzania frachtami poprzez logistykę magazynową czy usługi celne) może w perspektywie 5 lat zdobyć pozycję jednego z dominujących podmiotów wśród operatorów logistycznych. Wszystko dzięki wykorzystaniu know-how i zasobów krajowych.

7. Ekspansja zagraniczna

Ekspansja zagraniczna spółek Skarbu Państwa to proces, który polega na rozszerzaniu działalności tych przedsiębiorstw poza granice Polski. Jest to istotny element strategii gospodarczej wielu państw, w tym Polski.

Jednym z głównych powodów, dla których ekspansja zagraniczna spółek Skarbu Państwa jest istotna, jest możliwość **dywersyfikacji źródeł dochodów**. Działając na wielu rynkach międzynarodowych, spółki nie są uzależnione wyłącznie od sytuacji gospodarczej w Polsce. W przypadku trudności ekonomicznych na krajowym rynku, dochody generowane zagranicą mogą stanowić pewne zabezpieczenie przed spadkiem rentowności tych spółek.

Ekspansja zagraniczna przyczynia się również do **zwiększenia potencjału eksportowego kraju**. Poprzez działalność na międzynarodowych rynkach, spółki te promują polskie produkty i usługi, co sprzyja zwiększeniu eksportu. To z kolei generuje większe wpływy i wzmacnia pozycję Polski na arenie międzynarodowej.

Kolejną ważną korzyścią ekspansji zagranicznej jest **transfer technologii i know-how do Polski**. Działając na konkurencyjnych rynkach, spółki te zdobywają nowe umiejętności, doświadczenie oraz dostęp do najnowszych technologii. Następnie mogą te zdobycze przekazywać na rynek krajowy, co przyspiesza rozwój przemysłu i innowacyjności w Polsce. Jednocześnie spółki Skarbu Państwa, inwestując zagranicą, stają się ambasadorami Polski na świecie. Poprzez swoją obecność na globalnych rynkach promują nie tylko swoje produkty, ale również polską markę jako całość. Wpływa to pozytywnie na postrzeganie kraju i może przyciągać kolejnych inwestorów do Polski.

Warto również podkreślić, że ekspansja zagraniczna **wspomaga także rozwijanie zdolności konkurencyjnych**. Rynek międzynarodowy stawia przed tymi spółkami wyzwania, które wymagają innowacyjności, efektywności i dostosowania do różnych regulacji. To zmusza je do podnoszenia jakości produktów i usług oraz do ciągłego doskonalenia procesów, co w dłuższej perspektywie może przekładać się na zwiększenie konkurencyjności całej polskiej gospodarki.

Przykłady ekspansji zagranicznej wybranych spółek Skarbu Państwa w ostatnich latach

► **Orlen S.A. - multienergetyczny gigant w Europie Środkowej**

Orlen to obecnie największa firma w Europie Środkowej, której przychody w 2023 r. mogą wynieść nawet 500 mld zł. Koncern na rynkach zagranicznych posiada dziś prawie 1,1 tys. stacji paliw, tj.:

- 604 stacji paliw w Niemczech,
- 427 stacji w Czechach,
- 51 stacji na Słowacji,
- 29 stacji paliw na Litwie,
- Sieć stacji paliw na Węgrzech.

Spółka planuje także wejście na rynek austriacki, a już obecna jest na czeskim rynku usług inżynierskich. Grupa Orlen utworzyła spółkę, która będzie realizować usługi inżynierskie i wykonawcze w Czechach. Orlen Projekt Česká republika s.r.o ułatwi optymalizację kosztową inwestycji Unipetrolu i przyczyni się do dalszego wzmocnienia pozycji Grupy w regionie. Ponadto, spółka z Grupy Orlen, PGNiG Upstream Norway nabyła udziały w dwóch złożach gazu ziemnego na Norweskim Szelfie Kontynentalnym. Transakcja wpisuje się w strategiczny cel koncernu, jakim jest wzrost poziomu własnego wydobycia gazu ziemnego, co przyczyni się do zwiększenia niezależności i bezpieczeństwa energetycznego Polski.

► **KGHM Polska Miedź S.A. - globalny gracz w wydobyciu metali**

KGHM to potężny podmiot na globalnym rynku wydobycia metali. Koncern prowadzi wydobycie w USA (kopalnia Carlota, Robinson), Chile (kopalnia Sierra Gorda), Kanadzie (zagłębienie Sudbury). Posiada również swoje biuro w Szanghaju (Chiny). Warto przypomnieć, że spółka zajęła w ubiegłym roku pierwsze miejsce w zestawieniu „największych kopalń srebra na świecie” w rankingu World Silver Survey 2022. KGHM zgodnie ze swoją strategią biznesową, dąży do poszerzenia bazy zasobowej i portfela produktów. Miedziowa spółka m.in. rozwija perspektywiczne projekty górnicze i poszukiwawcze. Docelowo mają one obniżyć koszty produkcji miedzi oraz zwiększyć konkurencyjność firmy, a także umocnić pozycję KGHM jako globalnego lidera multisuwrowcowego.

► **PKO Bank Polski - ekspansja w Europie Środkowej**

PKO Bank Polski jest aktywny na Ukrainie poprzez Kredobank. Jego obecność na rynku ukraińskim jest strategiczna, a Narodowy Bank Ukrainy włączył Kredobank do listy ważnych systemowo banków. Kredobank jest jednym z nielicznych banków, które kontynuują udzielanie kredytów dla firm w trudnym okresie walk na Ukrainie. Dodatkowo, PKO BP ma swoje oddziały w Niemczech, Czechach, na Słowacji, a w planach jest otwarcie placówki w Rumunii, co podkreśla jego dążenie do ekspansji na rynki Europy Środkowej.

► **PZU SA - dalszy wzrost organiczny**

Zgodnie ze strategią grupy PZU S.A. na lata 2021 – 2024 spółka zakłada w ubezpieczeniach majątkowych utrzymanie pozycji lidera w krajach bałtyckich i wejście do grona trzech największych podmiotów w Estonii, a także utrzymanie stabilnej pozycji w dziesięciu największych tego typu instytucjach na rynku ukraińskim. Natomiast w ubezpieczeniach życiowych założeniem jest wejście do trzech największych tego typu podmiotów na Litwie i Ukrainie.

► **GPW - kierunek Kaukaz**

Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie (GPW) podpisała w dniu 28 czerwca 2022 r. w Erywaniu umowę nabycia akcji z Centralnym Bankiem Armenii (CBoA). Umowa ta dotyczyła odkupienia od Banku większościowego pakietu udziałów (65,03%) w Armeńskiej Giełdzie Papierów Wartościowych (AMX). GPW oraz CBoA podpisały również umowę wspólników dotyczącą uczestnictwa stron umowy w AMX.

► Inne przykłady ekspansji zagranicznej polskich firm

Tabela uwzględnia tylko transakcje o publicznie ujawnionej wartości. Kolorem czerwonym oznaczone spółki o dominującej własności państwowej.

Firma	Cel przejęcia	Kraj	Sektor	Rok transakcji	Wartość (mln EUR)
PKN Orlen	Mazeikiu Nafta**	Litwa	 P. rafineryjny	2006/2009	 1 686
KGHM	Quadra FNX Mining	Kanada	 Górnictwo	2012	 1 677
PKN Orlen	Unipetrol ²	Czechy	 P. rafineryjny	2005/2018	 1 311
Grupa Azoty	COMPO Expert	Niemcy	 P. chemiczny	2018	 235
PKN Orlen	Kicking Horse Energy	Kanada	 Górnictwo	2015	 231
Grupa Orlen	MOL – blisko 200 stacji benzynowych	Słowacja, Węgry	 P. rafineryjny	2022	 227
Synthos	Kaucuk Kralupy	Czechy	 P. Chemiczny	2007	 195
PGNiG	Tommeliten (złoże)	Norwegia	 Górnictwo	2018	 192
PZU	Lietuvos Draudimas	Litwa	 Finanse	2014	 191
Orlen Upstream	TriOil Resources	Kanada	 Górnictwo	2013	 168
PKN Orlen	BP (stacje ben.)	Niemcy	 P. rafineryjny	2003	 140
Grupa Lotos	Centrica (złoże)	Norwegia	 Górnictwo	2013	 130
Orlen Upstream	FX Energy	USA	 Górnictwo	2015	 110
PKP Cargo	AWT	Holandia	 Transport	2015	 103
Ciech***	Sodawerk Strassfurt	Niemcy	 P. chemiczny	2007	 101
Asseco	Formula Systems	Izrael	 Usługi IT	2010	 83
Barlinek	Diana Forest	Rumunia	 P. drzewny	2008	 83
Synthos	INEOS Styrenics	Holandia	 P. chemiczny	2016	 79
Złomrex	Mechel Stahlhandel	Austria	 P. metalowy	2007	 77
Morpol	Laschinger	Niemcy	 P. spożywczy	2007	 75

Źródło: Mergermarket, informacje prasowe, informacje spółek, Analizy Pekao

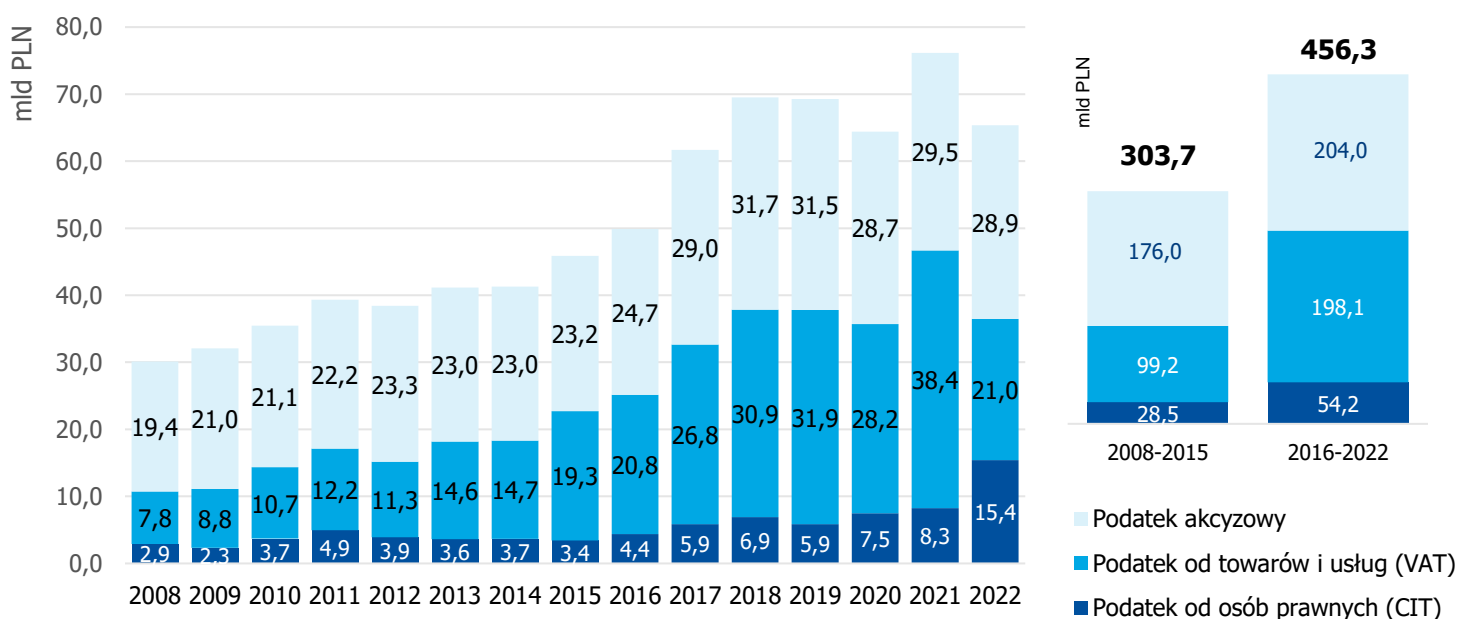
** Uwzględniono obydwie zrealizowane transakcje

*** W momencie transakcji Ciech był firmą państwową

8. Podatki i inne kontrybucje spółek Skarbu Państwa

W dynamicznym świecie gospodarczym, spółki Skarbu Państwa odgrywają również kluczową rolę w kształtowaniu oraz podtrzymywaniu stabilności finansowej państwa. Podatki uiszczane przez spółki Skarbu Państwa stanowią bowiem istotne źródło dochodów budżetowych. W niniejszym raporcie przyjrzymy się roli, jaką pełnią te instytucje jako najwięksi podatnicy, analizując ich wpływ na kondycję finansową państwa oraz implikacje dla polityki podatkowej.

Dochody podatkowe budżetu państwa w latach 2008-2022 wyniosły łącznie 4 477,4 mld zł, z czego 1 904,5 mld zł w okresie 2008-2015, zaś 2 572,9 mld zł w okresie 2016-2022. Wybrane Spółki z udziałem Skarbu Państwa²¹ w całym analizowanym okresie 2008-2022 zapłaciły bezpośrednio do budżetu państwa łącznie **760 mld zł z tytułu CIT, VAT i podatku akcyzowego, co stanowiło 17% wpływów budżetowych uzyskanych w tym okresie. W latach 2008-2015 było to odpowiednio 303,7 mld zł (15,9%) oraz 456,3 mld zł (17,7%) w okresie 2016-2022.**

Źródło: dane MAP.

Największym wartościowo podatkiem odprowadzonym do budżetu państwa przez spółki Skarbu Państwa był **podatek akcyzowy. Wpłaciły one z tego tytułu w całym analizowanym okresie 380 mld zł, z czego w latach 2008-2015: 176 mld zł i 204 mld zł w latach 2016-2022.** Wartość całego podatku akcyzowego w budżecie państwa wyniosła z kolei w analizowanych okresach odpowiednio: 969,4 mld zł oraz 463,5 mld zł i 505,9 mld zł.

Jednocześnie spółki z udziałem Skarbu Państwa odprowadziły do budżetu 297,3 mld zł z tytułu podatku VAT w latach 2008 - 2022 oraz w podokresach odpowiednio 99,2 mld zł i 198,1 mld zł (więcej o 98,9 mld zł względem lat 2008 – 2015). **Warto zwrócić uwagę, że w latach 2008-2015 udział spółek Skarbu Państwa stanowił 10,9% wszystkich wpływów budżetu państwa z VAT, zaś w latach 2016-2022 już 15,6% (wzrost +4,7 p.p.).**

²¹ Grupa Azoty S.A., Polski Holding Nieruchomości S.A., Polska Grupa Górnicza S.A., Powszechny Zakład Ubezpieczeń S.A., PKP CARGO S.A., PKO BANK POLSKI S.A., PGE Polska Grupa Energetyczna S.A., Jastrzębska Spółka Węglowa S.A., Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie S.A., Grupa Kapitałowa PGZ S.A., Grupa Kapitałowa ENEA, Grupa Kapitałowa TAURON, Grupa PKN ORLEN, Grupa LOTOS, Grupa PGNiG, Ruch S.A., POLSKA PRESS Sp. z o.o., Energa S.A., Bank Polska Kasa Opieki S.A.

Łączna wartość **podatku CIT** w budżecie państwa w latach 2008-2022 wyniosła 489,8 mld zł oraz w podokresach 195,2 mld zł i 294,6 mld zł. Równocześnie spółki Skarbu Państwa odprowadziły do budżetu w całym analizowanym okresie 82,7 mld zł podatku CIT, w kolejnych podokresach 28,5 mld zł oraz 54,2 mld zł. Podobnie jak w przypadku podatku VAT, spółki Skarbu Państwa zwiększyły udział płaconego podatku CIT: w latach 2008-2015 było to 14,6%, zaś w 2016-2022 już 18,4% (wzrost o 3,8 p.p.). Intensywność podatku CIT odprowadzanego do budżetu państwa przez spółki Skarbu Państwa, liczona jako procent przychodów ogółem wyniosła w całym analizowanym okresie 1,81%, zaś w podokresach wzrosła z 1,43% w latach 2008-2015 do 2,11% w latach 2016-2022. Należy również pamiętać, że Spółki odprowadzały również szereg podatków lokalnych i innych podatków, w szczególności podatków sektorowych.

Zapłacone podatki:

	łącznie w okresie 2008 – 2022	w okresie 2008-2015	w okresie 2016-2022
Grupa ORLEN była największym płatnikiem podatków ²² ze wszystkich analizowanych spółek Skarbu Państwa.	364 mld zł	149,3 mld zł	214,7 mld zł
Grupa LOTOS	191,9 mld zł	74,8 mld zł	117,1 mld zł
Grupa PGNiG	66,8 mld zł	31,8 mld zł	35 mld zł
Grupa PGE S.A.	40,0 mld zł	15,7 mld zł	24,3 mld zł
Grupa PKO BP	18,4 mld zł	7 mld zł	11,4 mld zł
Grupa ENEA	16,8 mld zł	6,5 mld zł	10,3 mld zł
Polska Grupa Górnicza została utworzona 16 stycznia 2015 roku, z tego też powodu podmiot wykazuje tylko informacje o podatkach za okres 2016-2022.			8 mld zł
Grupa Azoty	319 mln zł	173,8 mln zł,	145,3 mln zł
GPW	335,9 mln zł	141,9 mln zł	194 mln zł

Źródło: Opracowanie własne MAP.

²² CIT, VAT, podatek akcyzowy

V. Spółki Skarbu Państwa wspierają Polskę i Polaków

1. Pomoc Polakom w czasie pandemii COVID-19

We wcześniejszych rozdziałach wykazano, iż spółki Skarbu Państwa działając w ramach strategicznych celów narodowych, odgrywają kluczową rolę w tworzeniu i utrzymaniu stabilnego otoczenia gospodarczego, przyczyniając się do dobrobytu państwa i jego obywateli.

W tytułowym rozdziale pragniemy rzucić światło na rolę jaką podmioty te odegrały w ostatnich burzliwych, kryzysowych latach. W szczególności w czasie pandemii, odpowiedzi na rosyjską agresję na Ukrainę, ataku hybrydowego na Polską granicę z Białorusią czy też wreszcie kryzysu energetycznego.

Siedem spółek Skarbu Państwa zaangażowanych było w budowę 9 szpitali tymczasowych, tj. w Wałbrzychu, Legnicy, Płocku, Ostrołęce, Gdańsku, Radziejowie Radomiu, Krynicy Zdroju oraz Pyrzowicach. Dzięki temu zwiększona została liczba dostępnych łóżek dla pacjentów z koronawirusem **o ponad 1,5 tysiąca**. To był kolejny krok w ramach wsparcia społeczeństwa przez podmioty nadzorowane przez Ministerstwo Aktywów Państwowych.

Przy organizacji szpitali tymczasowych zaangażowane były m.in. Orlen, Lotos, Węgłokoks, Totalizator Sportowy, Tauron, KGHM i PGZ. W ramach tego projektu, spółki odpowiadały za aspekty inwestycyjne i organizacyjne, podczas gdy wojewodowie wspólnie z patronackimi szpitalami zajmowali się sprawami medycznymi i administracyjnymi. Realizacja projektu wiązała się z pozyskaniem zgód, personelu medycznego oraz odpowiedniego sprzętu. Koszty budowy szpitali tymczasowych zostały pokryte przez Skarb Państwa. Ministerstwo Aktywów Państwowych stanowczo nie zgadza się z zarzutami Najwyższej Izby Kontroli w sprawie realizacji przez spółki Skarbu Państwa budowy szpitali tymczasowych. W okresie pandemii inwestycje te służyły do ratowania życia i zdrowia chorych na COVID-19. W trosce o pieniądze publiczne Ministerstwo Aktywów Państwowych bardzo uważnie pilnowało, by przy ich realizacji żadna złotówka nie została wydana bez celu. Starał się też, by tam, gdzie niezbędne były jakiegokolwiek prace adaptacyjne, remontowe, czy też zakupy, mogły one po zakończeniu pandemii służyć placówkom ochrony zdrowia.

Nie można również zapomnieć o wsparciu spółek Skarbu Państwa w zakresie osobistej czy też darowizn pieniężnych na rzecz szpitali i ośrodków zdrowia. TZF Polfa S.A. praktycznie z dnia na dzień uruchomiła produkcję płynów do dezynfekcji wysokiej jakości, które były dostarczane do polskich szpitali, przychodni, szkół i wielu innych instytucji. Spółce udało się również błyskawicznie uruchomić produkcję tlenu medycznego niezwykle potrzebnego w ratowaniu życia pacjentów. W odpowiedzi na trudną sytuację z dostępem do tlenu medycznego w 2020 r. uruchomiono na terenie Polski 44 bazy tlenu. Polfa wprowadziła na rynek ponad 1 300 000 litrów tlenu medycznego.

Warto również przypomnieć akcję Polskich Linii Lotniczych LOT S.A. „#LOTdoDomu”.

Tuż po wybuchu pandemii, Spółka dzięki współpracy z polskim rządem zrealizowała największe operacyjne przedsięwzięcie w historii Spółki, tj. Program #LOTdoDomu. W okresie od 15 marca do 5 kwietnia do kraju **powróciło 54 tysiące Polaków**, których pandemia koronawirusa SARS-CoV-2 rozdzieliła z bliskimi. Narodowy przewoźnik wykonał **388 rejsów z sześciu kontynentów**, zabierając pasażerów m.in. z Peru, Meksyku, Argentyny, Japonii i Korei Południowej.

2. Ochrona polskiej granicy

W przededniu rosyjskiej agresji na Ukrainę, **Polska została zaatakowana hybrydowo przez Białoruś i Rosję**. Państwa te wykorzystując migrantów wywierały presję migracyjną na granicę polsko – białoruską.

Zdając sobie sprawę z tych zagrożeń, rząd podjął decyzję o budowie zapory na granicy.

Bariera na granicy budowana była w okresie od 25 stycznia do 30 czerwca 2022 r., a w jej budowę zaangażowane były spółki Skarbu Państwa, tj. Polimex Mostostal S.A. oraz Węglokoks S.A. Ta ostatnia spółka dostarczyła **51 tys. ton stali**. Na bazie dostarczonych przez Grupę Węglokoks profili i kształtowników powstało ponad **37 tys. przęseł**. Zapora powstała na długości około **180 km** wzdłuż granicy Polski z Białorusią. **Ma 5,5 metra** wysokości, z czego 5 metrów stanowią stalowe słupy, które mają być zwieńczone półmetrowym zwojem z drutu kolczastego.

3. Pomoc Ukrainie i ukraińskim uchodźcom

Jak wskazuje raport Polskiego Instytutu Ekonomicznego²³ większość polskiego społeczeństwa (ok. 77%) zaangażowała się w pomoc ukraińskim uchodźcom. Takiej pomocy nie odmówiły także spółki Skarbu Państwa, które zaangażowały się w wsparcie ukraińskiego państwa, jak też uchodźców. Pomoc ta przybierała różne formy, począwszy od zapewnienia noclegów (np. Polski Holding Nieruchomościowy, Orlen, Enea, PGE,), darowizn rzeczowych (zestawy do satelitarnej łączności z internetem Starlink, łóżka polowe, transport kolejowy, pakiety medyczne, środki czystości), jak też darowizn finansowych na rzecz organizacji niosących pomoc uchodźcom.

Łączna wartość udzielonej pomocy wyniosła ok. 315 mln zł.

²³ <https://pie.net.pl/wp-content/uploads/2022/07/Pomoc-pol-spol-UKR-22.07.2022-D-1.pdf>.

4. Interwencyjny import i dystrybucja węgla w sezonie grzewczym 2022/2023

Zbrojna agresja Rosji na Ukrainę spowodowała **konieczność wprowadzenia embarga na rosyjski węgiel** w celu ograniczenia możliwości finansowania rosyjskiego reżymu. Jednocześnie sam wybuch wojny spowodował istotne obawy o dostępność węgla przed sezonem grzewczym nie tylko w Polsce, ale i w całej Europie, co wiązało się z istotnym wzrostem cen tego surowca.

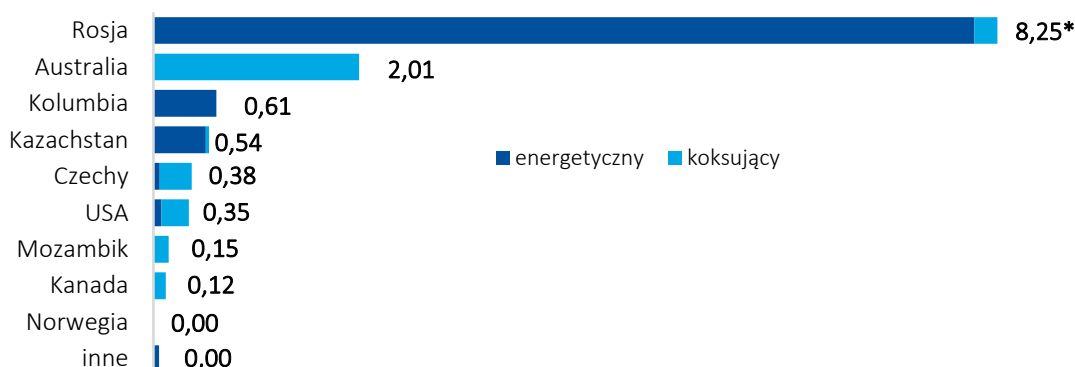
Polska jako pierwsza w UE, bo już w kwietniu 2022 r. zablokowała możliwość importu węgla z Rosji.

Decyzja ta wiązała się jednak z koniecznością wypełnienia luki po węglu rosyjskim, który trafiał m.in. do polskich rodzin. W związku z powyższym, polski rząd podjął decyzje o zwiększeniu produkcji rodzimego węgla, interwencyjnym imporcie węgla z kierunków innych niż rosyjski, a także ustawowym systemie dystrybucji węgla gwarantującym dostępność surowca dla polskich rodzin w społecznie akceptowalnych cenach (tj. znacząco niższych niż rynkowe) w czasie największego od lat kryzysu energetycznego.

W 2021 r. z kierunku rosyjskiego sprowadzono najwięcej węgla, tj. ponad 8,25 mln ton (66,2% całego importowanego węgla), w tym węgla energetycznego 8,03 mln ton (85,9% importu węgla energetycznego), który trafiał głównie do gospodarstw domowych oraz lokalnych ciepłowni. Z kierunku australijskiego sprowadzono ponad 2 mln ton węgla (w całości węgiel koksujący). Istotnymi kierunkami z punktu widzenia zabezpieczenia podmiotów korzystających wyłącznie z węgla energetycznego, był węgiel sprowadzony z kopalń w Kolumbii (0,612 mln ton) i Kazachstanu (0,54 mln ton).

Import węgla kamiennego wg rodzaju i kraju pochodzenia w 2021 r. (mln ton)

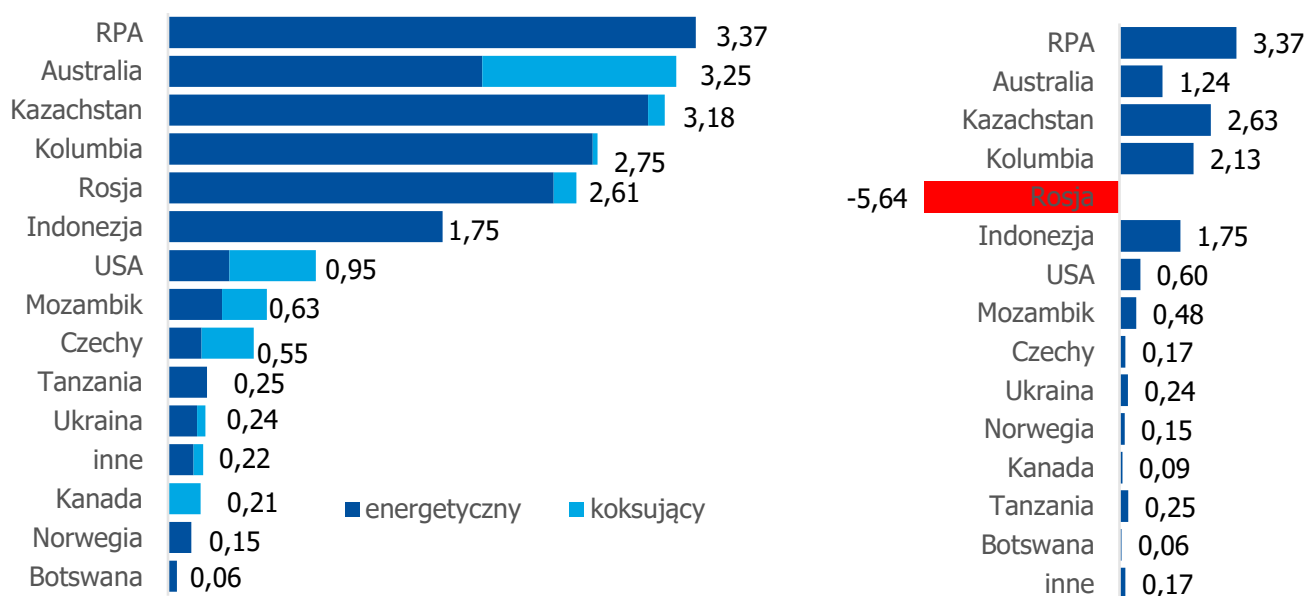

* wartości przy słupkach dotyczą całości węgla kamiennego.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowej Administracji Skarbowej w Warszawie za ARP S.A. Oddział w Katowicach.

Wolumen i struktura importu węgla w 2022 r. uległy głębokim zmianom. Największym kierunkiem importowym stało się RPA, skąd sprowadzono 3,37 mln ton węgla, Australia 3,25 mln ton i Kazachstan 3,18 mln ton (patrz rys. 11.). W następstwie embarga drastycznie spadł względem roku poprzedniego wolumen importowanego węgla z Rosji, tj. o 5,64 mln ton.

Import węgla kamiennego w 2022 r. wg rodzaju i kraju pochodzenia (część lewa) i zmiany bezwzględne w stosunku do roku poprzedniego (część prawa), w mln ton

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Izby Administracji Skarbowej w Warszawie za ARP S.A. Oddział w Katowicach.

Równocześnie pojawiły się nowe kierunki importowe, szczególnie dużo węgla zaimportowano z kopalń RPA i Indonezji. Wzrósł znacznie import z takich krajów, jak Kazachstan (o 2,63 mln ton), Kolumbia (2,13 mln ton) i Australia (1,24 mln ton).

Wysokie ceny węgla oferowane na rynku oraz konieczność zapewnienia dostępności surowca dla polskich rodzin skłoniły rząd do podjęcia decyzji o **opracowaniu rozwiązań legislacyjnych, które zapewniłyby dostępność węgla dla gospodarstw domowych w społecznie akceptowalnych cenach w sezonie grzewczym 2022/2023.**

Rezultatem prowadzonych w Ministerstwie Aktywów Państwowych prac było przyjęcie **ustawy z dnia 27 października 2022 r. o zakupie preferencyjnym paliwa stałego dla gospodarstw domowych**²⁴, która weszła w życie 3 listopada 2022 r. Przyjęte regulacje umożliwiły dystrybucję węgla wśród mieszkańców przez gminy lub Pośredniczące Podmioty Węglowe (PPW) w przypadku, gdy gmina nie zgłosiła się do systemu. Uczestnictwo gmin w systemie miało charakter dobrowolny. Niemniej **blisko 99% wszystkich gmin** zgłosiło się do udziału w interwencyjnym systemie.

Kluczowym aspektem ustawy było określenie maksymalnych cen węgla dystrybuowanego na rzecz gospodarstw domowych:

- ▶ w przypadku gdy dystrybucją zajmowała się gmina, cena sprzedawanego węgla na rzecz **mieszkańców nie mogła przekroczyć 2000 zł za tonę.**

²⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 2236.

- ▶ z kolei w sytuacji, gdy sprzedaż następowała za pośrednictwem PPW, cena sprzedawanego **mieszkańcom węgla nie mogła być wyższa niż 2200 zł za tonę.**

Zarówno gminy jak i PPW mogły nabywać węgiel za kwotę w cenie znacząco niższej niż oferowana na rynku, tj. **1500 złotych za tonę.** Powstała różnica (500 zł) dawała możliwość pokrycia kosztów składowania i transportu surowca oraz jego naturalnych ubytków.

Proces dystrybucji węgla skierowany był do około 3,8 mln gospodarstw domowych.

Uprawnionymi do zakupu węgla w preferencyjnych cenach były osoby w gospodarstwach domowych, które spełniały warunki do dodatku węglowego określone ustawą z dnia 5 sierpnia 2022 r. o dodatku węglowym²⁵. W ramach ustawy gospodarstwo domowe mogło nabyć **do 3 ton węgla** po preferencyjnej cenie. Na podstawie ustawy, gminy i PPW rozdystrybuowały pośród mieszkańców **ponad 2 mln ton węgla.**

5. Rozbudowa infrastruktury gazowej i dywersyfikacja źródeł importu gazu

Przez wiele lat Polska była uzależniona od importu gazu z Rosji. Jeszcze w 2016 r. udział importu z tego kierunku wynosił 74%. W ciągu 6 lat udział ten spadł o 23 p.p. i wyniósł w 2021 r. 51%. Od dnia 27 kwietnia 2022 r., w wyniku decyzji spółki Gazprom Export, Polska całkowicie zaprzestała importu gazu z Rosji. Należy podkreślić, że niezależnie od decyzji rosyjskiej spółki, z końcem 2022 r. wygaszał kontrakt jamalski, który nie zostałby przedłużony. Tym samym, z dniem 31 grudnia 2022 r. rosyjski gaz przestałby płynąć do Polski. Pomimo zaprzestania importu gazu z Rosji poczynione inwestycje strategiczne pozwoliły na zapewnienie dostaw tego surowca z kierunków alternatywnych i uniezależnienie się Polski od Rosji.

Polskie zapotrzebowanie na gaz wyniosło w 2022 r. około **16 mld³ rocznie.** Od 2022 roku możliwości dostaw gazu do Polski sukcesywnie się zwiększają dzięki dywersyfikacji dostaw i rozbudowy infrastruktury gazowej dokonywanej przez spółki Skarbu Państwa.

Polska posiada zdywersyfikowaną infrastrukturę przesyłową gazu, na którą składają się:

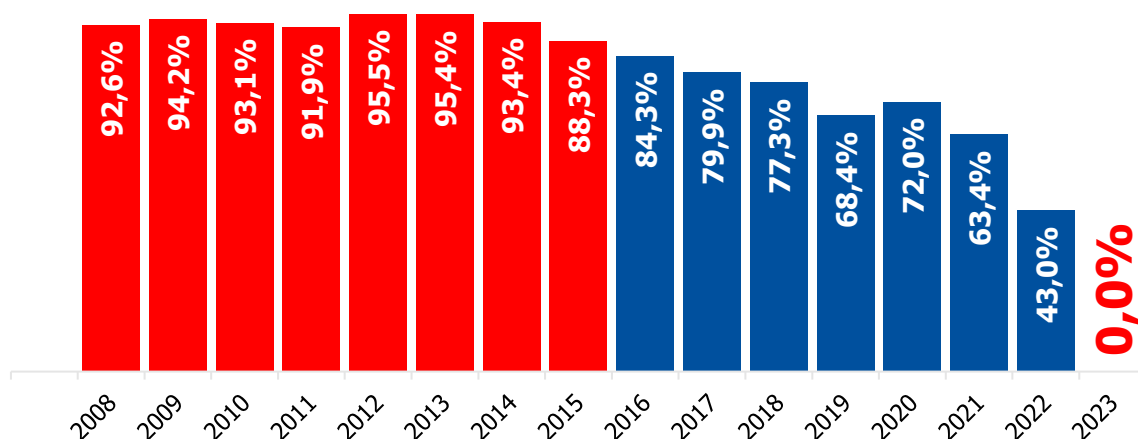
- ▶ uruchomiony w 2022 r. **gazociąg Baltic Pipe** – przepustowość **10 mld m³,**
- ▶ **terminal LNG im. Prezydenta Lecha Kaczyńskiego w Świnoujściu** w – przepustowość **6,2 mld m³** (zgodnie z programem rozbudowy, przepustowość terminala na koniec 2023 r. ma wynieść **8,3 mld m³,**
- ▶ uruchomiony w 2022 r. **interkonektor Polska-Słowacja** – o przepustowości **5,7 mld m³,**
- ▶ uruchomiony w 2022 r. **interkonektor Polska-Litwa (GIPL)** – o przepustowości **1,9 mld m³,**
- ▶ połączenia gazowe z Niemcami (**6 mld m³**) oraz z Czechami (**0,5 mld m³,**
- ▶ w 2028 r. planowane jest uruchomienie **terminala pływającego LNG w Gdańsku** tzw. FSRU, o przepustowości **6,1 mld m³** (możliwe są także dwie jednostki FSRU - 6,1 mld m³ oraz 4,5 mld m³ w zależności od zainteresowania krajów sąsiednich).
- ▶ **rozbudowa magazynu gazu na Dolnym Śląsku.** Magazyn w Wierzchowicach na Dolnym Śląsku to największa podziemna instalacja tego typu w kraju. Po rozbudowie jego pojemność wzrośnie o 60% do **2,1 mld m³ gazu. Będzie to połowa krajowych zdolności magazynowych.** Przełoży się to na większą elastyczność instalacji i możliwość szybkiego reagowania na zmieniającą się sytuację rynkową. Zakończenie inwestycji planowane jest na przełomie 2025 i 2026 r.

²⁵ Dz. U. z 2022 r. poz. 1692 i 1967.

6. Dywersyfikacja źródeł importu ropy naftowej

Zależność od jednego lub niewielu dostawców ropy naftowej może uczynić państwo bardziej podatnym na szantaże, konflikty geopolityczne czy też niespodziewane zmiany na rynku. Dlatego też podobnie jak w przypadku innych surowców energetycznych, polski rząd wraz z zarządami spółek Skarbu Państwa podjął działania zmierzające do ich dywersyfikacji. **W 2016 r. udział ropy z Rosji w całym imporcie do Polski wynosił ponad 84%, z kolei w 2022 r. wynosił zaledwie 43%, a w 2023 r. spadł niemal do zera.**

Procentowy udział rosyjskiej ropy w polskim imporcie

Źródło: opracowanie na podstawie danych Eurostatu i danych MAP.

Orlen zrezygnował z dostaw ropy rosyjskiej drogą morską z początkiem wybuchu wojny na Ukrainie. Od 25 lutego 2023 r. polskie rafinerie należące do ORLEN nie otrzymują dostaw ropy naftowej z Rosji. Dostawy rurociągiem „Przyjaźń” do Polski zostały wstrzymane przez stronę rosyjską. Dostawy ropy rosyjskiej przez południową nitkę ropociągu „Przyjaźń” do Czech są realizowane bez zmian. 5 kwietnia 2023 r. Orlen wypowiedział kontrakt Tatneft na dostawy ropy rurociągiem "Przyjaźń" z powodu wstrzymania dostaw. Była to ostatnia obowiązująca umowa na dostawy ropy z Rosji do Polski. **Obecnie polskie rafinerie nie przerabiają już ropy pochodzenia rosyjskiego.**

W ramach strategii dywersyfikacji ORLEN konsekwentnie buduje swój portfel importowy w oparciu o dostawy ropy naftowej pochodzącej z Morza Północnego, Afryki Zachodniej, basenu Morza Śródziemnego, a także Zatoki Perskiej i Meksykańskiej. W 2022 r. znacząco wzrosła ilość dostarczonej ropy arabskiej. Umowa podpisana z Saudi Aramco zapewnia Grupie Orlen dostawy ropy naftowej w ilości wystarczającej, aby pokryć ok. 45% łącznego zapotrzebowania wszystkich rafinerii należących do Grupy Orlen. Dla ORLEN to pewne źródło stabilnej jakościowo ropy naftowej, a z punktu widzenia polskiej gospodarki dalsza dywersyfikacja kierunków dostaw.

W czerwcu 2023 r. Orlen poinformował również, że zwiększa import norweskiej ropy od BP. Umowa z BP będzie obowiązywać przez rok i przewiduje import do 6 mln ton norweskiej ropy, co stanowi ok. 15% zapotrzebowania Orlenu. Brytyjski BP dostarczy surowiec ze złóż na Morzu Północnym. Umowa zwiększy udział norweskiej ropy w przerobie rafinerii Orlenu, a także ograniczy ekspozycję grupy na ryzyko nagłych wahań cen ropy na rynku – po jej zawarciu trzy czwarte dostaw surowca będzie realizowane w ramach umów terminowych, a reszta na rynku spot.

7. Rozwój krajowego potencjału przemysłu zbrojeniowego

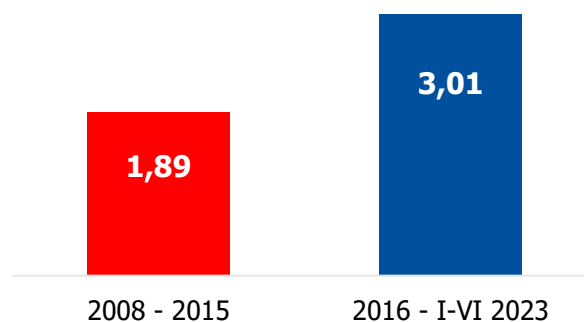
Obecna sytuacja geopolityczna pokazuje, jak ważne jest posiadanie **silnego krajowego przemysłu zbrojeniowego**. Toczący się konflikt na Ukrainie to tylko jeden z impulsów rozwoju. Tak naprawdę o rozwoju polskiego przemysłu zbrojeniowego, co widać na przykładzie **Polskiej Grupy Zbrojeniowej**, zdecydowały:

- ▶ **decyzja ministra Mariusza Błaszczaka i rządu o zwiększeniu liczebnym i technicznym Wojska Polskiego.** To proces realizowany od 2015 roku przyspieszony po 2018 r. W tym czasie nie tylko utworzono nowy piąty rodzaj Sił Zbrojnych Wojska Obrony Terytorialnej (dziś 35 tys. żołnierzy) ale rozbudowano także pozostałe cztery. **Dziś Wojsko Polskie to 175 tys. żołnierzy, a w 2015 było ich 95 tys. Dostarczanie sprzętu dla rozbudowywanych sił zbrojnych to główny impuls rozwoju dla PGZ.**
- ▶ **wojna na Ukrainie** – dzięki wcześniejszym decyzjom rządu byliśmy w stanie od pierwszego dnia odpowiedzieć na prośby o wsparcie ze strony Ukrainy. Już w pierwszych godzinach konfliktu na Ukrainę wysłaliśmy amunicję, hełmy, kamizelki, granatniki przeciwpancerne, karabinki Grot. W dalszej kolejności przekazano armatohaubice Krab, zestawy przeciwlotnicze Piorun, zmodernizowane przez spółki PGZ czołgi T-72, PT-91, Leopard 2A4 i inny ciężki sprzęt. Było to możliwe, bo w przeciwieństwie do innych krajów zachodnich my rozpoczęliśmy rozpędzanie naszej gospodarki, w tym sektora zbrojeniowego na długo przed wybuchem wojny.
- ▶ **wzrost eksportu** – wojna na Ukrainie pokazała, że produkowany przez polski sektor zbrojeniowy sprzęt spełnia najwyższe standardy jakości i sprawdza się na współczesnym polu walki. To nie tylko Pioruny (przed 2015 rokiem produkowano po 100-150 zestawów, dziś to około tysiąc sztuk rocznie), ale też Kraby, karabinki Grot (do wojska trafiły w dużych ilościach dopiero po 2015 r. – tylko w styczniu 2023 r. MON zamówił 88 tys. karabinków za 1 mld zł.), amunicja różnych typów i kalibrów.

Widoczny przyrost zysków w ramach całej Grupy to efekt zamówień w Wojsku Polskim, jak też zamówień eksportowych. Dziś polskie Pioruny kupują Stany Zjednoczone, Norwegia, kraje bałtyckie; Gromy domawia Litwa. Karabinki Grot eksportowane są do USA czy do Afryki. Jeden z największych kontraktów to sprzedaż na Ukrainę trzech modułów artyleryjskich Krab za ponad 2 mld zł.

Po 2015 roku nastąpił istotny wzrost nakładów na inwestycje. Dziś nie ma spółki w Grupie PGZ, która nie realizowałaby inwestycji w swoją infrastrukturę i rozwój mocy produkcyjnych. W ramach rozmów KPRM, MAP oraz PGZ, już niedługo planowane jest przekazanie kolejnych środków, dzięki czemu polski przemysł obronny będzie mógł je przeznaczyć na inwestycje głównie w rozbudowę mocy produkcyjnych, co jednocześnie pozwoli na stworzenie nowych miejsc pracy i **zwiększy zdolności obronne Wojska Polskiego.**

Nakłady inwestycyjne w grupie PGZ w wybranych okresach (mld zł)

Źródło: Opracowanie własne MAP.

Jak widać, z powyższego okresu, pomimo krótszego okresu (różnica 6 miesięcy) względem

lat 2008 – 2015 nakłady inwestycyjne w grupie PGZ były wyższe o blisko 60%.

Kluczowe inwestycje realizowane w PGZ S.A. dzięki dokapitalizowaniu przez rząd:

W grudniu 2016 roku, PGZ S.A. poprzez inwestycje środków w kwocie 300 mln zł przejęło od syndyka będącą w upadłości likwidacyjnej Stocznnię Marynarki Wojennej. Pod nowym szyldem jako **PGZ Stocznia Wojenna** w 2022 r., po raz pierwszy od przejęcia jej w 2017 roku przez Polską Grupę Zbrojeniową, **odnotowała dodatni wynik finansowy**. Wdrażane od kilku lat zmiany organizacyjne oraz modernizacja Stoczni zaczynają przynosić wymierne efekty finansowe. Zysk brutto spółki wyniósł 2,47 mln zł (wzrost o 3,7 mln w stosunku do 2021 roku i o 30,7 mln w stosunku do roku 2020). Było to możliwe dzięki większej ilości zrealizowanych kontraktów i wzrostowi przychodów ze sprzedaży do poziomu 177,1 mln zł. Ponad dwukrotnie, od momentu nabycia spółki, wzrost efektywności zarządzania majątkiem trwałym spółki (wskaźnik produktywności aktywów trwałych 0,91 w roku 2022 oraz 0,38 w 2018) przyczynił się do wypracowania w 2022 r. zysku ze sprzedaży na poziomie 8.8 mln zł oraz rentowności zysku z działalności operacyjnej równej 8%. Spółka osiągnęła EBIDTA na poziomie 13,6 mln (wzrost o 54% r/r). Marża EBIDTA ukształtowała się na poziomie 8%. W 2022 r.

PGZ Stocznia Wojenna finansowała działalność głównie wewnątrznie tj. z wypracowanego zysku netto, który na koniec 2022 wyniósł 21 mln zł.

Poziom przewidywanych nakładów inwestycyjnych w latach 2023-2024 wynosi ok. 300 mln zł, z czego ok. 100 mln będzie pochodziło ze środków własnych. **To tutaj budowane są (16 sierpnia uroczyste odbyło się palenie pierwszych blach) trzy fregaty w ramach programu „Miecznik”.**

W tym samym czasie (grudzień 2016) spółka **PCO otrzymała środki w kwocie 27,3 mln zł na modernizację i rozbudowę potencjału wytwórczego.**

W grudniu 2019 r. spółka Mesko otrzymała wsparcie **w kwocie 400 mln zł** na inwestycję pn. **Odtworzenie i rozbudowę Państwowej Wytwórni Prochu w Pionkach** wraz z uzyskaniem nowych zdolności i zwiększenia potencjału produkcyjnego amunicji małokalibrowej, średniokalibrowej i wielokalibrowej oraz rakiet.

W maju 2023 roku **Huta Stalowa Wola** otrzymała **środki inwestycyjne w kwocie 600 mln zł na rozbudowę i modernizację zakładu**, zwiększenie mocy produkcyjnych oraz akwizycję zasobów zewnętrznych poprzez przejęcie spółek: Autosan Sp. z o.o. oraz LiuGong Dressta Machinery Poland Sp. z o.o. **W Grupie PGZ, to właśnie w HSW produkowane są najbardziej rozpoznawalne produkty takie jak:**

- ▶ **Armatohaubice Krab** (zamówionych 120 sztuk - umowa z grudnia 2014 na 24 sztuki - pierwszy moduł dostarczono w 2017 r., w grudniu 2016 umowa na 96 sztuk). W sumie dostarczono już 80 ze 120 zamówionych armatohaubic. Według nowych zapisów umowy do 2027 r. WP ma dysponować 144 Krabami i kolejne Kraby będą produkowane dla Ukrainy.
- ▶ **Moździerze samobieżne Rak** (zamówiono 120 szt. dostarczono 96 szt.) – pierwsza umowa na 8 KMO Rak zawarta 28 kwietnia 2016 r. zrealizowana została w październiku 2019. Druga umowa na 2 KMO z października 2019 zrealizowana w październiku 2021. Obecnie realizowana jest trzecia umowa na 5 KMO zawarta 22 maja 2020 r. Przedmiotem tej umowy jest dostawa 40 egz. 120 mm samobieżnych moździerzy kołowych i 20 egz. artyleryjskich wozów dowodzenia na podwoziu KTO ROSOMAK. Wartość umowy wynosi

703,1 mln złotych brutto, a dostawy zostaną zrealizowane w latach 2022-2024.

- ▶ **Nowe bojowe pływające wozy piechoty Borsuk** – umowa ramowa na dostawę 1400 wozów, w tym ponad 1000 Borsuków została zawarta 28 lutego 2023 r. Szacowana wartość zamówień wykonawczych, przewidzianych do udzielenia na podstawie przedmiotowej umowy osiągnie kilkadziesiąt mld zł, natomiast dostawy pierwszych pojazdów wybranych typów planowane są już w latach 2024-2025. To najnowocześniejszy w swojej klasie pojazd oferowany na świecie.
- ▶ **Pojazd minowania narzutowego Baobab-K** (umowa z czerwca 2023 na 24 szt. za 510 mln zł – dostawy 2026-2028),
- ▶ W przededniu Święta Wojska Polskiego - **14 sierpnia 2023 r. została podpisana umowa ramowa** mająca na celu opracowanie nowego produktu jakim **będzie ciężki bojowy wóz piechoty**, który będzie współdziałał z amerykańskimi Abramsami.

8. Rozwój e-usług

PKO Bank Polski od lat wspiera polską gospodarkę i jest liderem zaangażowania banków w budowę e-państwa, nie tylko przez finansowanie, **ale też przez dostarczanie kompetencji, technologii i realizację strategicznych projektów na rzecz administracji**. Specjaliści banku współpracowali m.in. z Ministerstwem Finansów przy restrukturyzacji obszaru informatyki resortu, co jest widoczne w zakresie e-podatków, ale też skuteczności uszczelniania luki vat-owskiej. Bank wspólnie z administracją publiczną, inicjuje i wypracowuje rozwiązania, które później przyjmowane są jako standardy rynkowe. Ponadto udostępnia i stale rozwija system bankowości elektronicznej pozwalający, m.in. założyć Profil Zaufany będący przepustką do załatwiania urzędowych spraw przez Internet. Potwierdzając swoją cyfrową e-Tożsamość za pomocą bankowego loginu i hasła w ramach usługi mojeID, klienci banku mogą logować się online do portali nie tylko administracji publicznej, ale też komercyjnych dostawców usług.

W 2018 roku z inicjatywy PKO Banku Polskiego i przy udziale Polskiego Funduszu Rozwoju powstała **spółka Operator Chmury Krajowej (obecnie OChK)**, która wspiera cyfryzację polskich przedsiębiorstw poprzez ułatwienie im dostępu do oferty usług chmurowych oraz umożliwienie korzystanie z usług chmurowych w taki sposób, aby ich dane przetwarzane były w Polsce. OChK przyczynia się także do wzrostu poziomu cyberbezpieczeństwa w polskich przedsiębiorstwach.

OChK w tym celu m.in. zawarł partnerstwa strategiczne, z Google i Microsoft, które przyczyniły się do zainwestowania przez obie spółki łącznie kilku mld zł w Polsce oraz ulokowania przez nie na terenie Polski swoich centrów przetwarzania danych. Dzięki współpracy strategicznej, doszło najpierw w 2021 roku do otwarcia w Polsce regionu Google Cloud Warsaw, a następnie w tym roku - do uruchomienia przez Microsoft jego najbardziej nowoczesnego i jednocześnie pierwszego w Europie Środkowo-Wschodniej regionu przetwarzania danych w chmurze.

VI. Prywatyzacja i jej skutki gospodarcze

1. Negatywne skutki prywatyzacji

Podstawy teoretyczne służące do oceny zasadności prywatyzacji zaproponował Joseph E. Stiglitz (laureat Nagrody Banku Szwecji im. Alfreda Nobla w dziedzinie ekonomii w 2001) oraz David E. M. Sappington w 1987 roku²⁶. W tym szeroko cytowanym tekście autorzy stworzyli „Ogólną teorię prywatyzacji”. Zgodnie z tą koncepcją dostarczanie dóbr publicznych²⁷ i prywatnych²⁸ przy obu strukturach własności jest podobne i zakłada, że operacjami kierują wynajęci menedżerowie. Różnica sprowadza się do tego, że podejmowanie działań służących interwencji w gospodarkę np. w celu zmniejszenia luki popytowej, jest łatwiejsze w przypadku własności państwowej. Przekłada się to na bardziej efektywne zarządzanie w warunkach cykliczności rynkowej, a co za tym idzie wzrostu gospodarczego. Autorzy sformułowali koncepcję „privatization failure” czyli ułomności prywatyzacji. Nawiązuje ona do Ogólnej Teorii Dobrobytu, w której pojawia się „market failure” – czyli ułomności rynku, które redukują dobrobyt społeczny.

Ułomności prywatyzacji dostrzegają autorzy raportu, przygotowanego przez ekspertów think-tanku znanego jako Klub Rzymski, pod znamienym tytułem „Limits to Privatization”²⁹. Autorzy podkreślają, że prywatyzacja jest jednym z głównych trendów naszych czasów, ale wciąż brakuje kompleksowej oceny jej skutków dla gospodarki. Jednocześnie ostrzegają, że powinniśmy być uważni na ekstremizmy i poszukiwać właściwej równowagi między sektorem publicznym, a prywatnym³⁰, a nawet winią m.in. prywatyzację za erozję demokracji³¹ oraz formułują obawy, że proces prywatyzacji wymknął się spod kontroli³². Szczególne niebezpieczeństwo dostrzegają w prywatyzacji najważniejszych społecznie gałęzi gospodarki i nawet suboptymalne ekonomicznie dostarczanie kluczowych dóbr i usług nie może uzasadniać prywatyzacji³³.

²⁶ David E. M. Sappington, & Stiglitz, J. E. (1987). Privatization, Information and Incentives. *Journal of Policy Analysis and Management*, 6(4), 567–582. <https://doi.org/10.2307/3323510>

²⁷ Dobra publiczne to te, których indywidualna konsumpcja nie ogranicza konsumpcji innych np. miejski park.

²⁸ Konsumpcja dobra prywatnego przez jednego konsumenta wyklucza możliwość konsumpcji przez innego.

²⁹ Ernst Ulrich von Weizsacker, Young O.R., Finger M., Beisheim M. (2005). *Limits to Privatization. How to Avoid Too Much of a Good Thing - A Report to the Club of Rome*. Routledge.

³⁰ Beware of extremes! What is needed is a proper balance: between freedom and order, between innovation and continuity, and – the topic of this book – between the private sector and the public domain.

³¹ Alexis de Tocqueville (1835), in his pivotal study of democracy in America, saw the municipalities as the 'school of democracy'.

Citizens' capacity for democratic participation in their local communities is, indeed, at the roots of a functioning democratic society. In our days, however, we observe a dangerous process of an erosion of that capacity, caused, in part, by globalization and privatization.

³² Effective control of privatization has been notably absent.

³³ Private provision of essential services bears a heavier burden of evidence than public provision. Essential or basic services include those needed for livelihood, health and dignity, especially water and sanitation, electricity and healthcare. Given the unique social contribution of essential services and the considerable risks involved in privatization, evidence of public-sector failure is not, by itself, sufficient justification to adopt private provision. Privatization advocates should therefore make an empirical case that the conditions for controlling market failure and promoting equity are actually in place before adopting private provision policies.

Szybka prywatyzacja kapitałowa w kraju średnio lub słabo rozwiniętym stwarza nierówne szanse dla rodzimego przemysłu. Prywatyzowane przedsiębiorstwa trafiają bowiem najczęściej w ręce koncernów z krajów wysoko rozwiniętych. Wynika to z dostępu do kapitału zakumulowanego przez zagranicznych inwestorów oraz dostępu do tańszego finansowania. Skutkuje to brakiem możliwości udziału w prywatyzacji kapitałowej przedsiębiorców krajowych, którzy takiego dostępu do kapitału nie posiadają. Taka sytuacja może stanowić wprost zagrożenie dla bezpieczeństwa kraju, np. w przypadku prywatyzacji firm z sektora energetycznego, wydobywania surowców, instytucji finansowych czy operatorów infrastruktury – np. drogowej i kolejowej.

W niektórych przypadkach, w celu wykorzystania znajomości lokalnych uwarunkowań do np. obejścia ograniczeń w prywatyzacji, inwestorzy zagraniczni wykorzystywali swoją przewagę finansową poprzez współpracę z podmiotami krajowymi, które następnie odprzedawały nabyte udziały / akcje podmiotom zagranicznym (np. sprzedaż 35% akcji Telekomunikacji Polskiej – monopolistycznego w tym czasie operatora telekomunikacyjnego, konsorcjum France Telecom i Kulczyk Holding w 2000 r.³⁴). Prywatyzacja prowadzi często do zastąpienia szeroko rozpoznawalnych rodzimych marek zagranicznymi. Nazwy krajowych podmiotów zostają zmienione na nazwy nowych zagranicznych właścicieli (np. Telekomunikacja Polska – Orange), a prowadzone kampanie marketingowe mogą służyć umacnianiu wizerunku i pozycji nowego właściciela na rynku. Co ciekawe, zwolennikom prywatyzacji polskich przedsiębiorstw nie przeszkadza, że w strukturze udziałowej nowych właścicieli często ze znaczącą pozycją reprezentowane są rządy innych państw (choćby rząd francuski w Orange).

W innych przypadkach, wartości niematerialne należące do prywatyzowanych podmiotów (know-how, receptury, znaki towarowe, itp.) mogą być przenoszone do wyspecjalizowanych spółek z grupy, działających najczęściej w krajach o preferencyjnym systemie podatkowym. Formalnie, takie przeniesienie uzasadniane jest potrzebą centralizacji zarządzania takimi wartościami niematerialnymi na poziomie całej grupy, w praktyce wiąże się często z wprowadzeniem dla sprywatyzowanego podmiotu opłat licencyjnych za dalsze korzystanie z nich. Poziom tych opłat (ustalanych najczęściej jako % od przychodów ze sprzedaży – np. w przypadku znaku Orange – 1,6%) nie uwzględnia często m.in. faktycznej rozpoznawalności nowych znaków towarowych / nazw, kosztów działań marketingowych ponoszonych przez polski podmiot, itp.³⁵, a **ich wprowadzenie służy natomiast transferowi zysków podmiotu polskiego do krajów o preferencyjnym opodatkowaniu**, szczególnie po wejściu Polski do UE, gdy zastosowanie miała Dyrektywa Rady 2003/49/WE z dnia 3 czerwca 2003 r. w sprawie wspólnego systemu opodatkowania stosowanego do odsetek oraz należności licencyjnych między powiązаныmi spółkami różnych Państw Członkowskich.

³⁴ Np. Prywatyzacja Telekomunikacji Polskiej do tej pory budzi kontrowersje - parkiet.com

³⁵ Szczegółowe wskazówki umożliwiające weryfikację zasadności wprowadzenia opłat licencyjnych czy opłat za różnego rodzaju usługi wewnątrzgrupowe znajdują się w szczególności

w Wytycznych OECD w zakresie cen transferowych dla przedsiębiorstw wielonarodowych i administracji podatkowych („Wytyczne OECD”). Kwestia opłat związanych z wartościami niematerialnymi uregulowana jest w Rozdziale VI Wytycznych OECD.

Podobny charakter ma wprowadzanie tzw. usług wewnątrzgrupowych³⁶ najczęściej w zakresie różnego rodzaju usług o charakterze zarządczym, administracyjno-organizacyjnym, technicznym czy komercyjnym, np. księgowość, zarządzanie finansami, usługi prawne, faktoringowe, marketing, opracowywanie strategii itp. Przeniesienie części funkcji realizowanych pierwotnie samodzielnie przez sprywatyzowane przedsiębiorstwo do wyznaczonych podmiotów z grupy, wiąże się z wprowadzeniem opłat za takie usługi, które często przewyższają koszty własne ich samodzielnej realizacji przez podmiot krajowy. Dodatkowo, sprywatyzowane przedsiębiorstwa są obciążane tzw. kosztami centrali – związanymi formalnie z realizacją funkcji o charakterze zarządczym i strategicznym. Praktyka wskazuje, że prywatyzowane polskie podmioty często nie posiadały odpowiedniej dokumentacji potwierdzającej, że usługi takie były na ich rzecz świadczone oraz wiązały się z osiągnięciem korzyści (miały związek z przychodami osiąganymi przez te podmioty) – badanie takiego związku, jako podstawy do zaliczenia wydatków ponoszonych przez polskich podatników do podatkowych kosztów uzyskania przychodów, jest elementem postępowań prowadzonych przez organy podatkowe.

Kolejnym sposobem na transferowanie zysków sprywatyzowanych przedsiębiorstw do podmiotów z grupy zlokalizowanych w krajach o preferencyjnym sposobie opodatkowania (i ograniczenie tym samym podatków płaconych w Polsce) było finansowanie działalności tych podmiotów przez pożyczki wewnątrzgrupowe.

Odsetki wypłacane od takich pożyczek do podmiotów z UE korzystały z preferencyjnego zwolnienia z opodatkowania na podstawie Dyrektywy Rady 2003/49/WE z dnia 3 czerwca 2003 r. w sprawie wspólnego systemu opodatkowania stosowanego do odsetek oraz należności licencyjnych między powiązаныmi spółkami różnych Państw Członkowskich.

Formalnie, prywatyzacja danego przedsiębiorstwa wiązała się z zawarciem z inwestorem kontraktów prywatyzacyjnych określających poziom zatrudnienia lub warunki zwolnień pracowników, przepływ know-how do podmiotów polskich czy też poziom inwestycji w prywatyzowany podmiot. W praktyce jednak, realizacja tego typu kontraktów nie była szczegółowo kontrolowana przez organy administracji państwowej, a w praktyce prywatyzacja najczęściej prowadziła do zwolnień lub ograniczeń dla zatrudnionych w ramach tzw. restrukturyzacji.

Międzynarodowy Fundusz Walutowy stawia przeważnie wprowadzenie procesów prywatyzacyjnych jako warunek udzielenia państwu kredytów³⁷. Często powoduje to „falę” prywatyzacyjną – okres, w którym znaczna część gospodarki tych krajów zostaje zdominowana przez światowe koncerny.

Dodatkowo, w przypadku podmiotów osiągających duże wpływy gotówki, wykorzystywany był mechanizm tzw. cash-poolingu pozwalający korzystać na bieżąco z tej gotówki innym podmiotom z grupy, i efektywnie obniżając ich koszty finansowania. Formalnie, uzasadnieniem dla uczestnictwa polskiego podmiotu w tym mechanizmie była optymalizacja kosztów finansowania na poziomie grupy, w przypadku jednak podmiotów charakteryzujących się stałymi nadwyżkami gotówki, ich samodzielne lokowanie na polskim rynku finansowym pozwalałoby tym podmiotom na osiągnięcie wyższych przychodów odsetkowych.

³⁶ Szczegóły dotyczące problemów związanych z usługami wewnątrzgrupowymi z podatkowego punktu widzenia opisane są w Rozdziale VII Wytycznych OECD.

³⁷ Przykład: Sierra Leone: Sixth and Seventh Reviews Under the Extended Credit Facility, Requests for Waivers of Nonobservance of Performance Criteria, Extension of the Arrangement, Rephasing of Disbursements, and Financing Assurances Review-Press Release; Staff Report; and Statement by the Executive Director for Sierra Leone (imf.org)

Zdaniem krytyków, owe koncerny czują się zobowiązane przede wszystkim wobec swoich akcjonariuszy, toteż w wielu przypadkach zamiast prowadzić do budowy dobrobytu w kraju rozwijającym się, prywatyzacja powoduje zubożenie i bezrobocie. Najczęściej koncerny te mają swoją siedzibę w USA, UE lub w państwach z grupy tzw. azjatyckich tygrysów. **Zdaniem przeciwników niekontrolowanej prywatyzacji, prowadzi ona do wzbogacenia najbogatszych kosztem słabszych i stwarza poważne zagrożenie nowoczesnego wyzysku.**³⁸

Jednocześnie w raporcie „*Limits to Privatization*” można znaleźć również ciekawą analizę prywatyzacji w różni się znacząco między krajami, ale poza Wielką Brytanią, w żadnym z analizowanych krajów prywatyzacja nie jest istotnym zjawiskiem³⁹. Jest to ciekawa obserwacja zważywszy, że właśnie G7 zachęca biedniejsze narody do prywatyzacji. Zobaczmy kilka jej przykładów w krajach na różnym etapie rozwoju (co może ograniczać czynienie użytecznych porównań do polskiej sytuacji), które skończyły się spektakularną porażką⁴⁰.

1. Prywatyzacja dostaw wody w boliwijskim mieście Cochabamba miała być symbolem przewagi własności prywatnej nad państwową. Nowy właściciel Bechel Corporation zamiast usprawnić wodociągi rozpoczął swoje rządy od podniesienia cen. Pod wpływem masowych demonstracji nastąpiła wtórna nacjonalizacja.
2. Na przełomie XIX i XX wieku w Zambii rozpoczęto zorganizowane wydobywanie minerałów, a z czasem miedź i kobalt stały się źródłem bogactwa tego kraju. Znacjonalizowany po 1969 roku przemysł wydobywczy nie działał dobrze, ale od prywatyzacji w 2000 roku i przejęciu przez globalne korporacje sytuacja się pogorszyła. Prywatyzacja w 2000 roku połączona z ulgami podatkowymi i bardzo niskim udzialem Zambii w korzyściach z wydobywania stały się prawdziwym problemem. Mimo, że Zambia jest czwartym dostawcą miedzi i drugim kobaltu, wciąż pozostaje jednym z najbiedniejszych krajów świata. Do tego Glencore i inne korporacje bezwzględnie zatruwają środowisko naturalne i notorycznie nie wykazują zysków do opodatkowania.
3. Od 2005 roku w Iranie trwają procesy prywatyzacyjne. Zgodnie ze statystykami, w wyniku tych procesów, około 50 tys. osób straciło główne źródło utrzymania swojej rodziny. Co więcej, na 189 sprywatyzowanych spółek, tylko 24 z nich możemy aktualnie zaklasyfikować jako rentowne. Doskonałym przykładem problemów z prywatyzacją w Iranie jest fabryka Marvdasht Azmayesh, która niegdyś była jednym z największych producentów sprzętu AGD w kraju. Z powodu złego zarządzania i braku odpowiedniego nadzoru rządowego po procesie prywatyzacji, zarząd spółki musiał zmniejszyć zatrudnienie z 1400 do 160 osób. Ironią jest to, że ostatecznie fabryka została zamknięta i przekształcona w magazyn cebuli.
4. W wielu miejscach świata krajowe linie lotnicze to oznaka prestiżu i powód do dumy. Prywatyzacja Malaysia Airlines była irracjonalna zarówno z punktu widzenia sektora rządowego, jak i prywatnego. Potrzeba dużych nakładów kapitałowych, niska rentowność sektora oraz ograniczenia instytucjonalne wynikające z roli narodowego przewoźnika sprawiały, że prywatyzacja tego podmiotu nie mogła być dla sektora prywatnego atrakcyjna. Jednakże prywatyzacja Malaysia Airlines miała swoje podłoże w walkach wewnątrzpartyjnych oraz próbie pokrycia strat na rynku walutowym przez Bank Negara Malaysia (bank centralny Malezji). Niewłaściwe powody prywatyzacji doprowadziły do braku konkurencyjności narodowego

³⁸ https://pl.m.wikipedia.org/wiki/Prywatyzacja#Argumenty_przeciwko_prywatyzacji, Joseph Stiglitz, Globalization and Its Discontents,

³⁹ ...privatization varies significantly from country to country, but especially between industrialized and developing countries. With the exception of the UK, [...], privatization is not (yet) a significant phenomenon.

⁴⁰ O ile nie podano innego źródła to przykłady pochodzą z raportu [Limits of privatization..., 2005]

przewoźnika wobec regionalnych konkurentów oraz do znacznego wzrostu poziomu zadłużenia. Ostatecznie linie lotnicze Malaysia Airlines musiały zostać zrenacjonalizowane i otrzymały wsparcie kapitałowe od rządu. Jak wiele się musi zmienić, żeby wszystko zostało takie samo.

- 5.** Ochrona środowiska to jeden z tematów, którym obecnie żyje cały „zachodni świat”. Ten sam „zachodni świat” promuje trendy prywatyzacyjne w krajach rozwijających się, takich jak Kambodża. W tym kraju występuje bardzo istotna korelacja pomiędzy prywatyzacją lasów i obszarów chronionych a zmniejszaniem się powierzchni terenów leśnych. Pomimo tego, że Kambodża ma bardzo restrykcyjne przepisy ochrony środowiska, nie są one respektowane przez urzędników, gdy dochodzi do ich naruszania na obszarach prywatnych. Dzieje się tak z powodu oczywistego braku woli politycznej do ich przestrzegania oraz korupcji. Niektóre bogate rodziny zbiły w Kambodży fortunę na nielegalnym wyrębie lasów. Na skutek tych procesów, w latach 2002 – 2022, całkowity obszar wilgotnych, pierwotnych lasów równikowych w tym kraju zmniejszył się o 33 %.

Nie tylko społeczeństwa krajów rozwijających się doświadczają negatywnych skutków błędnych decyzji prywatyzacyjnych. W krajach rozwiniętych prywatyzacja przynosi efekty dalekie od oczekiwanych, **na przykład:**

- 1.** Prywatyzacja brytyjskich kolei, w kraju którym był prekursorem kolejnictwa. Trafnie podsumował to Premier Zjednoczonego Królestwa Tony Blair stwierdzając, że „Prywatyzacja była istotnym czynnikiem chaosu na kolei”⁴¹.
- 2.** Wielka Brytania słynęła z kolei, a Włochy z dóbr kultury – około 30% europejskiego spuścizny historycznej znajduje się na terenie Italii. Rząd Silvio Berlusconi postanowił sprywatyzować część tych zasobów. Zanim proces prywatyzacji został zatrzymany, nabywców znalazło 36 artefaktów, które w ten sposób przestały być dostępne dla szerokiej publiczności i ostatecznie obniżyły atrakcyjność turystyczną Włoch.
- 3.** Prywatyzacja IPO Deutsche Telekom miała miejsce w 1996, a akcje tej państwowej spółki przedstawiano jako „akcje dla ludu”. Ówczesny dyrektor Deutsche Telekom Ron Sommer obiecał nawet, że akcje będą „tak bezpieczne jak dodatkowa emerytura”. Jednak po pęknięciu bańki technologicznej na przełomie tysiąclecia, te obietnice całkowicie rozplynęły się w powietrzu, a oszczędności wielu Niemców znacząco się skurczyły. Kurs akcji sprywatyzowanej cztery lata wcześniej spółki spadł od marca 2000 roku do września 2002 roku o około 90%.
- 4.** Bezpieczeństwo żywnościowe to jeden z ważniejszych tematów w wielu krajach rozwiniętych, który obrazuje potrzebę obywateli i nacisk na dobrą jakość produktów w naszych sklepach. W 1997 roku, w Kanadzie, Ministerstwo Rolnictwa, Żywności i Spraw Wiejskich prowincji Ontario zwolniło wszystkich, z wyjątkiem kilku, inspektorów ds. mięsa i stworzyło nowy model, w którym około 95% inspektoratu składało się z inspektorów ds. mięsa zatrudnionych jako niezależni wykonawcy, tj. nie byli pracownikami publicznymi. Po skandalu mięsnym z firmą Aylmer w 2003 roku dochodzenie dotyczące kontroli mięsa wykazało między innymi, że inspektorzy zamykali rzeźnie, które nie były im finansowo „przychylne”. Ten oczywisty konflikt interesów oraz inne kwestie stwarzające zagrożenie dla zdrowia i bezpieczeństwa publicznego spowodowały „renacjonalizację” inspekcji mięsa w 2004 roku.

⁴¹ „Privatization was an important factor causing chaos in the railways...”

5. Jednym z krajów, który początkowo bardzo ucierpiał na kryzysie z lat 2008 – 2009 była Islandia. Mimo, że kraj jest tak mały, problemy ekonomiczne nie były wyłącznie wynikiem powiązań gospodarki islandzkiej z zagranicą. Powodem perturbacji były również czynniki wewnętrzne, takie jak deregulacja i prywatyzacja sektora finansowego. W latach 1998 – 2002 rząd sprywatyzował dwa największe banki państwowe i sprzyjał utworzeniu trzeciego dużego banku z fuzji z innymi, mniejszymi bankami. Przez pięć lat, te trzy nieduże banki, które nigdy nie działały poza granicami kraju, zapożyczyły się na 120 miliardów dolarów, dziesięć razy więcej niż wynosiło PKB Islandii. Nowi właściciele banków zaczęli zaciągać od banków gigantyczne pożyczki na ich bezpośredni użytek, pod zastaw swoich akcji; a także udzielali gigantyczne pożyczki swoim spółkom private equity. Pod koniec września 2008 roku, w następstwie upadku Lehman Brothers, w Islandię uderzył kryzys. Kiedy, na początku października, islandzkie banki upadły, stopa bezrobocia wzrosła 3 – krotnie w ciągu następujących 6 miesięcy, a wiele osób straciło wszystkie swoje oszczędności.

Powyższe przykłady ilustrują jak zwodnicza może być prywatyzacja. Ten fenomen doczekał się systematycznej analizy naukowej⁴². Autorzy weryfikują hipotezę Bakera, na której opierały się neo-liberalne reformy Premier Wielkiej Brytanii Margaret Thatcher, którymi są: stabilne ceny (niska inflacja), liberalizacja handlu międzynarodowego, otwartość na inwestycje zagraniczne oraz prywatyzacja. Trzy filary faktycznie wspierają wzrost, ale czwarty (prywatyzacja) niekoniecznie. Okazuje się, że zamiast wyższej efektywności gospodarczej po prywatyzacji postępuje monopolizacja i poszukiwanie zysków kosztem konsumentów⁴³.

2. Przykłady nieprawidłowości przy prywatyzacjach w Polsce z lat 90 i początku XXI w.

► Zakłady Produkcji Papieru i Celulozy w Kwidzynie

Były one jedną z licznych inwestycji zaplanowanych w okresie rządów Edwarda Gierka, ukończoną jednak w latach 80 – tych. Najnowocześniejsze, podstawowe dla produkcji maszyny zakupiono pod koniec lat 70 – tych za 400 milionów dolarów amerykańskich w Kanadzie. Zakłady wytwarzały połowę papieru gazetowego w Polsce i były największym w Europie producentem celulozy. Zatrudniały 3600 pracowników i przerabiały rocznie 800 tys. m³ drewna⁴⁴. Zostały kupione w 1990 roku przez amerykański koncern International Paper Group INC za 120 milionów dolarów, czterokrotnie mniej niż wyniosła wycena przedsiębiorstwa oraz paroletnie zwolnienie z podatku. Jak się później okazało, wartość zwolnienia podatkowego osiągnęła kwotę 142 milionów dolarów, zatem przedsiębiorstwo zostało kupione za darmo.

⁴² Chari, Anusha, Peter Blair Henry, and Hector Reyes. 2021. "The Baker Hypothesis: Stabilization, Structural Reforms, and Economic Growth." *Journal of Economic Perspectives*, 35 (3): 83-108.

⁴³ Another concern about privatization stems from evidence in a sample of privatized firms in 39 emerging and developed countries that ownership become more concentrated in the two decades following divestment (Boubakri, Cosset, and Guedhami 2005). The risk and reality of increased concentration demonstrates that improved operating performance does not necessarily imply positive-sum outcomes. Indeed, given the rents generated in some cases for the lucky few who were able to acquire state assets, significant controversy surrounds the question of increased market power rather than broad-based welfare gains following privatization.

⁴⁴ W. Kieżun, *Patologia transformacji*, Wydawnictwo Poltext, 2012, s. 140.

► Cementownie

Cementownia GóraŹdze była jedną z nowoczesnych fabryk zbudowanych w latach 70 – tych. Produkowała ona rocznie 2,3 miliona ton cementu. W jej sąsiedztwie znajdowała się też druga, równie nowoczesna, Cementownia Strzelce Opolskie. Eksportowały one cement do NRD. Już w 1990 roku GóraŹdze miała być sprzedana belgijskiemu koncernowi SBFRF na raty, po 15 milionów dolarów rocznie, czyli za sumę rocznego zysku przedsiębiorstwa⁴⁵. Idea wywołała strajki załogi.

Po początkowym przekształceniu w spółkę Skarbu Państwa, cementownia została jednak sprzedana innej belgijskiej spółce, która następnie odsprzedała swój udział niemieckiemu koncernowi Heidelberg. W ostatecznym efekcie tej polityki 16 cementowni polskich zostało sprzedanych również po „rynkowej cenie” koncernom: Heidelberg, Dyckerhof, CBR. W ten sposób racjonalna polityka rozwoju polskiej produkcji cementu, związana z przewidywaną rozbudową infrastruktury drogowej, została zaprzeczona. Budowa sieci autostrad w Polsce staje się w ten sposób źródłem dużego zysku producentów zagranicznych.

► Huta Warszawa

W procesie likwidacji polskiej własności hutnictwa wyróżnia się proces sprzedaży Huty Warszawa. Huta Warszawa była jedynym w Polsce producentem szlachetnej stali dla przemysłu zbrojeniowego. Wartość całej huty, według oceny prof. Józefa Balcerka, dochodziła do 3 miliarda dolarów⁴⁶. Włoski koncern Lucchini zapłacił 33,5 miliona dolarów za 51,5 % huty. Dokonaną w umowie wycenę majątku huty prof. Balcerk określił jako zupełnie nierealną.

► Polskie Huty Stali S.A

W maju 2002 roku został utworzony koncern Polskie Huty Stali SA, z czterech największych polskich hut: Huty Katowice w Dąbrowie Górniczej, Huty Sendzimira w Krakowie, Huty Florian w Świętochłowicach i Huty Cedler w Sosnowcu (w sumie producenci 70% polskiej produkcji stali). W 2003 roku minister skarbu Piotr Czyżewski i Lakshmi Mittal, reprezentujący Mittal Steel Company podpisali umowę sprzedaży akcji tych hut. Cena sprzedaży była skandalicznie niska: Kwota 1,43 miliarda zł, które inwestor zaangażował do końca kontroli na nabycie 62% obecnie istniejących wszystkich akcji, stanowi zaledwie 48% zysku wypracowanego przez grupę kapitałową Polskie Huty Stali SA w pierwszym roku po prywatyzacji⁴⁷. Późniejsza kontrola NIK wykazała, że wycena była zaniżona o prawie 2 miliardy PLN.

► Narodowe Fundusze Inwestycyjne

Koncepcja Narodowego Funduszu Inwestycyjnego, stanowiąca element Programu Powszechnej Prywatyzacji zorganizowana została na zlecenie Banku Światowego przez amerykańską firmę konsultingową White and Case. Wyselekcjonowano ponad 500 najlepszych polskich przedsiębiorstw, zatrudniających 350 tys. pracowników, formując w 1995 roku 15 wyodrębnionych funduszy o łącznej wartości 30 miliardów dolarów. 13 funduszy podporządkowano całkowicie władzy zachodnich firm zarządzających. Ustalono bardzo wysokie ich wynagrodzenie - od 2 do 4 milionów dolarów.

W roku 2000 koszty usług zarządzania przekroczyły ogromną kwotę 756 milionów dolarów, co równało się 42,45% całkowitej kapitalizacji funduszy⁴⁸.

⁴⁵ W. Kieżun, *Patologia transformacji*, Wydawnictwo Poltext, 2012, s. 141 – 142.

⁴⁶ Ibidem, s. 142.

⁴⁷ Ibidem, s. 143.

⁴⁸ Ibidem, s. 145.

Co więcej, organ zarządzający mógł sprzedać spółkę z portfela, bez zgody rady nadzorczej, co stało się łatwą drogą do przejmowania polskich przedsiębiorstw przez zagraniczny kapitał.

► Bank Śląski

Wielkim bankiem sprywatyzowanym już na przełomie lat 1993 – 1994 był Bank Śląski w Katowicach. Od października 1991 roku, jako spółka akcyjna Skarbu Państwa, zatrudniał 4856 osób, dysponował kapitałem akcyjnym 926 mld PLN⁴⁹. Należał do najlepszych, skomputeryzowanych banków polskich. Holenderski ING Bank Amsterdam nabył udziały w cenie 500 tys. PLN za akcję. W pierwszym notowaniu sprzedanego banku na giełdzie cena akcji wzrosła do 6750 tys. PLN, a więc 13,5-krotnie. Ostatecznie w wyniku tego skandalu Marek Borowski podał się do dymisji, a na wniosek Sejmowej Komisji Przekształceń Własnościowych Najwyższa Izba Kontroli rozpoczęła kontrolę dokonanej prywatyzacji, w której stwierdzono szereg przestępstw, co uzasadniało rozpoczęcie procedury karnej.

► Cukrownie

Przykładem wyrafinowanej strategii międzynarodowego kapitału i polityki Unii Europejskiej jest utrata polskiego eksportowego rynku cukrownictwa. Polska miała wysokie cła importowe na cukier, które skutecznie chroniły rodzimy rynek. Jednak dzięki umowom handlowym z krajami EWS, kraje zachodnie wyeksportowały do Polski, poprzez Słowację, Czechy i Węgry, 150 tys. ton tańszego (dotowanego) cukru, w sytuacji, gdy w Polsce występowała nadwyżka zapasów cukru w wysokości 700 tys. ton. Nastąpiła konieczność poważnego obniżenia ceny polskiego cukru kosztem bankructwa polskich producentów. W tej sytuacji już łatwo było dokonać zakupu polskich zbankrutowanych cukrowni po niskiej cenie. Od 1997 do 2003 roku 3 koncerny zagraniczne (dwa niemieckie i jeden brytyjski) przejęły 49 z 78 cukrowni. Prywatyzacja trwała nawet pomimo uchwały Sejmowej z 22 grudnia 1999 r. wzywającej ówczesny rząd powstrzymania działań Spółek Cukrowych i powołania spółki Polski Cukier. W roku 2003 cukrownie w Polsce znalazły się w 6 grupach właścicielskich, jednej mniejszościowej polskiej i pięciu zagranicznych. W polskiej grupie znajdowało się 27 cukrowni, w niemieckich firmach Sudzucker - 22 cukrownie, w Pfeifer i Langner - 12, w tym największa w Polsce cukrownia Glinojock, w Nordzucker – 6.

► Media

Bardzo wcześnie, bo już na początku transformacji zgodnie z ustawą z dnia 22 marca 1990 roku rozpoczął się również proces wyprzedaży polskiej prasy. W wyniku działania Komisji Likwidacyjnej RSW Prasa-Książka-Ruch doprowadzono do powstania stu kilkudziesięciu wydawnictw. W wyniku kontroli NIK-u stwierdzono, że 71 tytułów zostało rozdanych powstałym spółdzielniom dziennikarskim, a te, nie mając możliwości finansowych ich rozwijania, przekazywały je różnym spółkom, które z kolei sprzedawały je koncernom zagranicznym. Tutaj największą aktywność wykazał kapitał zachodnioniemiecki (Bawaria), koncern prasowy Passauer Neue Presse (obecnie Polskapresse). Już w 1997 roku jego własnością były następujące czasopisma: „Dziennik Łódzki”, „Express Ilustrowany” w Łodzi, „Dziennik Zachodni” w Katowicach, „Trybuna Śląska” w Katowicach, „Gazeta Krakowska” w Krakowie, „Dziennik Polski” w Krakowie, „Dziennik Bałtycki” w Gdańsku, „Wieczór Wybrzeża” w Gdańsku, „Gaieta Wroclawska” we Wrocławiu, „Gazeta Poznańska” w Poznaniu, „Express Poznański” w Poznaniu⁵⁰. **W 2021 r. Orlen dokonał repolonizacji spółki Polska Press odkupując ją od niemieckiego koncernu Verlagsgruppe Passau Capital Group.**

⁴⁹ Ibidem, s. 149.

⁵⁰ Ibidem, s. 158 – 159.

► **Telekomunikacja Polska S.A.**

Największa polska prywatyzacja to sprzedaż Telekomunikacji Polskiej S.A. państwowej firmie France Telecom za 21 mld 766 tys. złotych. Była to oczywiście nie prywatyzacja w dosłownym tego słowa znaczeniu, a denacjonalizacja, a zdaniem prof. Jerzego Urbanowicza z PAN (2011) sprzedaż systemu sieci bezpieczeństwa narodowego z systemem obrony kraju na czas wojny. Okazało się, że polskie służby - Urząd Ochrony Państwa i Wojskowe Służby Informacyjne – zdając sobie sprawę z roli sieci narodowych, nie poparły ekspertów wnioskujących rezygnację z tej transakcji ze względu na bezpieczeństwo kraju. Co gorzej, podpisana 25 lipca 2000 roku umowa o sprzedaży 35% udziałów w Telekomunikacji Polskiej S.A. nie zawierała klauzuli zakazującej odsprzedaży fragmentów tej spółki bez zgody państwa polskiego⁵¹.

► **PZU S.A.**

Duża kontrowersyjna transakcja to sprzedaż części PZU firmie Eureko. Afera związana z prywatyzacją PZU ciągnęła się ponad 20 lat, a Skarb Państwa stracił na niej miliardy złotych. W 1999 r. doszło do sprzedaży portugalsko-holenderskiemu konsorcjum Eureko 20 proc. akcji PZU. Całe PZU posiadało obligacje Skarbu Państwa za ponad 70 mld PLN, miało także szereg udziałów w spółkach giełdowych. Gra toczyła się o rynki finansowe w Polsce. Przejęcie PZU powodowało to, że grupa mająca nad nim kontrolę, w jakimś sensie miała kontrolę także nad krajem.

► **Pekao S.A.**

W czerwcu 1998 rozpoczęła się prywatyzacja Pekao SA, kiedy Skarb Państwa sprzedał w ofercie publicznej 15% akcji Banku. Debiut Pekao SA na GPW nastąpił 30 czerwca 1998. W połowie 1998 roku akcjonariuszem Banku został Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju, który objął nową emisję akcji wartości 100 mln dol., tj. 5,29% kapitału. W 1999 Ministerstwo Skarbu Państwa wybrało na inwestora strategicznego włosko-niemieckie konsorcjum UniCredito Italiano S.p.A. i Allianz AG, które 3 sierpnia 1999 objęło pakiet 52,09% akcji banku. Tym samym Pekao SA stał się członkiem międzynarodowej grupy bankowej UniCredito Italiano (UCI). UCI zapłaciło za bank 1 mld dolarów (wówczas 3,93 mld złotych).

⁵¹ Ibidem, s. 164 – 165.

3. Prywatyzacje w czasie rządów PO-PSL

W okresie od 15 listopada 2007 do 16 listopada 2015 dokonano 1233 transakcji zbycia udziałów lub akcji należących Skarbu Państwa.

Tym samym wyzbyto się majątku za kwotę **59,8 mld zł.**

Transakcje zbycia akcji/udziałów nad którymi Skarb Państwa posiadał pośrednio kontrolę oraz w wyniku transakcji Skarb Państwa taką kontrolę utracił

(transakcje te nie zostały uwzględnione w liczbie 1233)

Nazwa podmiotu sprzedającego	Nazwa podmiotu, w którym zbyto a/u	Data transakcji	Inwestor	% udział przed zbyciem
PKP S.A.	Bombardier Transportation (ZWUS) Polska Sp. z o.o.	21.01.2011	Bombardier Transportation GmbH	60%
PKP S.A.	Przedsiębiorstwo Napraw Infrastruktury Sp. z o.o.	04.08.2011 r.	Budimex S.A.	100%
PKP S.A.	Kolejowy Szpital Uzdrawiskowy Sp. z o. o. w Ciechocinku	2012 r.	Osoby fizyczne	80,32%
PKP S.A.	Polskie Koleje Linowe S.A.	22.05.2013 r.	Polskie Koleje Górskie S.A.	100%
PKP S.A.	TK Telekom sp. z o.o.	21.07.2015 r.	Netia S.A.	100%
PKP S.A.	PKP Energetyka S.A.	25.09.2015 r.	Caryville Investments sp. z o.o.	100%
Towarzystwo Finansowe Silesia Sp. z o.o.	Walcownia Rur Andrzej Sp. z o.o	27.05.2011 r.	Alchemia S.A.	68,97%
Warszawski Rolno-Spożywczy Rynek Hurtowy S.A	"Ekogreen" spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w likwidacji	27.12.2007 r.	AJS SPÓŁKA Z O.O. 02-942 WARSZAWA	100%
Kopalnie i Zakłady Przetwórcze Siarki "Siarkopol" w Tarnobrzegu w likwidacji - obecnie Siarkopol Tarnobrzeg Sp. z o.o.	Zakład Obrotu Towarowego "Siarkopol" Sp. z o.o.	17.03.2008 r.	TAFAR Sp. z o.o., ul. M. Kopernika 10/52, 39-400 Tarnobrzeg	100%
Kopalnie i Zakłady Przetwórcze Siarki "Siarkopol" w Tarnobrzegu w likwidacji - obecnie Siarkopol Tarnobrzeg Sp. z o.o.	Zakład Transportu Kolejowego "Siarkopol" Sp. z o.o.	21.12.2012 r.	Wagony Świdnica Spółka Akcyjna, ul. Strzelińska 25, 58-100 Świdnica	100%
Grupa Azoty S.A.	OKNOTAR Sp. zo.o	02.03.2009 r.	Osoby fizyczne - pracownicy OKNOTAR Sp. zo.o	100%

Grupa Azoty S.A.	Zakład Budowy Aparatury Chemicznej "ZBACH" Sp. zo.o.	29.10.2009 r.	PETRO Mechanika S.A.;PETRO Eltech Sp. zo.o.;PETRO Remont Sp. zo.o.	100%
Grupa Azoty S.A.	Tarnowskie Przedsiębiorstwo Produkcyjno - Usługowe "Wieżat" Sp. zo.o.	30.11.2009 r.	KAEFER S.A.	100%
Grupa Azoty S.A.	Zakład Remontów Elektrycznych oraz Instalatorstwo Elektryczne "Elzat" Sp. z o.o	01.07.2011 r.	Zakład Produkcyjno - Remontowy Energetyki "Jedlicze" Sp. z o.o.	100%
PKO BP Inwestycje Sp. z o.o.	WISŁOK Inwestycje Sp. z o.o.	26.02.2010 r.	Jedynka S.A.	0,8%
ENEA S.A.	Auto-Styl Sp. z o.o.	04.12.2012 r.	Pan Lech Dziubiński	100%

Źródło: Opracowanie własne MAP.

5 największych wartościowo prywatyzacji

Nazwa podmiotu	Suma wartości (zł)	Suma udziałów (%)
PGE Polska Grupa Energetyczna S.A.	7 366 330 756,09 zł	20,90%
Tauron Polska Energia S.A.	5 266 867 712,57 zł	63,56%
Jastrzębska Spółka Węglowa S.A.	4 835 778 646,79 zł	30,84%
Powszechny Zakład Ubezpieczeń S.A.	4 518 384 097,50 zł	15,00%
Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S.A.	3 943 750 000,00 zł	11,81%

Źródło: Opracowanie własne MAP.

Sprzedaż powyższych udziałów we wskazanych spółkach nie doprowadziła co prawda do utraty kontroli Skarbu Państwa nad tymi podmiotami, niemniej osłabiła wpływ państwa na te podmioty. Ma to istotne znaczenie, biorąc pod uwagę okoliczność, że **dokonano sprzedaży udziałów w spółkach z strategicznych sektorów gospodarki**, takich jak elektroenergetyka, wydobywanie kopalin czy też branża finansowa i ubezpieczeniowa.

Nieprawidłowości stwierdzone przez NIK

Najwyższa Izba Kontroli stwierdziła szereg nieprawidłowości w transakcjach prywatyzacyjnych rządu PO-PSL, w tym sprzedaży po zaniżonych cenach.

► PKP Energetyka

Prywatyzacja spółki PKP Energetyka SA rozpoczęła się pod koniec 2014 r., kiedy to opublikowano zaproszenie do negocjacji. PKP Energetyka jest przedsiębiorstwem bardzo wrażliwym, jeżeli chodzi o bezpieczeństwo ludzi i państwa. Ta spółka jest właścicielem wszystkich linii energetycznych, zarówno linii wysokiego napięcia, jak i linii zasilających w energię stacje i przystanki kolejowe. W 2015 r. Polskie Koleje Państwowe SA i fundusz CVC Capital Partners sfinalizowały proces negocjacji sprzedaży akcji PKP Energetyka SA i podpisały przedwstępną umowę sprzedaży akcji. *„Interesy państwa w procesie prywatyzacji spółek PKP Energetyka, TK Telekom i PKP Informatyka nie zostały w pełni zabezpieczone, a restrukturyzacja w spółkach Grupy PKP była niewystarczająca”*
- oceniła w listopadzie 2015 r., Najwyższa Izba Kontroli.

► Ciech S.A

Sprzedaży spółki Ciech S.A. dokonano w 2014 r. Sprzedawany pakiet 37,82% akcji Ciechu (cały pozostający w posiadaniu Skarbu Państwa), choć mniejszościowy - wobec rozproszenia pozostałego akcjonariatu - był pakietem kontrolnym. **W ocenie NIK⁵² Ministerstwo Skarbu Państwa dopuściło się niegospodarności i braku należytej dbałości o interes Skarbu Państwa podczas prywatyzacji spółki Ciech SA.** Cena zaproponowana w wezwaniu (29,50 zł od akcji) była znacznie niższa od bieżących i rosnących notowań Spółki Ciech SA, która po restrukturyzacji z udziałem Skarbu Państwa właśnie zaczynała odnotowywać dodatnie wyniki. NIK zauważyła także, że podczas sprzedaży akcji Spółki Ciech SA mógł wystąpić tzw. konflikt interesów. W związku z wezwaniem do sprzedaży Ministerstwo podpisało umowę na doradztwo finansowe z ING Securities SA - spółką doradczą, należącą do tego samego holdingu, w skład którego wchodzi OFE ING, udziałowiec 8,65% akcji Ciechu. NIK zauważyła, że sam OFE ING nie tylko nie odpowiedział na wezwanie do sprzedaży, ale wręcz dokupił akcje Spółki Ciech SA, zwiększając swój pakiet akcji do 9,48%.

► Kopalnia Węgla Brunatnego Adamów S.A.

Jak wskazała **Najwyższa Izba Kontroli** w raporcie z 2015 r. **Ministerstwo Skarbu Państwa niegospodarnie postąpiło przy sprzedaży 85% akcji KWB Adamów** za 67.320.000 zł (6,60 zł/akcję wobec rekomendowanej ceny 6,99 zł/akcję), a więc znacznie poniżej wartości księgowej spółki wynoszącej 144,6 mln zł. Na pozycję negocjacyjną Ministerstwa Skarbu wpłynęło wadliwe oszacowanie wartości KWB Adamów, przyjęte bez zastrzeżeń przez Komisję Ministers

⁵² <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/nik-o-prywatyzacji-wybranych-spolek-skarbu-panstwa.html>

► Meble Emilia Sp. z o.o.

W ocenie NIK Ministerstwo nie wniosło spółki Meble Emilia do Grupy Polski Holding Nieruchomości SA, zainteresowanej przejęciem Emilii z racji posiadanych przez nią wartościowych nieruchomości w atrakcyjnych lokalizacjach Warszawy. Wniesienie Emilii do portfela spółek Grupy PHN SA byłoby korzystne dla obu stron. **Wadliwie sporządzono także strategię prywatyzacyjną spółki Meble Emilia. NIK wskazuje, że w zaproszeniu do negocjacji pominięto fakty korzystne dla rzeczywistej wyceny wartości spółki**, m.in. posiadanie przez spółkę atrakcyjnych nieruchomości oraz prowadzenia trzech inwestycyjnych przedsięwzięć deweloperskich. Zlecone przez Ministerstwo „Memorandum informacyjne” kładło natomiast nacisk na nierentowną działalność Spółki w zakresie obrotu meblami i nie uwypuklało zmiany w kierunku znacznie rentowniejszego zarządzania nieruchomościami, co wpłynęło na nikłe zainteresowanie potencjalnych inwestorów ewentualną transakcją.

► Zakłady Górniczo Hutnicze Bolesław S.A.

Do niegospodarności w ocenie NIK prowadziła, podjęta w styczniu 2011 r., decyzja o zmianie trybu sprzedaży Zakładów z oferty publicznej na tryb negocjacji podjętych na podstawie publicznego zaproszenia. Zmiana trybu nie była poprzedzona analizą za lub przeciw takiej decyzji. Przeciwno zmianie przemawiały natomiast wyceny ZGH Bolesław, prowadzone metodą porównawczą. **Dowodziły one, że tryb oferty publicznej mógł zapewnić przychód ze sprzedaży na poziomie wyższym od ceny uzyskanej w trybie negocjacji** (219 300 000 zł - ostateczna cena przeniesienia własności 86,92% akcji na rzecz spółki Stalprodukt SA). Wycena porównawcza określała wartość ZGH na ponad miliard zł, gdy tymczasem MSP w trakcie negocjacji opierał się na rekomendowanej minimalnej wartości spółki, uzyskanej metodą dochodową. **Także w przypadku tej transakcji (już podczas negocjacji z inwestorem) doszło do zlecanych przez Ministerstwo Skarbu Państwa aktualizacji wycen, prowadzących w ostateczności do zbycia akcji i sprzedaży na poziomie niekorzystnym dla dotychczasowego właściciela.**

► PKSy

Informacja o kontroli NIK z lipca 2011 r.⁵³: „Procesy prywatyzacji, realizowane przez Ministra SP, były niewłaściwie przygotowane i nierzetelnie prowadzone. Opierano się na wadliwie przygotowanych analizach, w negocjacjach z inwestorami nie uwzględniono celów prywatyzacji, przyjmując w niektórych przypadkach bez negocjacji nierealne i nieadekwatne do potrzeb propozycje inwestorów. **Minister SP skupiał się w działaniach związanych z prywatyzacją na osiągnięciu jak najlepszych efektów finansowych z tytułu prywatyzacji, pomijając wbrew rekomendacjom zawartym w analizach spółek potrzebę zabezpieczenia interesu prywatyzowanych spółek** poprzez ich dokapitalizowanie lub zagwarantowanie rzetelnego programu rozwoju i restrukturyzacji”.

⁵³ <https://www.nik.gov.pl/kontrole/wyniki-kontroli-nik/kontrola,8381.html>

► Spółki z grupy PKP⁵⁴

NIK stwierdził niepełne zabezpieczenie interesów państwa w procesie przygotowawczym do prywatyzacji spółek wchodzących w skład holdingu Grupa PKP, które zarządzają kolejowymi infrastrukturami: energetyczną (PKP Energetyka S.A.), telekomunikacyjną (TK Telekom Sp. z o.o.) oraz informatyczną (PKP Informatyka Sp. z o.o.).

► Fabryka Łączników Radom S.A. NIK negatywnie oceniła pod względem celowości i rzetelności, działania MSP związane z prywatyzacją Fabryki Łączników Radom S.A.

„W sposób nieuzasadniony zmieniono tryb prywatyzacji, rezygnując z możliwości wynegocjowania w umowie prywatyzacyjnej jakichkolwiek zobowiązań dotyczących restrukturyzacji Spółki. Pominięto też rekomendację doradcy w procesie prywatyzacji, by pozyskać inwestora związanego z branżą, w której działa Spółka. Natomiast **cena wywoławcza akcji Spółki oraz cena sprzedaży akcji były niższe od wynikającej z wyceny**. Sytuacja ekonomiczno-finansowa Spółki po prywatyzacji nie różniła się znacząco od sytuacji sprzed prywatyzacji. Spółka nadal nie była w stanie regulować swoich zobowiązań publiczno-prawnych”.

► Przedsiębiorstwo handlu chemikaliami „CHEMIA” w Warszawie

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli, przedstawiciel Ministra Skarbu Państwa nie dochował należytej staranności w procesie prywatyzacji bezpośredniej PHCh „Chemia”, gdyż wyraził zgodę na wydanie zarządzenia Wojewody Mazowieckiego w sprawie prywatyzacji PHCh „Chemia”, **w sytuacji gdy rekomendowana wartość Przedsiębiorstwa została określona na podstawie wyceny, która nie uwzględniała jego sytuacji ekonomiczno-finansowej**. Rekomendowaną wartość PHCh „Chemia”, na poziomie 22 700 tys. zł, określono metodą likwidacyjną i jak przyznał sam wyceniający odzwierciedlającą minimalne dochody z wyprzedazy majątku PHCh „Chemia”. **Tymczasem PHCh „Chemia” nie było podmiotem zagrożonym upadłością, lecz funkcjonowało na rynku przynosząc zyski i posiadało w Warszawie wartościowe aktywa**.

Inne przykłady wątpliwych prywatyzacji, wyprzedazy majątku narodowego

► Sprzedaż majątku spółki Polskie Nagrania

Ta najstarsza polska firma fonograficzna została w kwietniu 2013 r. postawiona w stan upadłości, a w 2015 r. jej majątek obejmujący katalog historycznych nagrań muzycznych sprzedany za 8,1 mln zł spółce Warner Music Poland. Rozmowy o możliwości odkupienia firmy przez Skarb Państwa rozpoczęły się w połowie 2017 r. Warner Music Poland chciała, aby negocjacje poprzedziła niezależna wycena dokonana przez profesjonalny podmiot. Z doniesień medialnych wynika, że wycena wcześniej sprywatyzowanej spółki wyniosła między 50 a 80 mln zł.

⁵⁴ https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjx9_vu3f-AAxWWgP0HHTF_BtAQFnoECBEQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.nik.gov.pl%2Fnajnowsze-informacje-o-wynikach-kontroli%2Fnik-o-funkcjonowaniu-grupy-kapitalowej-pkp.html%3Fpdf&usg=AOvVaw0m4cLtV0QZMjXJMfv0mMZf&opi=89978449

► Polskie Koleje Linowe S.A.

PKP S.A. w ramach realizacji strategii „Program działań dla rozwoju transportu kolejowego do 2015 roku” wybrała w 2010 doradcę ds. prywatyzacji spółki PKL SA. Dnia 12 stycznia 2012 zakopiańscy radni zdecydowaną większością głosów przyjęli uchwałę w sprawie powołania międzygminnej spółki akcyjnej – Polskie Koleje Górskie SA – z siedzibą w Zakopanem. Dnia 22 maja 2013 r. PKP S.A. ogłosiła, że podpisała umowę sprzedaży wszystkich akcji PKL SA spółce Polskie Koleje Górskie SA (PKG SA). Cena zakupu to 215 mln PLN. Finansowanie zapewnił spółce fundusz inwestycyjny Mid Europa Partners, inwestujący kapitały m.in. Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju (EBOR).

► Port Północny Sp. z o.o.

to najważniejszy port surowcowy, obsługujący również Naftoport. W 2011 r. został sprywatyzowany i przejęty przez Sea-Invest (Belgia) na okres 30 lat. Port Północny Sp. z o.o. należy w 80% do Sea Invest (Belgia) i 20% do Arcelor Mittal. Tym samym port należy do obcego kapitału, podobnie jak drugi największy operator towarów masowych, Morski Terminal Masowy w Gdyni.

Zapowiedź powrotu fali wyprzedaż majątku narodowego

W niedawnym artykule zatytułowanym „Jak powiązać prywatyzację i rozwój filara kapitałowego w systemie emerytalnym – propozycja⁵⁵”

znajdujemy zapowiedź powrotu kolejnej fali prywatyzacji.

Artykuł ten został napisany przez p. Aleksandra Grada, p. Jakuba Karnowskiego oraz p. Andrzeja Rzońce, przedstawicieli środowiska i współautorów wyprzedaży majątku narodowego w latach 2008 – 20015.

W artykule wyrażone zostało ubolewanie, że prywatyzacja kojarzy się Polakom z „wyprzedażą majątku narodowego” oraz „korupcją, złodziejstwem i innymi nieprawidłowościami”.

ALEKSANDER GRAD
JAKUB KARNOWSKI
ANDRZEJ RZOŃCA

Jak powiązać prywatyzację i rozwój filara kapitałowego w systemie emerytalnym – propozycja

tego filara oraz z prywatyzacji. Na przeszkodzie ich realizacji stoją jednak bariery natury politycznej. Zarówno filar kapitałowy, jak i prywatyzacja zostały w Polsce zdemonizowane. W badaniu z 2015 roku – ostatnim, w którym OFE ujęto wśród instytucji publicznych – tylko 18% ankietowanych pozytywnie oceniło ich działalność; ocen negatywnych było ponad dwa razy więcej (CBOS, 2015). Z kolei prywatyzacja została wskazana przez ankietowanych jako jedno z sześciu największych niepowodzeń Polski w okresie ostatnich stu lat (CBOS, 2018). Kojarzyła się ona respondentom głównie z „wyprzedażą majątku narodowego” (41% wskazań) oraz „korupcją, złodziejstwem i innymi nieprawidłowościami” (35%).

Z danych zebranych przez EBOiR (2020) wynika, że przedsiębiorstwa państwowe wprowadzają innowacje z dwukrotnie niższym prawdopodobieństwem niż porównywalne firmy prywatne. Szanse te są również obniżane, jeśli podmioty są finansowane przez banki państwowe. Niemniej badania empiryczne wskazują, że dla redukcji luki do granicy technologicznej może mieć istotne znaczenie rodzaj prywatyzacji i własności powstałej w jej wyniku. Najbardziej sprzyjają mu inwestycje zagraniczne (Brown i in., 2019), podczas gdy prywatna własność krajowa może nie nieść za sobą takiego efektu (Peter i in. 2012). W krajach byłego Związ-

Zdaniem autorów procesy prywatyzacyjne zostały w Polsce zdemonizowane, co potencjalnie stoi na przeszkodzie prowadzeniu dalszej wyprzedaży majątku narodowego. Jednocześnie w ocenie autorów nie wystarczy po prostu sprywatyzować spółki Skarbu Państwa. Najlepiej wyprzedać je za granicę.

⁵⁵ <https://ekonomista.pte.pl/pdf-156781-85033?filename=Jak%20powiazac%20prywatyzacje.pdf>.

VII. Działania rządu w latach 2016 – 2023

1. Zatrzymane prywatyzacje po 2015 r.

► Grupa Lotos

W latach 2010-2011 rozważano sprywatyzowanie Grupy LOTOS poprzez sprzedaż udziałów większościowych Skarbu Państwa (ponad 53%). W ramach procesu zbycia posiadanych przez Skarb Państwa akcji Lotos prowadzonego przez ówczesnego Ministra Skarbu Państwa, do kilkunastu podmiotów z rynku, wśród których co najmniej pięć było powiązanych z Federacją Rosyjską, wystosowane zostały zaproszenia do składania ofert. Na ujawnionej liście znajdowały się m.in.: Gazprom, Rosneft, Lukoil, TNK BP Holding i Surgutneftgaz. Wszystkie wskazane spółki były w okresie prac nad prywatyzacją Lotosu w różnym stopniu powiązane z władzami Federacji Rosyjskiej oraz związanymi z nią oligarchami. Zgodnie z odtajnioną notatką ówczesnego Ministra Skarbu Państwa, do zbadania dokumentów Spółki i jej przedsiębiorstwa zostały dopuszczone trzy firmy: rosyjska spółka OJSC TNK-BP (kupiona później przez rosyjski Rosneft), węgierski MOL

oraz holenderska Mercuria Energy, której akcjonariusze, jako J&S, przez wiele lat byli pośrednikami w zakupach rosyjskiej ropy. Transakcja zbycia akcji Spółki nie doszła do skutku, gdyż 3 podmioty dopuszczone wcześniej do due dilligence LOTOSU, nie złożyły ofert wiążących. Jednak potencjalna możliwość sprzedaży Lotosu rosyjskiemu podmiotowi miałyby daleko idące skutki dla bezpieczeństwa energetycznego Polski. Należy podkreślić, że w ramach transakcji doszłoby do zbycia akcji, które spowodowałyby objęcie władztwa korporacyjnego nad całą Grupą Kapitałową LOTOS, w tym Rafinerią Gdańską – kluczową infrastrukturą energetyczną, która przerabia ponad 10 mln ton ropy rocznie. Gdyby niedoszła lecz planowana w 2011 roku prywatyzacja Grupy Lotos S.A. miała miejsce i Spółka zostałaby sprzedana rosyjskiemu inwestorowi, polskie bezpieczeństwo energetyczne wyglądałoby dzisiaj zupełnie inaczej.

Taka sytuacja oznaczałaby m.in., że:

- całość rafinerii gdańskiej byłaby kontrolowana bezpośrednio przez Rosjan,
- w rafinerii nie zostałyby przeprowadzone inwestycje umożliwiające przerabianie nierosyjskiej ropy naftowej, co wpłynęłoby negatywnie na zdolności dywersyfikacyjne całego polskiego sektora rafineryjnego,
- rafineria gdańska mogłaby być już zamknięta wzorem decyzji właścicielskich w wielu rafineriach w Europie, szczególnie, że w rosyjskim interesie byłoby zamknięcie (likwidacja) gdańskiej rafinerii powodujące, że Rosja mogłaby przez lata ostatniej dekady eksportować do Polski więcej gotowych paliw realizując wyższą marżę niż na dostawach ropy naftowej jako surowca do dalszego przerobu w rafinerii gdańskiej,
- brak rozwoju lub zamknięcie rafinerii gdańskiej wpłynęłoby na funkcjonowanie Naftoportu oraz kwestie rozbudowy rurociągu pomorskiego, tj. infrastruktury, która wpływa również na funkcjonowanie rafinerii płockiej; przejście Grupy Lotos przez Rosjan mogłoby więc stanowić również zagrożenie dla prawidłowego funkcjonowania PKN Orlen,
- nawet, gdyby do zamknięcia rafinerii gdańskiej przez Rosjan nie doszło, brak inwestycji umożliwiających dywersyfikację dostaw ropy spoza Rosji oznaczałby, że rafineria gdańska znajdowałaby się w analogicznej sytuacji jak rafineria Duna na Węgrzech lub rafineria w Bratysławie, czy też rafineria Schwedt, które w obliczu rosyjskiej agresji na Ukrainę nie są w stanie szybko i efektywnie przestawić się na ropę nierosyjską.

► PLL LOT S.A.

LOT w okresie 2008 – 2015 przynosił straty, wyzbywał się majątku i przez wiele lat był przeznaczony na sprzedaż. Zmniejszono liczbę samolotów, wyprzedawano aktywa. Podeście do spółki zmieniło się w 2016 roku. PLL LOT przestał być na sprzedaż. PLL LOT wrócił do należnej mu roli – dobrze zarządzanego, Narodowego Przewoźnika. Zaczął przynosić rekordowe zyski. Bił rekordy w liczbie przewożonych pasażerów. Z niechcianego, będącego na skraju upadku przewoźnika stał się spółką prowadzącą rynkową ekspansję.

► Spółki z grupy PKP, tj. PKP Cargo, PKP InterCity

Zgodnie z planem prywatyzacji na lata 2008 – 2011 r. spółki miały zostać sprywatyzowane już w 2009 i 2010 r. Następnie w październiku 2015 r. deklarowano⁵⁷, że prywatyzacja nastąpi przez giełdę w 2018 r. Jak się mają spółki obecnie, po powstrzymaniu prywatyzacji?

PKP CARGO S.A.⁵⁸

Obecnie to wiodący operator kolejowych przewozów towarowych w Polsce i na terenie Unii Europejskiej, przedstawił raport za 2022 rok. Pomimo wyzwań, zmiennej i niestabilnej sytuacji społecznej i gospodarczej w Polsce i na świecie, Grupa PKP CARGO wypracowała wysoką rentowność, osiągając bardzo dobre wyniki finansowe oraz operacyjne i zamknęła rok z **zyskiem netto w wysokości 148 mln złotych**.

► Krajowa Spółka Cukrowa⁵⁶

W latach 2008 – 2015 r. było kilka prób prywatyzacji holdingu cukrowego z których ostatecznie się wycofano. Po 2015 r. zamiast prywatyzacji, na bazie KSC S.A. utworzono Krajową Grupę Spożywcą. Konsolidacja przyczyniła się do stabilizacji i umocnienia pozycji polskich podmiotów na rynku rolno - spożywczym w Polsce, zmniejszenia efektu fal koniunkturalnych poprzez tworzenie platformy do współpracy pomiędzy podmiotami z sektora rolno-spożywczego w celu efektywniejszej produkcji, promocji i sprzedaży towarów.

PKP InterCity⁵⁹

Od stycznia do czerwca 2023 r. spółka przewiozła blisko 31 mln pasażerów. To rekordowy wzrost o ponad 5 mln podróżnych w stosunku do roku poprzedniego. **Oznacza to, że z usług PKP Intercity w samym tylko pierwszym półroczu skorzystało niemal tyle pasażerów, co przez cały 2015 r. Jednocześnie w 2022 r. PKP Intercity odnotowało zysk netto sięgający 52,5 mln zł, czyli o blisko 10 mln zł więcej niż rok wcześniej.** Udało się to osiągnąć przy nakładach inwestycyjnych przekraczających 1,4 mld zł.

⁵⁶<https://www.portalspozywczy.pl/technologie/wiadomosci/krajowa-spolka-cukrowa-przekształca-sie-w-krajowa-grupe-spozywca,210988.html>

⁵⁷ <https://tvn24.pl/biznes/z-kraju/prywatyzacja-pkp-intercity-za-trzy-lata-ra582235-4460800>

⁵⁸ <https://pkpcargo.com/pl/aktualnosci/pkp-cargo-z-rekordowym-zyskiem-i-wzrostem-rentowno%C5%9Bci-w-2022-roku/>

⁵⁹ <https://www.intercity.pl/pl/site/o-nas/dzial-prasowy/aktualnosci/pkp-intercity:-31-mln-pasazerow-w-pierwszej-polowie-tego-roku-i-52,5-mln-zysku-netto-za-2022-r.html>

2. Repolonizacja sprywatyzowanych spółek Skarbu Państwa

Po wielu latach polityki wyprzedaży majątku narodowego, w 2016 r. doszło do drastycznej zmiany podejścia względem aktywów państwowych. Przejawem tej zmiany było **przyjęcie polityki repolonizacji wcześniej sprywatyzowanych spółek Skarbu Państwa**. Dziś, nie może budzić żadnych wątpliwości, że stwierdzenie „kapitał ma narodowość” jest prawdziwe, co wiąże się z szeregiem konsekwencji dla polityki gospodarczej danego państwa. Zagraniczni inwestorzy często bowiem reprezentują swoje kraje i podejmują decyzje inwestycyjne w oparciu o interesy kraju pochodzenia. Dlatego tak ważne jest, aby w strategicznych sektorach gospodarki takich jak bankowość czy też energetyka zachować kontrolę i wpływ Skarbu Państwa.

Pierwszym przykładem akcji repolonizacyjnej w Polsce jest **wykupienie w 2017 r. za sumę 10,6 mld zł przez PZU SA i Polski Fundusz Rozwoju udziałów banku Pekao SA od włoskiej grupy UniCredit**.

W czasach „włoskich” bank Pekao systematycznie tracił udziały rynkowe (mierzone relacją aktywów do aktywów całego sektora bankowego). Tendencja ta została zahamowana i ostatecznie odwrócona po przejęciu Banku przez PZU i PFR. Strategia włoskiego właściciela polegała przede wszystkim na ograniczaniu kosztów i wstrzymywaniu inwestycji, w tym inwestycji w technologię. Skutkiem takiej strategii było pogłębiające się zapóźnienie technologiczne banku, które rzutować zaczęło na jego pozycję rynkową i długookresową zdolność do generowania zysków. Okres po 2017 r. charakteryzuje się przede wszystkim dużą dynamiką inwestycji w digitalizację.

Efektom tych inwestycji jest rosnąca pozycja Pekao na rynku bankowym i wyróżniająca się oferta dla klienta detalicznego (aplikacja PeoPay, PeoPay Kids, oferta dla młodzieży). Zarząd banku, menedżerowie wierzą w polski model ekonomiczny, czego wyrazem jest rosnące zaangażowanie banku w finansowanie polskich przedsiębiorstw (przede wszystkim dynamiczny i najszybszy na rynku wzrost w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw, ale także utrzymanie pozycji lidera w finansowaniu największych korporacji). Bank po okresie ograniczonego rozwoju i utraconych szans (m.in. nie wzięcie udziału w standardzie płatniczym BLIK) po repolonizacji aktywnie bierze udział w ważnych, z punktu widzenia gospodarczego i społecznego, programach (Bezpieczny kredyt 2%, Konto mieszkaniowe, m-obywatel).

Mając większość sektora bankowego w polskich rękach, łatwiej jest kontrolować politykę kredytową, która przyczynia się do rozwoju Polski. Dziś Bank Pekao S.A., jako bank z domeny Skarbu Państwa, jest według ogólnoeuropejskich testów warunków skrajnych, przeprowadzonych przez Europejski Urząd Nadzoru Bankowego (EBA), najbardziej odpornym na negatywne scenariusze makroekonomiczne bankiem w Europie, spośród 70 objętych badaniem podmiotów. **Jednocześnie Bank Pekao S.A jest jedną z największych instytucji finansowych w regionie Europy Środkowo-Wschodniej i drugim największym bankiem uniwersalnym w Polsce z 293 mld zł aktywów.**⁶⁰

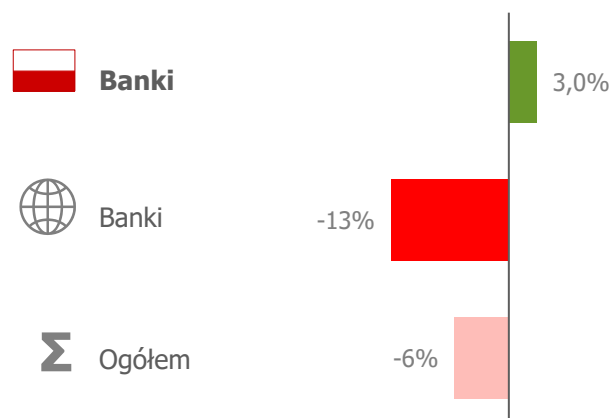
W trudnych momentach dla polskiej gospodarki m.in. w okresach kryzysowych banki z dominującym udziałem kapitału krajowego nie wycofują się z finansowania gospodarki. Tak było w okresie kryzysu

⁶⁰ <https://pap-mediroom.pl/biznes-i-finance/bank-pekao-sa-liderem-w-regionie-europy-srodkowej-i-wschodniej-w-finansowaniu>

finansowego z pierwszej dekady XXI wieku, co obrazuje także średnioroczna dynamika kredytów dla firm w tym okresie. Potwierdza się zatem teza, że kapitał ma narodowość.

W latach 2007-2015 średni udział banków z większością udziałem kapitału zagranicznego w aktywach krajowego sektora bankowego wynosił 62,2 proc., w 2000 r. sięgnął on blisko 70 proc.⁶¹. Odwrócenie tej tendencji nastąpiło po 2015 r. Obecnie udział kapitału krajowego w aktywach banków komercyjnych w Polsce wynosi 58,2%, w tym Skarbu Państwa 49,7%, co oznacza istotny wzrost od 2015 r.⁶²

Średnioroczna dynamika kredytów dla firm w Polsce w latach 2009-2010

Źródło: Capital Strategy, sprawozdawczość banków, Analizy Pekao.

Aktualnie w bankach z udziałem Skarbu Państwa zgromadzonych jest ponad 658 mld zł depozytów, w tym 470 mld zł depozytów osób fizycznych oraz 161 mld zł depozytów przedsiębiorstw.⁶³ W latach 2016-2022 nastąpił istotny wzrost aktywów banków z udziałem Skarbu Państwa z 346,7 mld zł do 795,5 mld zł. Dla porównania w 2015 r. wartość aktywów banków z udziałem Skarbu Państwa wynosiła 266,9 mld zł.⁶⁴

Dla przyszłości i rozwoju sektora bankowego w Polsce istotne znaczenie będzie miało kontynuowanie wzmocnienia oraz wykorzystania istniejącego potencjału banków z udziałem Skarbu Państwa. Wśród wielu założeń formułowanych wokół roli oraz projekcji polskiego sektora bankowego należy zgodzić się z tezą, że funkcjonujące banki w Polsce dysponują głównie oszczędnościami polskich deponentów, dlatego też powinny wspierać polską gospodarkę.⁶⁵

➤ **Kolejnym przykładem repolonizacji** jest odkupienie w 2017 r. przez spółkę Enea, w której udziały ma Skarb Państwa, od francuskiego podmiotu 100% akcji ENGIE Energia Polska – spółki, do której należała wówczas **Elektrownia Połaniec**⁶⁶.

Elektrownia ta składa się z ośmiu bloków o łącznej mocy 1,9 GW. Jest to jedna z młodszych elektrowni systemowych w Polsce i największy tego typu obiekt w południowo-wschodniej Polsce. **Przejęcie Elektrowni Połaniec wpisało się w wynikające ze strategii priorytety rozwoju Grupy Enea.** Enea jedną transakcją uzyskała szereg korzyści. Grupa zwiększyła skokowo możliwości wytwórcze

⁶¹ Dla lat 2007-2015: NBP, Rozwój systemu finansowego w Polsce w 2011 r., s. 75, Rozwój systemu finansowego w Polsce w 2016 r., s. 89. Dla 2000 r. NBP, Raport o stabilności systemu finansowego czerwiec 2001 - grudzień 2002, s. 20.

⁶² KNF, Dane miesięczne sektora bankowego według stanu na 30 czerwca 2023 – prezentacja, s. 2.

⁶³ Skonsolidowane sprawozdania finansowe PKO BP, Pekao, Alior Banku za pierwsze półrocze 2023 r. Dane dla sektora KNF, Dane miesięczne sektora bankowego według stanu na 30 czerwca 2023 r.

⁶⁴ Refinitiv Workspace. Dane dla sektora KNF, Dane miesięczne sektora bankowego według stanu na 30 czerwca 2023 r. Aktywa banków z udziałem Skarbu Państwa w 2015 r. obejmują dla odpowiednich okresów: PKO BP, Alior Bank oraz Pekao.

⁶⁵ W.L. Jaworski, Przyszłość systemu bankowego w Polsce, [w:] Polski sektor bankowy w perspektywie roku 2030, J. Szambelańczyk (red.), ZBP i Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2010, s. 106.

⁶⁶ <https://media.enea.pl/pr/348024/enea-wlascicielem-elektrowni-polaniec-transakcja-z-engie-zakonczona-sukcesem>

energii elektrycznej z 3,3 GW do 5,2 GW, z czego ponad 200 MW to jeden z największych na świecie „zielonych bloków” wykorzystujących biomasę. Włączając Połaniec do Grupy, Enea zwiększyła produkcję energii z ok. 14 TWh do ok. 24 TWh.

Również w sektorze ciepłowniczym doszło do procesu repolonizacji.

W 2017 r. Grupa PGE przejęła polskie aktywa francuskiego koncernu EDF.

Ostateczna wartość wydatków na transakcję wyniosła 4,27 mld zł. Transakcją objęte zostały:

- Elektrownia Rybnik na Śląsku,
- osiem elektrociepłowni w największych polskich aglomeracjach, takich jak Trójmiasto, Wrocław oraz Kraków,
- blisko 400 km sieci ciepłowniczych.

PGE Polska Grupa Energetyczna po samodzielnym przejściu aktywów EDF Polska podwoiła swoje zainstalowane moce cieplne do przeszło 7,5 GWt i o 25 procent zwiększyła zainstalowane moce elektryczne do blisko 16 GWe.

W 2021 r. Orlen dokonał repolonizacji spółki Polska Press odkupując ją od niemieckiego koncernu Verlagsgruppe Passau Capital Group.

Orlen przejął jednego z największych wydawców w Polsce. Polska Press posiada 20 z 24 wydawanych w Polsce dzienników regionalnych oraz blisko 120 tygodników lokalnych. Zgodnie ze strategią spółki Orlen do 2030 r., będzie rozwijał sprzedaż detaliczną poprzez rozwój nowoczesnych kanałów komunikacji, ekspansję sieci punktów odbioru paczek, digitalizację formatów sprzedaży oraz budowę platformy e-commerce w oparciu o sieć Ruch.

Pozyskanie Polska Press wpisało się w założenia tej strategii, w szczególności w zakresie budowy zintegrowanej platformy usług cyfrowych w oparciu o bazę klientów. Działania te przyczyniają się do wzmocnienia relacji z klientami oraz przekładają się na zwiększenie zysków osiąganych przez koncern. Stanowią również przejaw odzyskiwania kontroli nad sektorem medialnym dotychczas zdominowanym przez kapitał zagraniczny.

Najświeższym przykładem repolonizacji jest odzyskanie kontroli w 2023 r. nad PKP Energetyką przez PGE S.A. (a tym samym pośrednio przez Skarb Państwa).

Poza czynnikami biznesowymi z punktu widzenia działalności Grupy PGE, odkupienie PKP Energetyka jest też zabezpieczeniem porządku publicznego i bezpieczeństwa Polski. PKP Energetyka, stanowiąca w przeszłości część infrastruktury Polskich Kolei Państwowych, jest grupą spółek i jednym z największych podmiotów polskiego systemu elektroenergetycznego. Odpowiada za dystrybucję ponad 4 TWh energii elektrycznej rocznie, wykorzystując do tego 21,5 tys. km linii energetycznych.

W 2018 r. Polski Fundusz Rozwoju SA (PFR) odkupił sprzedane pięć lat wcześniej luksemburskiemu podmiotowi Altura (zarządzanemu przez fundusz Mid Europa Partners) 99,77% akcji w spółce Polskie Koleje Linowe SA (PKL SA).

Transakcja sfinalizowana została w grudniu 2018 r. Należy zwrócić uwagę, że Najwyższa Izba Kontroli w sierpniu 2023 r. pozytywnie oceniła repolonizację spółki. W informacji pokontrolnej NIK⁶⁷ można przeczytać: „Zakup Polskich Kolei Linowych SA przez Polski Fundusz Rozwoju był dobrze przygotowany, uzasadniony ekonomicznie i opłacalny. Już po transakcji PKL SA weszły w skład grupy kapitałowej, której

⁶⁷ <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/polskie-koleje-linowe.html>

wartość inwestycyjna wzrosła o prawie 40% w przeciągu ostatnich 3 lat. Pełna ocena opłacalności inwestycji będzie możliwa najwcześniej w 2025 r.”.

3. Nowe standardy wynagradzania zarządów spółek Skarbu Państwa

Sprawa zarobków w spółkach z udziałem Skarbu Państwa zawsze budziła wiele emocji wśród Polaków. Tak jest i obecnie. Warto jednak zadać sobie pytanie, na które większość portali, polityków i ekspertów informujących o wysokich wynagrodzeniach nie odpowiada, tzn. jak wynagrodzenia w spółkach z udziałem Skarbu Państwa zmieniały się na przestrzeni ostatnich 15 lat? Czy mimo inflacji i szybkiego wzrostu gospodarczego Polski trend był rosnący czy malejący? Jak wpłynęła na to ustawa kominowa przyjęta przez obecnie rządzących we wrześniu 2016 r.? Kolejną istotną kwestią przy tak zadanym pytaniu powinna być odpowiedź, czy wysokie zarobki kadry kierowniczej spółek Skarbu Państwa miały uzasadnienie w wynikach finansowych państwowych przedsiębiorstw?

Choć nie jest to wiedza powszechna w opinii publicznej, faktem jest, że nowa ustawa kominowa wprowadziła w 2016 r. w Polsce światowe standardy w zakresie wynagradzania członków zarządów. Dzięki nowym przepisom poziom wynagradzania uzależniony jest od realizacji celów zarządczych (np. wzrostu zysku, przychodów, inwestycji) określonych dla danego członka zarządu (tzw. część zmienna wynagrodzenia). Wejście w życie ustawy przełożyło się też na istotne zmniejszenie wynagrodzeń zarządów w spółkach Skarbu Państwa.

[Porównanie dwóch ustaw pokazuje tabela poniżej.](#)

Ustawa kominowa z 2000 r.

Ustawa z dnia 3 marca 2000 r. o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi⁶⁸

Nowa ustawa kominowa z 2016 r.

Ustawa z dnia 9 czerwca 2016 r. o zasadach kształtowania wynagrodzeń osób kierujących niektórymi spółkami⁶⁹

⁶⁸ Tekst jedn. Dz.U. z 2015 r., poz. 2099 ze zm.

⁶⁹ Dz.U. z 2016, poz. 1202.

Pod przepisy ustawy kominowej z 2000 r. nie podlegały spółki, w których udział Skarbu Państwa był mniejszy niż 50% w kapitale zakładowym lub 50% liczby akcji oraz spółek zależnych od powyższych spółek, co wyłączało spod zakresu stosowania tej ustawy wiele dużych spółek notowanych na GPW w Warszawie.

Dotyczy zarówno spółek, w których większościovym udziałowcem lub akcjonariuszem jest Skarb Państwa, jak i spółek, w których SP ma mniejszościowy udział. Ponadto, dotyczy spółki dominującej i spółek od niej zależnych wszystkich szczebli w grupie kapitałowej jako ustawowy warunek warunkujący przyznawanie wynagrodzenia zmiennego.

Maksymalna wysokość wynagrodzenia członka zarządu na podstawie przepisów ustawy kominowej z 2000 r. wynosiła od jednej do sześciokrotności podstawy wymiaru, czyli przeciętnego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw. Do tego mógł otrzymać premię roczną i inne świadczenia.

Wynagrodzenie członków organów zarządzających jest kształtowane w sposób bardziej elastyczny. Składa się ono z części stałej i zmiennej. Część stałą wynagrodzenia ustala się z uwzględnieniem skali działalności spółki, w szczególności wartości jej aktywów, osiągniętych przychodów i wielkości zatrudnienia. Część zmienna stanowi wynagrodzenie uzupełniające za rok obrotowy spółki i jest uzależniona od poziomu realizacji celów zarządczych, w tym celów ustawowych.

Rozwiązania te nie obowiązywały jednak w przypadku zawarcia kontraktów menadżerskich w ramach prowadzonej działalności gospodarczej z jednoczesnym opłacaniem ubezpieczeń OC członków zarządów. Powodowało to często dysproporcje w wynagrodzeniach osób zajmujących te same stanowiska kierownicze w różnych spółkach Skarbu Państwa.

Zapobiega obchodzeniu limitów zarobków, które miało miejsce na mocy starej ustawy poprzez zawieranie kontraktów menadżerskich, tym samym przekładając się na zmniejszenie wynagrodzeń zarządów w spółkach Skarbu Państwa.

W latach 2008-2015 dochodziło do ekonomicznie nieuzasadnionych sytuacji, gdy **spółki z olbrzymimi stratami wypłacały swoim prezesom gigantyczne wynagrodzenia.**

Poniżej kilka jaskrawych przykładów:

- Orlen poniósł w 2014 r. stratę ponad 5,8 mld zł. W tym samym roku spółka wypłaciła prezesowi Dariuszowi Krawcowi wynagrodzenie 2,9 mln zł. Łącznie Prezes Krawiec zarobił w Orlenie ponad 21 mln zł.
- Lotos poniósł w 2014 r. stratę ponad 1,4 mld zł, ale jego Prezes Paweł Olechnowicz zarobił w tym roku 1,5 mln zł.

- JSW poniosło w 2014 r. stratę ponad 650 mln zł, co nie przeszkodziło Prezesowi Jarosławowi Zagórowskiemu otrzymać ponad 900 tys. zł wynagrodzenia.

W latach 2015-2022, gdy spółki osiągały często bardzo wysokie zyski Prezesi otrzymywali porównywalne, bądź niższe wynagrodzenia. I tak:

- W 2021 r. Orlen osiągnął zysk 11,2 mld zł. W tym samym czasie spółka wypłaciła swojemu Prezesowi Danielowi Obajtkowi 1,3 mln zł. Była to kwota wynagrodzenia o 1,6 mln zł niższa niż w 2014 roku, kiedy to Prezes otrzymał wynagrodzenie w wysokości 2,9 mln zł przy stracie ok. 5,8 mld zł.
- Lotos osiągnął w 2021 r. zysk na poziomie 3,2 mld zł, a jego Prezesi Zofia Paryła i Paweł

Majewski zarobili w tym czasie tyle samo co ich poprzednik w 2014 roku, który zamknął rok obrotowy spółki ze stratą ok. 1,4 mld zł. Wynagrodzenie Prezesów Lotosu w 2021 r. wyniosło łącznie 1,5 mln zł.

- W 2022 r. JSW zakończyła rok z zyskiem na poziomie 7,6 mld zł. W tym samym czasie Prezes spółki Tomasz Cudny zarobił 0,7 mln zł, czyli ok. 200 tys zł mniej niż jego poprzednik w 2014 r., który dla odmiany zamknął ten rok ze stratą wynoszącą ok. 660 mln zł.

Porównanie wyników finansowych oraz wynagrodzeń w poszczególnych latach.

		Zysk/Strata	Wynagrodzenie Prezesów
PKN Orlen S.A.	2014	-5,8 mld zł	2,9 mln zł
	2021*	11,2 mld zł	1,3 mln zł
Lotos S.A.	2014	-1,4 mld zł	1,5 mln zł
	2021*	3,2 mld zł	1,5 mln zł
JSW S.A	2014	-0,66 mld zł	0,9 mln zł
	2022	7,6 mld zł	0,7 mln zł

* 1 sierpnia 2022 roku grupa Lotos S.A. stała się częścią Grupy Orlen.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Refinitiv Workspace.

Potwierdzeniem tego jest m.in. raport NIK, który w informacji o wynikach kontroli wskazuje, że w latach 2011-2015 w spółkach Skarbu Państwa wysokość wynagrodzeń kadry kierowniczej rosła mimo pogarszających się wyników finansowych firm. W tym celu warto porównać wynagrodzenia prezesów i zyski trzech przykładowych, a kluczowych spółek z udziałem Skarbu Państwa w różnych okresach lat 2008-2022:

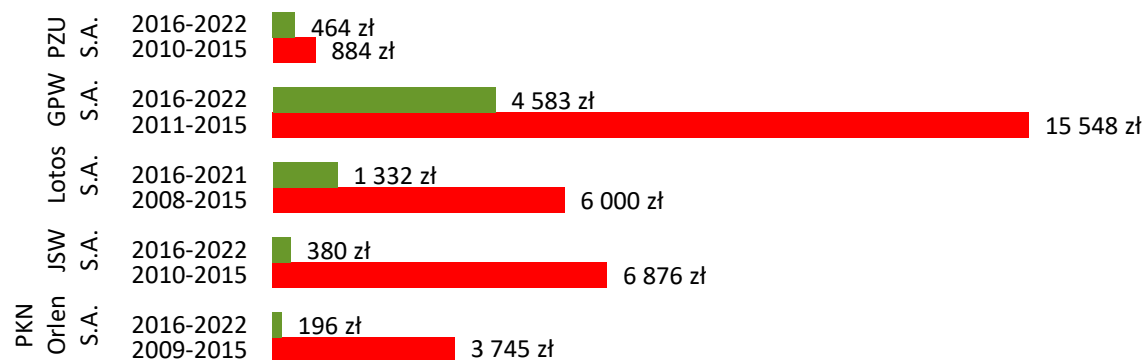
- w latach 2009-2015 Prezes PKN Orlen za każdy milion zysku zarobił 3 745 zł, a w latach 2016-2022 było to już tylko 196 zł;
- w latach 2008-2015 Prezes Lotosu za każdy milion zysku zarobił 6 000 zł, a w latach 2016-2021 było to 1332 zł;
- w latach 2010-2015 Prezes JSW za każdy milion zysku zarobił blisko 6 900 zł, jego odpowiednik w latach 2016-2022 już tylko około 380 zł.

Wynagrodzenia prezesów przypadające na każdy milion zysku zarządzanej przez nich spółki

Jak wynika z wykresu powyżej, to właśnie w latach 2008-2015 Prezesi zarabiali dużo więcej za każdy milion zysku zarządzanej przez nich spółki niż obecnie.

W latach 2016-2022 w porównaniu z okresem 2008-2015 (przed ustawą kominową z 2016 r.)

Warto również wrócić do kontroli NIK pn. „Odprawy dla kadry kierowniczej

Dane: Refinitiv Workspace

zarobki prezesów narodowych koncernów spadły, a spółki Skarbu Państwa notują o wiele wyższe zyski. Przykładem jest Orlen, który w latach 2016-22 osiągnął 70 mld zł zysku, a w latach 2008-2015 jedynie 2,9 mld zł. W tym samym czasie wynagrodzenia prezesów Orlenu wynosiły odpowiednio ok. 13,8 mln zł i ok. 21,2 mln zł. Zatem w ostatnich latach zarobki Prezesa Orlenu były o prawie 6,6 mln zł mniejsze. Wynagrodzenia spadły także w innych spółkach

w strategicznych spółkach Skarbu Państwa w latach 2011 – 2017⁷⁰, opracowanej za kadencji Prezesa Krzysztofa Kwiatkowskiego, która wskazała, że brak powiązania między wysokością wynagrodzeń i co za tym idzie odpraw, a wynikami ekonomiczno-finansowymi firm był szczególnie widoczny w tych spółkach, w których pensje członków zarządu były ustalane właśnie z wyłączeniem ograniczeń zawartych w ustawie kominowej obowiązującej do września 2016

Różnica jest wyraźna: Prezes Orlenu w latach 2009-2015 zarobił 19 razy więcej za każdy wypracowany milion zysku niż jego odpowiednik w latach 2016-2022, Prezes Lotosu w latach 2008-2015 4,5 razy więcej niż Prezes w okresie lat 2016-2021, a Prezes JSW w latach 2010-2015 aż 18 razy więcej niż jego odpowiednik w latach 2016-2022.

np. prezesi spółki GPW w latach 2016-2022 otrzymali ok. 4,8 mln zł, a w latach 2009-2015 blisko 10,0 mln zł. Oznacza to, że zarobki Prezesów GPW spadły w badanym okresie czasu o ok. 50%.

roku. Zdaniem NIK, po wprowadzeniu ustawy z 9 września 2016 r. przez obecną większość rządzącą w polskim parlamencie sytuacja zaczęła się stopniowo poprawiać. Ustawa założyła istotne ograniczenia, zarówno co do możliwości kształtowania wysokości pensji kadry kierowniczej, jak i odpraw czy odszkodowań z tytułu zawieranych umów o zakazie konkurencji.

⁷⁰ Informacja o wynikach kontroli - Odprawy dla kadry kierowniczej w strategicznych spółkach Skarbu Państwa w latach 2011-2017, NIK,

KGP.430.017.2018, Nr ewid. 197/2018/P/18/019/KGP, Warszawa 2019, s. 9-10.

Ministerstwo Aktywów Państwowych proaktywnie zapewnia transparentność dotyczącą sytuacji nadzorowanych przez nie spółek, publikując raporty, które przedstawiają wizualizację danych dotyczących podmiotów nadzorowanych przez MAP, a także sytuację ekonomiczną oraz kondycję finansową największych spółek giełdowych w nadzorze MAP. Informacje o spółkach obejmują także członków zarządów i rad nadzorczych poszczególnych spółek. Raporty są uporządkowane tematycznie, a przez to, że wszystko znajduje się w jednym miejscu jest łatwo dostępne dla obywateli.

Z raportami można zapoznać się na stronie:

<https://www.gov.pl/web/aktywa-panstwowe/informacje-analityczne-o-ssp>

PODSUMOWANIE

1. Wejście w życie ustawy kominowej w 2016 r. sprawiło, że poziom wynagradzania uzależniony jest od realizacji celów zarządczych (np. wzrostu zysku, przychodów, inwestycji) określonych dla danego członka zarządu. Przełożyło się to też na istotne zmniejszenie wynagrodzeń zarządów w spółkach Skarbu Państwa.
2. W latach 2008-2015 dochodziło do ekonomicznie nieuzasadnionych sytuacji, gdy spółki z olbrzymimi stratami wypłacały swoim prezesom gigantyczne wynagrodzenia. **Orlen poniósł w 2014 r. stratę ponad 5,8 mld zł.** W tym samym roku spółka wypłaciła prezesowi wynagrodzenie 2,9 mln zł. **W 2021 r. Orlen osiągnął zysk 11,2 mld zł.** W tym samym czasie spółka wypłaciła swojemu Prezesowi 1,3 mln zł.
3. Raport NIK wskazał, że w latach 2011-2015 w spółkach Skarbu Państwa wysokość wynagrodzeń kadry kierowniczej rosła mimo pogarszających się wyników finansowych firm.
4. W latach 2009-2015 Prezes PKN Orlen za każdy milion zysku zarobił 3 745 zł, a w latach 2016-2022 było to już tylko 196 zł. **Prezes Orleń w latach 2009-2015 zarobił 19 razy więcej za każdy wypracowany milion zysku niż jego odpowiednik w latach 2016-2022.**
5. W latach 2016-2022 w porównaniu z okresem 2008-2015 (przed ustawą kominową z 2016 r.) zarobki prezesów narodowych koncernów spadły, a spółki Skarbu Państwa notują o wiele wyższe zyski. Przykładem jest **Orlen, który w latach 2016-22 osiągnął 70 mld zł zysku, a w latach 2009-2015 jedynie 5,4 mld zł.**
6. Raport NIK wskazał, że brak powiązania między wysokością wynagrodzeń i co za tym idzie odpraw, a wynikami ekonomiczno-finansowymi firm był szczególnie widoczny w tych spółkach, w których pensje członków zarządu były ustalane właśnie z wyłączeniem ograniczeń zawartych w ustawie kominowej obowiązującej do września 2016 roku. Zdaniem NIK, **po wprowadzeniu ustawy z 9 września 2016 r. przez obecną większość rządzącą w polskim parlamencie sytuacja zaczęła się stopniowo poprawiać.**

4. Stworzenie silnego koncernu multienergetycznego

Dokonana fuzja Orleń z Lotosem oraz PGNiG jest elementem budowy silnego koncernu multienergetycznego, który jest nie tylko gwarantem bezpieczeństwa energetycznego Polski, ale będzie w stanie skutecznie konkurować na globalnych rynkach. Po konsolidacji **ORLEN stał się jedną ze 150 największych firm na świecie,** co dało mu niepodważalną pozycję głównego rozgrywającego na rynkach środkowoeuropejskich, a także pozwoliło stać się jednym z najważniejszych koncernów multienergetycznych w Europie, pozwalając tym samym na zwiększenie jego międzynarodowego zaangażowania i współpracy m.in. z Saudi Aramco.

Konsolidacja umożliwi dalszą dywersyfikację działalności Orleń na bazie połączonych aktywów Orleń, Lotosu i PGNiG, poprzez jeszcze głębszą integrację obszaru rafineryjnego z petrochemią, uzupełnioną rozwijającym się segmentem energetycznym (dzięki wcześniejszemu nabyciu przez Orleń spółki Energa S.A.), a także synergiami związanymi z połączeniem ORLEN-PGNiG opartymi w szczególności o rynek gazu.

Koncern multienergetyczny, oparty o aktywa dotychczas konkurujących spółek z udziałem Skarbu Państwa, umożliwi zwiększenie zdolności inwestycyjnych i możliwości realizacji kapitałochłonnych projektów rozwojowych (w tym transformacji energetycznej polskiej gospodarki oraz innowacyjnych m.in. paliw alternatywnych), a także współpracę strategiczną w zakresie inwestycji w rafinerię i petrochemię z Saudi Aramco, będącym największym na świecie koncernem paliwowo-chemicznym.

Taka współpraca oraz generowanie synergii będą procesami długofalowymi budującymi trwałą wartość spółki Orlen jako koncernu multienergetycznego, zarówno dla akcjonariuszy jak i całej gospodarki.

Orlen zakłada, że łączne zdyskontowane synergie z połączeń sięgną co najmniej 10 mld zł, środki te przeznaczone zostaną na nowe inwestycje.

Ponadto skonsolidowany Orlen będzie miał znacznie większe możliwości negocjacyjne przy kontraktowaniu surowców energetycznych takich jak ropa czy gaz, co przełoży się na wzrost bezpieczeństwa energetycznego Polski. Jest to ważne zwłaszcza dzisiaj w obliczu konieczności dywersyfikacji dostaw i odchodzenia od rosyjskiej ropy naftowej. Konsolidacja i nawiązanie partnerstwa strategicznego z Saudi Aramco pozwoliło też zapewnić spółce do 20 mln ton ropy rocznie, co stanowi około 45% zapotrzebowania całej grupy kapitałowej. Jest to szczególnie ważne w czasie, gdy zostały nałożone sankcje na import ropy i produktów naftowych z Rosji.

W efekcie połączenia Orlenu z Grupą LOTOS, a następnie PGNiG zwiększyła się kontrola Skarbu Państwa nad powiększonym Orlenem z 27,52% do obecnych 49,9%.

5. Konsolidacja spółek z branży rolno-spożywczej

W wyniku przeprowadzonego w 2022 r. **procesu konsolidacji spółek z branży rolno-spożywczej utworzona została Krajowa Grupa Spożywcza S.A.** (KGS S.A.).

Spółka ta to największy, państwowy producent żywności w Polsce i jedyny podmiot o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa żywnościowego w kraju. Spółki Grupy Kapitałowej Krajowej Grupy Spożywczej S.A. i Oddziały Krajowej Grupy Spożywczej S.A. to podmioty niejednokrotnie z ponad 100-letnią tradycją na rynku, które dzisiaj z powodzeniem funkcjonują w wielu różnych segmentach i na różnych rynkach.

KGS S.A. w roku obrotowym 2021/2022 skupiła łącznie 6,4 mln ton buraków cukrowych z czego wyprodukowano łącznie ok. 930 tys. ton cukru, co stanowi rekordowy wynik w historii Spółki. Powyższa wielkość produkcji **pozwołała Spółce utrzymać pozycję największego producenta cukru na rynku krajowym**

(z udziałem podobnym jak w ubiegłym roku, tj. 41% w produkcji krajowej) oraz istotnego producenta w UE. W roku obrotowym Spółka osiągnęła zysk netto w wysokości 284,9 mln zł, który jest o 86,9 mln zł wyższy od planu.

Na koniec I półrocza 2023 r. KGS S.A. zanotowała zysk netto w wysokości 480,3 mln zł oraz zysk ze sprzedaży w wysokości 649,5 mln zł. Osiągnięty zysk netto był o prawie 78 mln zł wyższy od wyniku planowanego na ten okres w rocznym planie rzeczowo-finansowym. Wynik skonsolidowany na koniec ub. roku obrotowego (30 września 2022 r.) wyniósł 519,7 mln zł, co stanowiło 411% zysku netto z roku poprzedniego 2020/2021. Wg stanu na dzień 30 czerwca 2023 r. KGS S.A zatrudniała 2 011 osób.

6. Wzmocnienie przemysłu farmaceutycznego

W portfelu Skarbu Państwa znajdują się 4 spółki działające w branży farmaceutycznej oraz medycznej, specjalizujące się w produkcji leków farmaceutycznych oraz sprzętu ortopedycznego, a także zajmujące się dystrybucją preparatów leczniczych i wyrobów medycznych.

► TZF Polfa S.A. (Tarchomińskie Zakłady Farmaceutyczne Polfa Tarchomin S.A.)

To najstarszy polski zakład farmaceutyczny i jeden z najstarszych w Europie (w tym roku obchodzi 200-lecie powstania). To właśnie w TZF Polfa S.A. rozpoczęto produkcję pierwszej w Polsce penicyliny, która dała początek produkcji polskich antybiotyków. Spółka była także jednym z pierwszych producentów insuliny na świecie. Spółka dostarcza produkty generyczne (leki odtwórcze), spełniające określone standardy jakościowe, jednocześnie często kilkukrotnie tańsze od produktów oryginalnych. TZF Polfa S.A. jest największym producentem antybiotyków w Polsce i oferuje pacjentom i lekarzom najszerszą ofertę klasycznych insulin ludzkich. **Obecnie TZF Polfa S.A. zatrudnia blisko 900 pracowników, posiada 30 linii produkcyjnych i wytwarza ponad 50 produktów leczniczych i wyrobów medycznych.** Spółka w latach 2016 – 2023 w celu zwiększenia bezpieczeństwa lekowego Polski oraz swojej pozycji na rynku farmaceutycznym podjęła szereg działań rozwojowych i restrukturyzacyjnych, tj:

- Od 2019 r. TZF Polfa S.A. realizuje inwestycję polegającą na budowie pierwszego w Polsce i w naszej części Europy nowoczesnego **Centrum Rozwoju i Produkcji Leków Onkologicznych**. To jest największa inwestycja Spółki od ponad 40 lat. **Szacowana wartość nakładów inwestycyjnych ma wynieść ok. 555 mln zł.**
- **Inwestycje w badania i rozwój** – w ramach, których skupiono się na opracowaniu molekuł Highly Potent, które mają być użyte w lekach przeznaczonych do produkcji w budowanym Centrum Rozwoju i Produkcji Leków Onkologicznych.
- **Rozszerzenie portfela produktów:** w latach 2018-2023 Spółka wprowadziła na rynek 11 nowych lub zmodyfikowanych produktów, uzyskała 32 pozwolenia na dopuszczenie do obrotu na rynku polskim oraz 60 pozwoleń na rynkach zagranicznych. Obecnie trwają prace nad rozwojem kolejnych 34 produktów leczniczych.
- **Rozbudowę i modernizację zakładu**, w ramach których otwarto Oddział Ampułkarni, która pozwoli na wytwarzanie 38 milionów ampułek rocznie, uruchomiono Pakownię ze zautomatyzowaną linią pakującą, zainicjowano proces modernizacji swoich zakładów produkcyjnych oraz wymianę parku maszynowego w celu podniesienie efektywności procesów.
- **Ekspansję zagraniczną na nowe rynki**, która pozwoliła Spółce na dywersyfikację źródeł przychodów. Spółka w 2022 r. prowadziła sprzedaż na 38 rynkach eksportowych (jeszcze w 2016 r. było to zaledwie 25 rynków). Dodatkowo spółka podpisała umowy licencyjne i rozpoczęła rejestrację swoich produktów w takich krajach jak: Chile, Australia, Nowa Zelandia, Kanada, Wielka Brytania, RPA, Ukraina, kraje nordyckie, Kenia, Estonia, Republika Czeska.

TZF Polfa S.A. jeszcze kilka lat temu praktycznie stała na skraju upadłości, ale konsekwentne działania Zarządu i zaangażowanie pracowników Spółki, a także wsparcie ze strony Skarbu Państwa pozwoliło odwrócić niekorzystny trend. Obecnie firma co roku generuje dodatnie wyniki finansowe, inwestuje znaczne środki w rozwój, a jej rentowność konsekwentnie rośnie. Na przestrzeni ostatnich lat Spółka odnotowuje systematyczny wzrost poziomu sprzedaży zarówno na rynku krajowym jak i na rynkach zagranicznych.

► **Wytwórnia Surowic i Szczepionek Biomed sp. z o.o. (dalej zwana: Biomed sp. z o.o.)**

Jest jednym z niewielu producentów Antytoksyny Jadu Żmij w UE, a także jedynym producentem Antytoksyny botulinowej ABE (lek ratujący życie w przypadku zatrucia jadem kiełbasianym) w Europie oraz jedynym producentem w Polsce siarczanu protaminy 1% (leku stosowanego przy każdej operacji kardiochirurgicznej). Spółka umieszczona jest w wykazie przedsiębiorców o szczególnym znaczeniu gospodarczo obronnym i realizuje zadania na rzecz obronności Państwa, nałożone na Spółkę decyzją Ministra Zdrowia. Spółka współpracuje z Rządową Agencją Rezerw Strategicznych w zakresie utrzymania rezerw strategicznych dla Państwa produktów leczniczych w zakresie Antytoksyny botulinowej ABE. Spółka przeprowadziła szereg działań naprawczych, które miały za zadanie zachować ciągłość produkcji i sprzedaży produktów leczniczych. Wykorzystując wypracowane przez siebie środki finansowe, Spółka zmodernizowała park maszynowy. Sytuacja ekonomiczno-finansowa Spółki z roku na rok ulega poprawie. Wzrost poziomu sprzedaży jest wynikiem zwiększenia wydajności procesów produkcyjnych.

► **Centrala Farmaceutyczna Cefarm S.A. (CF Cefarm S.A.)**

Realizuje usługi w zakresie dystrybucji preparatów leczniczych i wyrobów medycznych do praktycznie wszystkich podmiotów działających w branży farmaceutyczno-medycznej, w tym: aptek, hurtowni, szpitali, NZOZ-ów, gabinetów lekarskich oraz sklepów zielarsko-medycznych itp. Spółka zajmuje się również importem docelowym produktów leczniczych niezarejestrowanych w Polsce w oparciu o specjalną procedurę „na ratunek”. **W 2018 r. Spółka uzyskała pierwsze zezwolenia na zakup leków w ramach importu interwencyjnego.** Procedura ta pozwala na wprowadzenie na rynek polski leków z deficytem dostępności. CF Cefarm S.A. znajduje się w pierwszej dziesiątce największych dystrybutorów leków w Polsce. **Spółka od 2017 r. generuje dodatnie wyniki finansowe, które są efektem skutecznego zarządzania dystrybucją na rynku farmaceutycznym.**

► **Warszawskie Zakłady Sprzętu Ortopedycznego S.A. (WZSO S.A.)**

Zajmują się produkcją wyrobów ortopedycznych o charakterze indywidualnym, świadczą usługi ortopedyczno-rehabilitacyjne oraz sprzedają i wynajmują towary ortopedyczne. Wyspecjalizowaną działalnością Spółki jest produkcja na zamówienie zaawansowanych technologicznie mechanicznych protez modułowych kończyn. W celu wzmocnienia pozycji na rynku WZSO S.A podjęto następujące przedsięwzięcia:

- opracowano i wdrożono cyfrowy proces projektowania prototypowych konstrukcji dla protetyki wykorzystując cyfrowe narzędzia komputerowe typu CAD 3D,
- opracowano geometrie elementów konstrukcyjnych protezy stopy protezowej, opartej na materiałach kompozytowych.

VIII. Zakończenie

Celem niniejszego raportu jest ukazanie roli i znaczenia spółek Skarbu Państwa dla Polski, jej gospodarki, rozwoju, a także bezpieczeństwa naszego państwa. Podmioty te są ważnym narzędziem realizacji ambicji państwa, instrumentem ochrony interesu narodowego, a także polskiej racji stanu. Z uwagi na powyższe, raport ten stanowi również ostrzeżenie przed powrotem, zapowiadanej przez niektóre środowiska, polityki wyprzedaży majątku narodowego. Polityki, która jak wskazuje literatura i historia, w krajach postkomunistycznych często wiązała się z licznymi zjawiskami niepożądanymi. Ponadto, w większości przypadków prywatyzacja nie osiągnęła zakładanych celów, tj. nie doprowadziła do poprawy funkcjonowania sprzedanych podmiotów, a także nie osiągnięto realizacji zasady sprawiedliwości społecznej, która uzasadniała masową wyprzedaż majątku narodowego, w państwach postkomunistycznych⁷¹.

⁷¹ P. Kozarzewski, „Prywatyzacja w krajach postkomunistycznych”, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2006 r., s. 199.